

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στην

Εκπαίδευση Ενηλίκων

Διπλωματική Εργασία

«Διαχείριση αλλαγής ως προς τη μεθοδολογία της διδασκαλίας ξένης γλώσσας στην εκπαίδευση ενηλίκων: Η περίπτωση του προγράμματος CLIL.»

Change management in foreign language teaching methodology in adult education: The case of the CLIL approach.

ΚΟΤΣΙΝΗ ΣΟΦΙΑ

Επιβλέπων καθηγητής: Δημήτριος Χαλκιώτης

Αθήνα, Μάιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Σοφίας Κοτσίνη που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέας/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Διαχείριση αλλαγής ως προς τη μεθοδολογία της διδασκαλίας ξένης
γλώσσας στην εκπαίδευση ενηλίκων: Η περίπτωση του
προγράμματος CLIL.»

Change management in foreign language teaching methodology in
adult education: The case of the CLIL approach.

Κοτσίνη Σοφία

A.M.155271

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής

Δημήτριος Χαλκιώτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής

Εμμανουήλ Παυλάκης

Αθήνα, Μάιος 2024

Ευχαριστίες

*Στην όμορφη αυτή διαδρομή της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Χαλκιάτη Δημήτριο, για την πολύτιμη καθοδήγηση και την άμεση ανταπόκρισή του στις απορίες μου, τον συνεπιβλέποντα καθηγητή, κύριο Παυλάκη Εμμανουήλ, για την σημαντική συμβολή του, καθώς και τους εκπαιδευόμενους στο πρόγραμμα επιμόρφωσης *Content and Language Integrated Learning (CLIL)*, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια της έρευνας συνεισφέροντας σημαντικά στην υλοποίησή της.*

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγο μου Γιάννη και τον γιο μου Πέτρο για την υπομονή τους και την υποστήριξη κατά την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας και την κυρία Διαβάτη Μαρία για την απλόχερη και ευγενική διάθεση της έρευνας της.

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε μία διερεύνηση στην ελληνική αλλά και στην ξένη βιβλιογραφία όσον αφορά τις έννοιες της εκπαιδευτικής αλλαγής, της εκπαιδευτικής καινοτομίας και της μεταρρύθμισης, αλλά και των χαρακτηριστικών ενός καινοτόμου εκπαιδευτικού προγράμματος. Διερευνήθηκαν τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων σύμφωνα με τις θεωρητικές προσεγγίσεις του M.Knowles, τη θεωρία της ανδραγωγικής και την προσωποκεντρική θεωρία του Rogers και παρουσιάστηκε η εμπειρική προσέγγιση και ο συσχετισμός της με την εκπαίδευση ενηλίκων. Επιπλέον, ορίστηκε η έννοια της μετασχηματίζουσας μάθησης και αναλύθηκε η έννοια του αποπροσανατολιστικού διλήμματος στη μετασχηματιστική προσέγγιση.

Στη συνέχεια, παρουσιάστηκε η διδακτική μέθοδος του καθηγητή Αλέξη Κόκκου με τίτλο «Μετασχηματισμός Δυσλειτουργικών Αντιλήψεων», η οποία έπειτα χρησιμοποιήθηκε για το μετασχηματισμό των παγιωμένων πεποιθήσεων των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης, ώστε να είναι σε θέση να εντάξουν στην εκπαιδευτική τους πρακτική την καινοτόμο προσέγγιση CLIL, η οποία προσδιορίστηκε εννοιολογικά, αναλύθηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά της, παρουσιάστηκαν τα πιο σημαντικά εκπαιδευτικά εργαλεία καθώς και το πώς μπορούν να την εντάξουν στην διδασκαλία τους οι εκπαιδευτές ενηλίκων. Εκτιμήθηκε, επίσης, κατά πόσο το CLIL έχει εισαχθεί στην ξενόγλωσση εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο, αλλά και στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο και παρουσιάστηκε η περίπτωση του προγράμματος κατάρτισης CLIL, το οποίο αφορά την εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων στις βασικές εκπαιδευτικές αρχές του CLIL.

Ακολούθησε η παρουσίαση της έρευνας, η οποία έλαβε χώρα στους συμμετέχοντες εκπαιδευτές ενηλίκων στο πρόγραμμα κατάρτισης CLIL, ώστε να διαπιστωθεί πόσο δεκτικοί είναι στην εκπαιδευτική καινοτομία και στην εισαγωγή μίας βιωματικής μεθόδου στη διδασκαλία τους. Δόθηκε έμφαση στο σκοπό της έρευνας, στην επιλογή της ερευνητικής μεθόδου, στα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και παρουσιάστηκε η ερευνητική διαδικασία. Τέλος, αναλύθηκαν τα ερευνητικά δεδομένα, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας και ο

μετασχηματισμός των αντιλήψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την καινοτόμο προσέγγιση CLIL.

Λέξεις – Κλειδιά

εκπαιδευτική καινοτομία, εκπαιδευτική αλλαγή, χαρακτηριστικά ενηλίκων εκπαιδευομένων, προσέγγιση CLIL, μετασχηματίζουσα μάθηση, αποπροσανατολιστικό δίλημμα, μετασχηματισμός

Abstract

In this dissertation, a research was carried out in the Greek and foreign literature regarding the concepts of educational change, educational innovation and reform, as well as the characteristics of an innovative educational program. The characteristics of adult learners were investigated according to M.Knowles' theoretical approach, the theory of andragogy, Rogers' person-centered theory and the experiential approach and its correlation with adult education was presented. In addition, the concept of transformative learning was defined and the concept of the disorientation dilemma in the transformative approach was analyzed.

Afterwards, the teaching method of Professor Alexis Kokkos entitled "Transformation of Dysfunctional Perceptions" was presented, which was then used to transform the established beliefs of adult educators in the field of foreign language education, so that they are able to integrate into their educational practice the innovative CLIL approach, which was defined conceptually, its main features were analyzed, the most important educational tools were presented as well as how adult educators can integrate it into their teaching. It was also assessed whether CLIL has been introduced to foreign language education in the European educational context, but also in the Greek educational context and the case of the CLIL training program was presented, which concerns the training of adult trainers in the basic educational principles of CLIL.

The theoretical approach was followed by the presentation of the research, which took place among the participating adults' trainers in the CLIL training program, in order to determine how receptive they are to the educational innovation and the introduction of an experiential method in their teaching. Emphasis was placed on the purpose of the research, the choice of the research method, the characteristics of the participants and the research process was presented. Finally, the research data were analyzed, the results of the research and the transformation of adult educators' perceptions regarding the innovative CLIL approach were presented.

Keywords

educational innovation, educational change, characteristics of adult learners, CLIL approach, transformative learning, disorienting dilemma, transformation

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	5
Λέξεις – Κλειδιά	6
Abstract	7
Keywords	8
Κατάλογος εικόνων	11
Κατάλογος πινάκων.....	11
Κατάλογος γραφημάτων	12
Κατάλογος Συντομογραφιών	14
1.Εισαγωγή	15
1.1 Σημασία-αναγκαιότητα του θέματος.....	15
1.2 Συμβολή ερευνητικών αποτελεσμάτων στην κεκτημένη γνώση	16
1.3 Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα	17
1.4 Δομή της εργασίας	18
2.Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	19
2.1.Εκπαιδευτική αλλαγή, εκπαιδευτική καινοτομία και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση	19
2.1.1 Η έννοια της εκπαιδευτικής αλλαγής και η θεωρητική της πλαισίωση	19
2.1.2 Η έννοια της εκπαιδευτικής καινοτομίας.....	20
2.1.3 Τα χαρακτηριστικά ενός καινοτόμου εκπαιδευτικού προγράμματος.....	21
2.1.4 Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, εκπαιδευτική αλλαγή ή εκπαιδευτική καινοτομία;	22
2.2 Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων	23
2.2.1 Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων σύμφωνα με τον M.Knowles και τη θεωρία της ανδραγωγικής.....	24
2.2.2 Η προσωποκεντρική θεωρία του Rogers και οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι	24
2.2.3 Η εμπειρική προσέγγιση και η εκπαίδευση ενηλίκων	25
2.3 Μετασχηματίζουσα Μάθηση	26
2.3.1 Ορίζοντας την μετασχηματίζουσα μάθηση	26
2.3.2 Η έννοια του αποπροσανατολιστικού διλήμματος στη μετασχηματιστική προσέγγιση	28

2.4 Παρουσίαση της διδακτικής μεθόδου του καθηγητή Αλέξη Κόκκου: Μετασχηματισμός Δυσλειτουργικών Αντιλήψεων.....	29
2.5 Η τεχνική CLIL (Content and Language Integrated Learning) ως προσέγγιση συνδυαστικής ανάπτυξης γλώσσα και περιεχομένου.....	31
2.5.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός της προσέγγισης CLIL.....	31
2.5.2 Το πλαίσιο 5C.....	32
2.5.3 Εκπαιδευτικά εργαλεία CLIL	35
2.5.4 Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η προσέγγιση CLIL	37
3. Η προσέγγιση CLIL στο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο.....	38
4. Η προσέγγιση CLIL στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο και η περίπτωση του προγράμματος κατάρτισης εκπαιδευτών ενηλίκων CLIL	40
5. Μεθοδολογία της έρευνας	44
5.1 Σκοπός και στόχοι της Έρευνας	44
5.2 Ερευνητικά ερωτήματα	45
5.3 Μεθοδολογική προσέγγιση	47
5.4 Συμμετέχοντες	48
5.5 Ερευνητική Διαδικασία	49
6. Στατιστική Επεξεργασία και Ανάλυση δεδομένων	50
6.1 Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση	50
6.1.1 Φύλο	50
6.1.2 Ειδικότητα	51
6.1.3 Τομέας Εργασίας	52
6.1.4 Επίπεδο σπουδών	53
6.1.5 Ηλικία.....	54
6.1.6 Συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	55
6.1.7 Εκπαιδευτική καινοτομία και εκπαίδευση ενηλίκων	56
6.1.8 Εκπαιδευτική καινοτομία και εκπαίδευση ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών.....	58
6.1.9 Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η προσέγγιση CLIL	60
6.1.10 Προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών τεχνικών.....	62
6.1.11 Εκπαιδευτική διαδρομή και εμπειρία των εκπαιδευτών ενηλίκων και η στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους	66

6.1.12 Χαρακτηριστικά ενηλίκων εκπαιδευομένων και η στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους	68
6.1.13 Αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών στην εκπαίδευση ενηλίκων	71
6.1.14 Είναι πιθανό στο μέλλον οι εκπαιδευτές ενηλίκων να μετασχηματίσουν τις απόψεις τους σχετικά με την προσέγγιση CLIL;	75
6.1.15 Πιθανότητα επιμόρφωσης των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με τη μέθοδο CLIL	75
6.1.16 Συγκριτική αντιπαράθεση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση το φύλο, την ειδικότητα, τον τομέα εργασίας τους, την ηλικία, το επίπεδο σπουδών τους και την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.....	76
6.2 Επαγωγική Στατιστική Ανάλυση	81
7. Συμπεράσματα, συζήτηση, περιορισμοί, προτάσεις για έρευνα.....	94
7.1 Εισαγωγή.....	94
7.2 Συμπεράσματα	94
7.2 Περιορισμοί-Προτάσεις για έρευνα.....	98
Βιβλιογραφία	100
Παράρτημα: Ερωτηματολόγιο.....	104
Συνοδευτική επιστολή.....	108
Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:	109

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1 Η ταξινόμια του Bloom	35
--------------------------------------	----

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1 Ανάλυση συχνοτήτων για το φύλο.....	50
Πίνακας 2 Ανάλυση συχνοτήτων για την ειδικότητα.....	51
Πίνακας 3 Ανάλυση Συχνοτήτων ως προς τον τομέα εργασίας.....	52
Πίνακας 4 Ανάλυση συχνοτήτων ως προς το επίπεδο σπουδών.....	53
Πίνακας 5 Ανάλυση Συχνοτήτων ως προς την ηλικία.....	54

Πίνακας 6 Ανάλυση συχνοτήτων ως προς τη συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	55
--	----

Κατάλογος γραφημάτων

Γράφημα 1 Ποσοστά ως προς το φύλο	51
Γράφημα 2 Ποσοστά ως προς την ειδικότητα	52
Γράφημα 3 Ποσοστά ως προς τον τομέα εργασίας	53
Γράφημα 4 Ποσοστά ως προς το επίπεδο σπουδών	54
Γράφημα 5 Ποσοστά ως προς την ηλικία	55
Γράφημα 6 Ποσοστά ως προς την συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	56
Γράφημα 7 Ποσοστά ως προς την ετήσια επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων πάνω σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις	56
Γράφημα 8 Ποσοστά συμμετοχής σε επιμορφωτικές δράσεις όπως συνέδρια και σεμινάρια	57
Γράφημα 9 Ποσοστά αναφορικά με το αν η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενθάρρυνε τη χρήση των καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων	58
Γράφημα 10 Ποσοστά που σχετίζονται με το αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών θεωρούν απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία	59
Γράφημα 11 Ποσοστά αναφορικά με το αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων προτιμούν να διδάσκουν την ξένη γλώσσα μέσω του εγχειριδίου	59
Γράφημα 12 Ποσοστά αναφορικά με το αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων επιθυμούν να εντάξουν την προσέγγιση CLIL στα μαθήματά τους	60
Γράφημα 13 Ποσοστά που σχετίζονται με το αν η προετοιμασία αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή του CLIL	61
Γράφημα 14 Ποσοστά εφαρμογής του CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών εκτός της αγγλικής	61
Γράφημα 15 Ποσοστά ως προς το βαθμό δυσκολίας αναζήτησης του εκπαιδευτικού υλικού CLIL	62
Γράφημα 16 Αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών τεχνικών που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ενήλικες	63
Γράφημα 17 Διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες και καινοτόμες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις	63
Γράφημα 18 Ποσοστά ως προς την αναγκαιότητα χρήσης της τεχνολογίας στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	64
Γράφημα 19 Ποσοστά αναφορικά με το αν η προσέγγιση CLIL καθιστά ενδιαφέρουσα τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες	65
Γράφημα 20 Ποσοστά ως προς την αποτελεσματικότητα της εκμάθησης ξένων γλωσσών μέσω της προσέγγισης CLIL	65
Γράφημα 21 Ποσοστά ως προς την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από τους νεότερους εκπαιδευτές ενηλίκων	66
Γράφημα 22 Ποσοστά ως προς την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από τους πιο έμπειρους εκπαιδευτές ενηλίκων	67
Γράφημα 23 Ποσοστά αναφορικά με το αν η προσέγγιση CLIL προϋποθέτει εμπειρία στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων	67

Γράφημα 24 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της διαρροής των εκπαιδευομένων από τα προγράμματα και των εξωτερικών εμποδίων	68
Γράφημα 25 Ποσοστά αναφορικά με τη συσχέτιση της ολοκλήρωσης των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και των εσωτερικών κινήτρων	69
Γράφημα 26 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση των χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων και της στάσης τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους	70
Γράφημα 27 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της δεκτικότητας των εκπαιδευομένων ενηλίκων ως προς την καινοτομία και το γνωστικό τους υπόβαθρο.	70
Γράφημα 28 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της δεκτικότητας των εκπαιδευόμενων ενηλίκων απέναντι στην καινοτομία και των προηγούμενων εκπαιδευτικών τους εμπειριών	71
Γράφημα 29 Ποσοστά αναφορικά με το αν η προσέγγιση CLIL εξασφαλίζει πιο γρήγορη εκμάθηση των ξένων γλωσσών σε.....	72
Γράφημα 30 Ποσοστά ως προς την επιτυχία εφαρμογής της προσέγγισης CLIL σε ομαδικά και ατομικά μαθήματα	72
Γράφημα 31 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της γνωστικής ομοιογένειας της εκπαιδευτικής ομάδας και της επιτυχίας της προσέγγισης CLIL	73
Γράφημα 32 Ποσοστά ως προς το αν η ανομοιογένεια της εκπαιδευτικής ομάδας θα ήταν αποτρεπτική στην εφαρμογή της προσέγγισης CLIL.....	73
Γράφημα 33 Ποσοστά ως προς το αν η προσέγγιση CLIL προσφέρει διαρκή ανατροφοδότηση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους.....	74
Γράφημα 34 Ποσοστά ως προς το αν η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα	74
Γράφημα 35 Ποσοστά ως προς την πιθανότητα μετασχηματισμού των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στο CLIL.....	75
Γράφημα 36 Ποσοστά ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με το CLIL	76
Γράφημα 37 Ποσοστά διαφοροποίησης απόψεων ανά φύλο αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία	77
Γράφημα 38 Ποσοστά ως προς την διαφοροποίηση απόψεων ανά ειδικότητα αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία.....	77
Γράφημα 39 Ποσοστά ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση τον τομέα εργασίας	78
Γράφημα 40 Ποσοστά ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση το επίπεδο σπουδών	79
Γράφημα 41 Ποσοστά διαφοροποίησης των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική ομάδα με βάση την ηλικία τους	80
Γράφημα 42 Ποσοστά ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων των συμμετεχόντων με βάση την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	81
Γράφημα 43 Συσχέτιση θεώρησης ως προς την αναγκαιότητα της εκπαιδευτικής καινοτομίας στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων και προτίμησης διδασκαλίας της ξένης γλώσσας μέσω του εγχειριδίου	82
Γράφημα 44 Συσχέτιση θεώρησης ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων ως προς τη δήλωση προτίμησης της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου.	83

Γράφημα 45 Συσχέτιση θεώρησης αναγκαιότητας της εκπαιδευτικής καινοτομίας στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων και της δήλωσης αναγκαιότητας της χρήσης της τεχνολογίας στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.	84
Γράφημα 46 Συσχέτιση της δήλωσης του κατά πόσο η ανομοιογένεια μιας εκπαιδευτικής ομάδας αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα στην εφαρμογή του CLIL και της δήλωσης προτίμησης της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας μέσω εγχειριδίου.	85
Γράφημα 47 Συσχέτιση δήλωσης ότι το CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα με τη θεώρηση αν η ανομοιογένεια μιας εκπαιδευτικής ομάδας ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα στην εφαρμογή του CLIL.	87
Γράφημα 48 Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου εκπαιδευτών ενηλίκων και ετήσιας επιμόρφωσής τους σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.	88
Γράφημα 49 Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου εκπαιδευτών ενηλίκων και παρακολούθησης σεμιναρίων/συνεδρίων που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις.	89
Γράφημα 50 Συσχέτιση ετήσιας επιμόρφωσης εκπαιδευτών ενηλίκων σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις με την παρακολούθηση σεμιναρίων και συνεδρίων, που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις.	90
Γράφημα 51 Συσχέτιση δήλωσης ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης σχετίζεται με εσωτερικά κίνητρα με τη δήλωση ότι η διαρροή εκπαιδευμένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια.....	91
Γράφημα 52 Συσχέτιση δεκτικότητας εκπαιδευομένων ως προς τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα με προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες και δεκτικότητας με το γνωστικό τους υπόβαθρο.	92

Κατάλογος Συντομογραφιών

CLIL: Content and Language Integrated Learning- Συνδυασμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας

LOTS: Lower Order Thinking Skills- Κατώτερης Σκέψης Δεξιότητες

HOTS: High Order Thinking Skills- Ανώτατης Σκέψης Δεξιότητες

ZPD: Zone of Proximal Development- Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης

1.Εισαγωγή

Αναμφίβολα, διανύουμε μια εποχή, κατά την οποία η ανάγκη για αλλαγή, η ευελιξία και η θετική στάση απέναντι στην καινοτομία είναι αναπόσπαστες με την εξέλιξη και την πρόοδο. Στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, οι εκπαιδευτές καλούνται να υιοθετήσουν καινοτόμες και βιωματικές προσεγγίσεις, οι οποίες θα συμβάλλουν στην ενθάρρυνση και στην κινητοποίηση των εκπαιδευομένων. Η υιοθέτηση μαθητοκεντρικών και διαδραστικών εκπαιδευτικών τεχνικών, που θα αφυπνίσουν τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, θα ενισχύσουν το ενδιαφέρον τους και θα συνεισφέρουν στην ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και στην αποφυγή φαινομένων διαρροής (Κουτούζης, 2013) από αυτά αποτελεί επιτακτική ανάγκη στη σύγχρονη καθημερινότητα, κατά την οποία η προσαρμοστικότητα και η ευελιξία γίνονται τρόπος ζωής.

Μέσα στο παραπάνω πλαίσιο, θα επιχειρηθεί η διερεύνηση της έννοιας της αλλαγής και της καινοτομίας και το πόσο πρόθυμοι είναι οι εκπαιδευτές ενηλίκων, οι οποίοι ασχολούνται με τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας, να την ενσωματώσουν στη διδακτική τους πρακτική. Να ξεφύγουν, δηλαδή, από μια δασκαλοκεντρική εδραιωμένη διδακτική πρακτική και να εντάξουν στη διδασκαλία τους την προσέγγιση CLIL (Content and Language Integrated Learning), τη συνδυαστική ανάπτυξη γλώσσας και περιεχομένου, με σκοπό να ενθαρρύνουν τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας και του επιστημονικού αντικειμένου ως συνόλου, καθώς ο εκπαιδευόμενος, μέσω της επαφής με κείμενα και ερεθίσματα από τον «αληθινό κόσμο», επιτυγχάνει όχι μόνο την κατάκτηση της ξένης γλώσσας σε ένα υψηλό επίπεδο, αλλά παράλληλα αναπτύσσει διαπολιτισμικές ικανότητες και δεξιότητες όπως η συνεργασία, η ομαδικότητα και η καλλιέργεια κριτικής σκέψης.

1.1 Σημασία-αναγκαιότητα του θέματος

Καταλυτικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων αποτελεί η υιοθέτηση βιωματικών και διαδραστικών εκπαιδευτικών τεχνικών, που ενθαρρύνουν και κινητοποιούν τους εκπαιδευόμενους. Οι συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές που προωθούν την ενεργητική συμμετοχή της εκπαιδευτικής ομάδας και την εποικοδομητική αλληλεπίδραση ανάμεσα στον εκπαιδευτή και στους εκπαιδευόμενους αποτελούν μονόδρομο και ταυτόχρονα εγγύηση για την επιτυχία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που απευθύνονται

σε ενήλικες (Κόκκος, 2005), καθώς οι εκπαιδευτικές ομάδες ενηλίκων τείνουν να έχουν διάθεση για αυτοπροσδιορισμό, επιζητούν σεβασμό της ενηλικιότητας τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και τρόπους εκπαίδευσης, που ενθαρρύνουν την αυτονομία και την πρωτοβουλία (Rogers, 1996). Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, που τους αντιμετωπίζουν ως ικανά, υπεύθυνα και ισορροπημένα άτομα (Rogers, 1996).

Στο πλαίσιο αυτό, η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία θα διερευνήσει πόσο ανοιχτοί στην καινοτομία και στην αλλαγή είναι οι εκπαιδευτές ενηλίκων και θα προάγει την υιοθέτηση της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευομένους ως μέσο για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των συγκεκριμένων προγραμμάτων.

1.2 Συμβολή ερευνητικών αποτελεσμάτων στην κεκτημένη γνώση

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία θα επιχειρήσει να συμπληρώσει την κεκτημένη γνώση στο ιδιαίτερα σημαντικό θέμα της στάσης των εκπαιδευτών ενηλίκων, οι οποίοι διδάσκουν την ξένη γλώσσα, απέναντι στην αλλαγή και ειδικότερα στην υιοθέτηση βιωματικών και καινοτόμων μεθόδων και εκπαιδευτικών τεχνικών στη διδακτική τους πρακτική. Επιπλέον, τα ερευνητικά αποτελέσματα της εργασίας θα συμβάλλουν στην κεκτημένη γνώση, καθώς θα επιχειρηθεί η εκτίμηση των παραδοχών των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην προσέγγιση CLIL μέσω διαγνωστικής αξιολόγησης, η οποία θα υλοποιηθεί σε ομάδα εκπαιδευτών ενηλίκων με τη χρήση ερωτηματολογίου και θα ακολουθηθεί μεθοδολογία έρευνας η οποία ενσωματώνει ποιοτικά στοιχεία.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν θεωρητικά, καθώς η μέθοδος CLIL αποτελεί ένα νέο τρόπο προσέγγισης στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, εμπλουτίζοντας την υπάρχουσα γνώση επί του αντικειμένου και τη συσχέτιση του με τη στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην αλλαγή και την καινοτομία. Ειδικότερα, οι υπάρχουσες έρευνες πραγματεύονται κυρίως την εφαρμογή του CLIL στην εκπαίδευση παιδιών και όχι ενηλίκων ενώ η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά την εφαρμογή της μεθόδου στην εκπαίδευση ενηλίκων καθώς διεξάγεται σε πληθυσμό ενηλίκων εκπαιδευομένων.

Σε πρακτικό επίπεδο, η ενδεχόμενη υιοθέτηση της προσέγγισης CLIL από τους εκπαιδευτές ενηλίκων στην ξενόγλωσση εκπαίδευση, θα μπορούσε να επιταχύνει και να βελτιώσει την κατάκτηση της ξένης γλώσσας. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να συνεισφέρει μακροπρόθεσμα στο

πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, όσον αφορά την αποδοχή και την εφαρμογή νέων βιωματικών μεθόδων από την πλευρά των εκπαιδευτών ενηλίκων.

1.3 Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Στόχος της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας είναι η εκτίμηση και αξιολόγηση της στάσης των εκπαιδευτών ενηλίκων, που διδάσκουν ξένη γλώσσα, αναφορικά με την αλλαγή και την καινοτομία στην εκπαίδευση και ειδικότερα με τις νέες καινοτόμες εκπαιδευτικές τεχνικές, όπως είναι η προσέγγιση CLIL. Επιπρόσθετα, στόχο της συγκεκριμένης διπλωματικής αποτελεί και η αξιολόγηση του κατά πόσο ένα αποπροσανατολιστικό δίλημμα στην εκπαιδευτική διαδρομή των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι ικανό να τους κάνει να αναθεωρήσουν τις αντιλήψεις τους απέναντι στη διδασκαλία και να υιοθετήσουν νέες βιωματικές και ενεργητικές εκπαιδευτικές μεθόδους. Τα ερευνητικά ερωτήματα που καλούνται να απαντηθούν στην εργασία συνοψίζονται στα παρακάτω:

“Μέσα στο κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο της εποχής μας, πώς θα μπορούσε να οριστεί η έννοια της εκπαιδευτικής αλλαγής και της καινοτομίας;”

“Είναι οι εκπαιδευτές ενηλίκων, που διδάσκουν ξένη γλώσσα, έτοιμοι να εντάξουν μια καινοτόμο εκπαιδευτική προσέγγιση στη διδασκαλία τους;”

“Ποια μπορεί να είναι η βαρύτητα ενός αποπροσανατολιστικού διλήμματος αναφορικά με το μετασχηματισμό της εκπαιδευτικής πρακτικής των σύγχρονων εκπαιδευτών ενηλίκων;”

“Θα μπορούσε η προσέγγιση CLIL να ενταχθεί στην εκπαιδευτική πρακτική των εκπαιδευτών ενηλίκων;”

Επιπλέον, ερευνητική υπόθεση που παρουσιάζεται είναι η εξής:

“Οι εκπαιδευτές ενηλίκων που θα λάβουν μέρος σε διαδικασία μετασχηματισμού εκπαιδευτικών πρακτικών ακολουθώντας τη μέθοδο του Κόκκου, θα είναι έτοιμοι να εντάξουν την προσέγγιση CLIL στην εκπαιδευτική τους πρακτική;”

Η ερευνητική διαδικασία θα στηριχθεί στη χορήγηση ερωτηματολογίων στους συμμετέχοντες εκπαιδευτές ενηλίκων στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

1.4 Δομή της εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια, τα οποία περιλαμβάνουν επιμέρους ενότητες και υποενότητες.

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εισαγωγή, όπου δίνεται έμφαση στη σημασία του θέματος και στην αναγκαιότητα της προσέγγισης του, στην συμβολή των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην κεκτημένη γνώση, στο στόχο της έρευνας και στα ερευνητικά ερωτήματα, που καλείται να απαντήσει και τέλος παρουσιάζεται η δομή της εργασίας.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά στη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζεται η έννοια της εκπαιδευτικής αλλαγής, της εκπαιδευτικής καινοτομίας, τα χαρακτηριστικά ενός καινοτόμου εκπαιδευτικού προγράμματος και η έννοια της μεταρρύθμισης στην εκπαίδευση. Στην δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων με σκοπό να γίνει αντιληπτό πόσο σημαντική είναι η εισαγωγή καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων και δίνεται έμφαση στην θεωρία της ανδραγωγικής του Knowles, στην προσωποκεντρική προσέγγιση του Rogers και στην εμπειρική προσέγγιση. Στην τρίτη ενότητα προσεγγίζεται η μετασχηματίζουσα μάθηση και οι απόψεις του βασικού της εκφραστή J. Mezirow, όπως επίσης και η σπουδαιότητα της έννοιας του αποπροσανατολιστικού διλήμματος. Η τέταρτη ενότητα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αφορά στη παρουσίαση της διδακτικής μεθόδου μετασχηματισμού δυσλειτουργικών αντιλήψεων του καθηγητή Αλέξη Κόκκου και η πέμπτη ενότητα εστιάζει στην εννοιολογική προσέγγιση της τεχνικής CLIL, στο βασικό θεωρητικό της υπόβαθρο, στα πιο σημαντικά εργαλεία της και στην πρακτική χρησιμότητα αυτής της τεχνικής.

Το τρίτο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας αφορά στην παρουσίαση της πραγματικότητας αναφορικά με την εφαρμογή της τεχνικής CLIL στο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στη συνέχεια, στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζεται η ελληνική πραγματικότητα, αλλά και το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα CLIL, το οποίο υλοποιήθηκε από τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ. Α) στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται το μεθοδολογικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας και συγκεκριμένα προσδιορίζονται ο στόχος, τα ερευνητικά ερωτήματα, η μεθοδολογική προσέγγιση, που

εφαρμόστηκε, οι συμμετέχοντες και επίσης περιγράφεται η ερευνητική διαδικασία και τα εργαλεία συλλογής των δεδομένων.

Το έκτο κεφάλαιο εστιάζει στα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων, που συγκεντρώθηκαν μέσω της χορήγησης των ανώνυμων ερωτηματολογίων και παραθέτει την περιγραφική και την επαγωγική ανάλυση των δεδομένων, παρουσιάζοντας τα υπό μορφή πινάκων και γραφημάτων για την πληρέστερη κατανόησή τους. Τέλος, το έβδομο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της έρευνας ως αφετηρία και έναυσμα για περαιτέρω έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο.

2.Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1.Εκπαιδευτική αλλαγή, εκπαιδευτική καινοτομία και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

2.1.1 Η έννοια της εκπαιδευτικής αλλαγής και η θεωρητική της πλαισίωση

Τις τελευταίες δεκαετίες, η εισροή πολλαπλών διαφορετικών δεδομένων στην καθημερινότητα μας, εξαιτίας της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της μεταβολής των οικονομικών και κοινωνικοπολιτικών συνθηκών, καθιστά την αλλαγή ως την απαραίτητη προϋπόθεση ώστε τα εκπαιδευτικά συστήματα να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στο διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η αλλαγή έρχεται να αποτελέσει τη νέα σταθερά στην εκπαιδευτική πραγματικότητα και η αξία της είναι ανυπολόγιστη στην προσπάθεια για βελτίωση και πρόοδο και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών πρακτικών.

Τι είναι, όμως, η εκπαιδευτική αλλαγή; Εκπαιδευτική αλλαγή αποτελεί κάθε εκπαιδευτικός μετασχηματισμός, που συχνά θεσμοθετείται με ρυθμίσεις μικρότερης εμβέλειας, όπως υπουργικές αποφάσεις ή προεδρικά διατάγματα και σε άλλες περιπτώσεις επέρχεται απλά, χωρίς να προηγηθεί θεσμοθέτηση (Κουτούζης , 2008). Συμπληρωματικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι εκπαιδευτική αλλαγή αποτελεί οποιαδήποτε νέα πρακτική ώστε τα εμπλεκόμενα άτομα να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικά στα εκπαιδευτικά προβλήματα, που προκύπτουν (Fullan, 1991) και ότι η διαδικασία της αλλαγής περιλαμβάνει τρία στάδια: την εισαγωγή, την εφαρμογή και την εσωτερίκευση ή εγκαθίδρυση (Fullan, 1991). Σύμφωνα με το μοντέλο των τριών σταδίων του

Fullan, η εκπαιδευτική αλλαγή στοχεύει στην ολιστική ανάπτυξη και στη διαρκή βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και προϋποθέτει την καλλιέργεια κατάλληλης κουλτούρας ώστε να συνειδητοποιηθεί ότι η υιοθέτηση μιας ανοιχτής κουλτούρας προς την αλλαγή θα ωφελήσει όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Όσον αφορά την ταξινόμηση των εκπαιδευτικών αλλαγών, σύμφωνα με ένα συγκεκριμένο σύστημα ταξινόμησης, μπορούν να διακριθούν σε: α)αλλαγές, που έχουν τη βάση τους σε εκπαιδευτικά θεσμικά κείμενα, β)αλλαγές, οι οποίες ξεκινούν από εμπειρική έρευνα και διαδικασίες πειραματισμού και γ)αλλαγές, που πηγάζουν σε πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών και συγκεκριμένων εκπαιδευτικών μονάδων (Μπαγάκης, 1999).

Για να μπορέσει να γίνει πιο εύκολα αντιληπτή η έννοια της εκπαιδευτικής αλλαγής είναι απαραίτητη η θεωρητική της ανάλυση και η αναφορά των δύο κυρίαρχων παραδειγμάτων ερμηνείας της εκπαιδευτικής αλλαγής. Συνοπτικά, αναφέρεται το παράδειγμα της εξισορρόπησης, σύμφωνα με το οποίο η εκπαιδευτική αλλαγή αποτελεί μια προσπάθεια αποκατάστασης της ισορροπίας σε ένα σύστημα, που έχει διαταραχθεί και είναι αδύνατο να καλυφθούν οι ανάγκες του από την υπάρχουσα κατάσταση. Το δεύτερο παράδειγμα είναι το παράδειγμα της σύγκρουσης, σύμφωνα με το οποίο η εκπαιδευτική αλλαγή ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας και προκύπτει από τη σύγκρουση συμφερόντων (Κουτούζης ,2008). Έχοντας ως σημείο εκκίνησης τα δύο προαναφερθέντα παραδείγματα, είναι χρήσιμο να αναφερθούν και οι βασικές προσεγγίσεις ως προς τη διαχείριση της αλλαγής. Με βάση το παράδειγμα της εξισορρόπησης, αναπτύσσονται οι ορθολογικές προσεγγίσεις, οι οποίες διαχειρίζονται την εκπαιδευτική αλλαγή στηριζόμενες αρχικά στην επιλογή ενός ορθολογικού σκοπού και στην αξιοποίηση της επιστήμης ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός. Με βάση το παράδειγμα της σύγκρουσης ,αναπτύσσονται οι πολιτικές προσεγγίσεις, οι οποίες στηρίζονται στην άποψη ότι λόγω του ότι υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα ομάδων ή ατόμων, που καθένα από αυτά αντιλαμβάνεται την αλλαγή διαφορετικά,προκύπτουν ζητήματα νομιμοποίησης και εξουσίας (Κουτούζης ,2008).

2.1.2 Η έννοια της εκπαιδευτικής καινοτομίας

Εισαγωγικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η έννοια της εκπαιδευτικής καινοτομίας συχνά ταυτίζεται με την έννοια της αλλαγής, καθώς βρίσκονται αρκετά κοντά εννοιολογικά. Ωστόσο, οι δύο έννοιες διαφέρουν, καθώς η εκπαιδευτική αλλαγή υιοθετεί ιδέες για βελτίωση και εξέλιξη, που πιθανόν να

έχουν εφαρμοστεί ξανά, ενώ η καινοτομία προαπαιτεί την υλοποίηση εντελώς νέων βελτιωτικών προτάσεων. Επιπλέον, η καινοτομία περιλαμβάνει πρωτοποριακές και πρωτότυπες δράσεις, όχι οπωσδήποτε θεσμοθετημένες, αλλά που μπορεί να πηγάζουν από μεμονομένες πρωτοβουλίες ατόμων και ομάδων και συχνά ταυτίζεται με την έννοια του νεωτερισμού, δηλαδή την πρωτογενή εφαρμογή μιας πρότασης βελτίωσης σε κάποιο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο (Κουτούζης, 2008). Η αλλαγή περιλαμβάνει την έννοια της καινοτομίας και ενώ κάθε καινοτομία συνεπάγεται βελτιωτικής αλλαγής, κάθε αλλαγή δεν συνιστά καινοτομία (Μαυροσκούφης, 2003).

Στο σημείο αυτό, είναι σκόπιμο να αναφερθούν κάποιοι ορισμοί της έννοιας της εκπαιδευτικής καινοτομίας. Ως εκπαιδευτική καινοτομία ορίζεται κάθε προγραμματισμένη και οργανωμένη προσπάθεια αλλαγής μέσω της εφαρμογής νέων ιδεών, που στοχεύουν στην βελτίωση εκπαιδευτικών πρακτικών (Vandenberghe, 1988). Επιπρόσθετα, καινοτομία αποτελεί οποιαδήποτε εκπαιδευτική πρόταση, η οποία βασίζεται σε ριζοσπαστικές ιδέες και συνεπάγεται αλλαγές στη νοοτροπία και γενικότερα στην κουλτούρα του εκπαιδευτικού συστήματος (Ματσαγγούρας, 2003). Συμπερασματικά, μια ενέργεια αποτελεί καινοτομία με την προϋπόθεση ότι επιφέρει σημαντικές αλλαγές, εισάγει νέες ιδέες εξελίσσει και βελτιώνει σε μικρό ή σε μεγάλο βαθμό τις εκπαιδευτικές διαδικασίες (Μπελαδάκης, 2010).

2.1.3 Τα χαρακτηριστικά ενός καινοτόμου εκπαιδευτικού προγράμματος

Τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα εμφανίζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά στοιχεία. Στοχεύουν στη διασύνδεση και τη διάδραση κοινωνικής πραγματικότητας και εκπαιδευτικού πλαισίου, ώστε το εκπαιδευτικό πλαίσιο να ακολουθεί την εξέλιξη της κοινωνίας και να μην προσκολλάται σε μη λειτουργικές παρωχημένες πρακτικές, που ευνοούν τη στασιμότητα και την αδράνεια και όχι την εξέλιξη. Αποτελούν μέσο για πρόοδο και βελτίωση, καθώς εκσυγχρονίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της εισαγωγής νέων ιδεών, στρατηγικών και μεθόδων. Επιπλέον, ενθαρρύνουν τη βιωματική μάθηση και τη χρήση ομαδοσυνεργατικών και διαδραστικών προσεγγίσεων, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να καταστούν αυτόνομοι και δημιουργικοί και να είναι ικανοί να αντιμετωπίζουν με κριτικό πνεύμα τη νέα γνώση, να είναι ικανοί να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν και να διευκολυνθεί η διαδρομή τους προς την αυτοπραγμάτωση και την παραγωγή νέας γνώσης. Τέλος, χρησιμοποιούν τη νέα τεχνολογία και τα διαθέσιμα εποπτικά μέσα και τα αξιοποιούν ως πηγές μάθησης, έρευνας, ανακάλυψης και ενεργοποίησης της δημιουργικότητας, της ευρηματικότητας και της φαντασίας.

Με αυτό τον τρόπο, το εκπαιδευτικό περιβάλλον μετατρέπεται σε ένα συλλογικό πλαίσιο, το οποίο προωθεί αξίες, όπως η συνεργασία, η αλληλεγγύη, η ομαδικότητα και η λειτουργική επικοινωνία. Συνεπώς, ενθαρρύνεται η δια βίου εκπαίδευση και η καλλιέργεια θετικής συμπεριφοράς προς την βελτίωση και την ανανέωση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων. Ο εκπαιδευτής δεν αποτελεί απλά έναν μεταφορέα γνώσεων, αλλά είναι καθοδηγητής και διευκολυντής στη διαδρομή προς την ανακάλυψη των νέων γνώσεων (Jarvis, 2004 οπ.αναφ. στο Κόκκος, 2005). Δεν παρέχει έτοιμη και τυποποιημένη τη νέα γνώση, αλλά ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να ερευνήσουν, να συνδυάσουν και να ανακαλύψουν, δεν επιβάλλει την άποψη του στους εκπαιδευόμενους, αλλά τους ενθαρρύνει και τους κινητοποιεί. Συνεπώς, οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργητικά στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλληλεπιδρούν και επεξεργάζονται κριτικά την προσφερόμενη γνώση.

Με βάση το πλαίσιο που σκιαγραφήθηκε, η εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών συνιστά παράγοντα ζωτικής σημασίας για το σύγχρονο άνθρωπο και τη σύγχρονη κοινωνία, που διαρκώς εξελίσσεται και συνεχώς μεταβάλλεται και η σωστή διαχείριση των καινοτομιών αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση ώστε η εκπαίδευση να αποδέχεται τις νέες προκλήσεις, να αποτελεί μέσο προόδου των μελών της κοινωνίας και οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί να εξελίσσονται σε οργανισμούς μάθησης (Πατρώνας, 2011). Σε οργανισμούς, που έχουν κουλτούρα κριτικού στοχασμού και ανατροφοδότησης, συνδέουν τη γνώση με την πρακτική αξιοποίηση της, παρέχουν συνεχώς νέες ευκαιρίες και επιδιώκουν τη διαρκή πρόοδο (Πατρώνας, 2011).

2.1.4 Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, εκπαιδευτική αλλαγή ή εκπαιδευτική καινοτομία;

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη θεωρητική προσέγγιση των ορών εκπαιδευτική αλλαγή και εκπαιδευτική καινοτομία, που επιχειρήθηκε προηγουμένως, στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθεί και η διαφοροποίησή τους από την έννοια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Σαφώς, ο όρος μεταρρύθμιση είναι ένας ευρύτερος όρος και αναφέρεται σε κάτι βαθύτερο, σε μία αλλαγή προσανατολισμού (Δημαράς, 1986 οπ.αναφ. στο Κουτούζης, 2008). Είναι μια αλλαγή ευρύτερης κλίμακας, η οποία υλοποιείται υποχρεωτικά μέσω θεσμικών ρυθμίσεων και επιφέρει αλλαγές στο σύνολο ενός εκπαιδευτικού συστήματος με την εφαρμογή νέων συστημάτων με σκοπό τη βελτίωση (Μαυροσκούφης, 2003). Μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση αποτελείται από ένα σύνολο εκπαιδευτικών αλλαγών, χωρίς, όμως αυτό να σημαίνει ότι μια εκπαιδευτική αλλαγή ακολουθείται οπωσδήποτε από μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ή προκαλεί μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση (Κουτούζης, 2008). Η εκπαιδευτική καινοτομία αποτελεί μία από τις σύγχρονες εκφάνσεις της

εκπαιδευτικής αλλαγής, σχετίζεται με το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό έργο και την ανανέωση παγιωμένων μεθόδων, που έχει επιβάλλει η καθημερινότητα και αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό και την πρόοδο (Παπακωνσταντίνου, 2008).

2.2 Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων

Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ξεχωριστό επιστημονικό και θεσμικό πεδίο, καθώς οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι αποτελούν μια ξεχωριστή εκπαιδευτική ομάδα, οι οποίοι επιζητούν μια εκπαιδευτική εμπειρία, η οποία να προσαρμόζεται πλήρως στο στοιχείο της ενηλικιότητας και σαφώς να διαφοροποιείται πλήρως από την προσφερόμενη σε παιδιά εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την UNESCO, «ως εκπαίδευση ενηλίκων ορίζεται κάθε εκπαιδευτική διαδικασία, οποιουδήποτε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου, είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε όχι, είτε για διεργασία που επεκτείνει χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και για μαθητεία, μέσω των οποίων άτομα θεωρούμενα ως ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα ή τα προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της ολοκληρωμένης προσωπικής τους ανάπτυξης και της συμμετοχής τους σε μια εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη.» (UNESCO, 1976 οπ.αναφ. στο Rogers, 1996, σ. 56).

Όπως προαναφέρθηκε στον ορισμό της UNESCO, οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι επιζητούν την προοπτική της ολοκληρωμένης προσωπικής τους ανάπτυξης, η οποία δεν είναι δυνατόν να επέλθει μέσα από την δασκαλοκεντρική εκπαίδευση και τις αναχρονιστικές εκπαιδευτικές πρακτικές, αλλά μόνο μέσω καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προάγουν τη διάδραση και έχουν ως κέντρο τον ενήλικα εκπαιδευόμενο. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι επιθυμούν διαφοροποιημένους τρόπους διδασκαλίας, που θα τους εμπνεύσουν και θα τους προσφέρουν διαρκή ανατροφοδότηση ώστε να συνεχίσουν να μαθαίνουν.

Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων με βάση τις θεωρητικές προσεγγίσεις του Knowles και του Rogers, αλλά και την εμπειρική προσέγγιση του Dewey ώστε να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι για τους οποίους η

εισαγωγή καινοτομιών και πρωτοποριακών προσεγγίσεων, στην εκπαίδευση ενηλίκων, όχι μόνο είναι απαραίτητη, αλλά επιβάλλεται.

2.2.1 Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων σύμφωνα με τον M.Knowles και τη θεωρία της ανδραγωγικής

Η ανδραγωγική προσέγγιση θεμελιώθηκε από τον Malcolm Knowles (1913-1997) και στο κέντρο της τοποθετείται η διαφορετικότητα του τρόπου, με τον οποίο μαθαίνουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι. Η προσέγγιση του Knowles αναδεικνύει την ιδιαιτερότητα του τρόπου μάθησης των ενηλίκων υπογραμμίζοντας ότι οι ενήλικες επιθυμούν να αυτοκαθορίζονται και συνεπώς οι εκπαιδευτές οφείλουν να τους προσφέρουν αυτή τη δυνατότητα, τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά, να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και να έχουν όλοι ίσες ευκαιρίες στη μαθησιακή διαδικασία. Οι ενήλικες επιθυμούν να ξέρουν την πρακτική χρησιμότητα του εκπαιδευτικού προγράμματος και πως θα βελτιώσει πρακτικά και χειροπιαστά την προσωπική ή επαγγελματική τους διαδρομή και υπό το πρίσμα αυτό θέλουν η νέα γνώση να έχει πρακτική εφαρμογή, να μαθαίνουν βιωματικά και να την εφαρμόζουν άμεσα. Επιπρόσθετα, θεμελιακής σημασίας για τους ενήλικους εκπαιδευομένους είναι όχι τα εξωτερικά κίνητρα, όπως οι υψηλοί μισθοί και η επαγγελματική εξέλιξη, αλλά τα εσωτερικά κίνητρα, όπως ο αυτοσεβασμός, η αυτοεκτίμηση και η αυτοπραγμάτωση μέσω της εκπαίδευσης (Knowles, 1998 οπ.αναφ. στο Κόκκος, 2005).

Συμπερασματικά, οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι επιζητούν η εκπαίδευση να είναι μια διαδραστική διαδικασία, κατά την οποία θα χρησιμοποιούνται βιωματικές εκπαιδευτικές τεχνικές, οι ίδιοι θα συμβάλλουν στο χτίσιμο της γνώσης και θα έχουν ενεργητική συμμετοχή σε κάθε στάδιο υλοποίησης της εκπαίδευσης. Επιζητούν μαθησιακό κλίμα, που θα χαρακτηρίζεται από επικοινωνιακό διάλογο, ελευθερία της έκφρασης και ενίσχυση της κριτικής σκέψης. Με λίγα λόγια, αναζητούν την καινοτομία στην εκπαίδευση, μια εκπαίδευση απελευθερωμένη από μη λειτουργικές πρακτικές και θεμελιωμένη σε νέες, που σέβονται τις ανάγκες των ενηλίκων και προάγουν τη βιωματική μάθηση που δε στηρίζεται αποκλειστικά στην εισήγηση και στη στείρα αποστήθιση.

2.2.2 Η προσωποκεντρική θεωρία του Rogers και οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι

Η προσέγγιση του ανθρωπιστή ψυχολόγου Carl Rogers (1902-1987) δίνει έμφαση στην τάση του ατόμου για αυτοπραγμάτωση και αυτοπροσδιορισμό και στην επιθυμία του να ανακαλύπτει χωρίς απόλυτο έλεγχο και επίμονη καθοδήγηση (Κόκκος, 2005). Μεταφέροντας την παραπάνω

διαπίστωση στο πεδίο της εκπαίδευσης, ο Rogers τονίζει ότι ουσιαστική μάθηση συντελείται όταν μαθαίνουμε μέσα από την πράξη και όταν οι εκπαιδευόμενοι έχουν ενεργό ρόλο και ευθύνη στην εκπαιδευτική διεργασία. Οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν αποτελεσματικότερα όταν το μαθησιακό περιβάλλον είναι ενθαρρυντικό και προάγεται η δημιουργικότητα, η αυτοεκτίμηση και η αυτοαξιολόγηση, ενώ η αξιολόγηση από τον εκπαιδευτή βρίσκεται σε δευτερεύουσα θέση (Κόκκος , 2005). Το έργο του εκπαιδευτή ενηλίκων είναι να δώσει κίνητρο στον εκπαιδευόμενο να ανακαλύψει και να τον ενθαρρύνει να μάθει πως να μαθαίνει (Rogers, 1996). Το έργο του εκπαιδευτή είναι να προσαρμόσει την εκπαιδευτική διαδικασία στους ενήλικες εκπαιδευόμενους και να εισάγει καινοτόμες μεθόδους και τεχνικές, οι οποίες θα διευκολύνουν τη μάθηση και θα εμπνέουν την εκπαιδευτική ομάδα.

2.2.3 Η εμπειρική προσέγγιση και η εκπαίδευση ενηλίκων

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι προτιμούν να μαθαίνουν μέσω της αξιοποίησης των εμπειριών, μέσω της πρωτοβουλίας, της δράσης και της ενεργής συμμετοχής. Ο John Dewey (1859-1952) τονίζει ότι «η μάθηση είναι διεργασία άντλησης νοήματος από την εμπειρία και ότι ο στοχασμός πάνω στην εμπειρία είναι το κύριο στοιχείο της μαθησιακής διεργασίας» (Dewey, 1980 οπ.αναφ. στο Κόκκος , 2005, σ.67). Οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν πιο αποτελεσματικά και αφομοιώνουν όταν εμπλέκονται στην μαθησιακή διαδικασία και όταν αξιοποιούν τις εμπειρίες τους. Η μάθηση είναι βαθύτερη και ουσιαστική, καθώς ενισχύεται η διάθεση για συμμετοχή και υποκινείται η πρωτοβουλία, αφού ο εκπαιδευόμενος δεν είναι απλός θεατής. Η εμπειρική μάθηση ενεργοποιεί νοητικά και συναισθηματικά τους συμμετέχοντες και ενθαρρύνει την ανάπτυξη της σκέψης και της αυτογνωσίας.

Οι καινοτόμες βιωματικές δραστηριότητες ενισχύουν τη μάθηση μέσω της παρατήρησης και της αξιοποίησης της εμπειρίας και βοηθούν στη δόμηση μαθησιακού κλίματος, που χαρακτηρίζεται από τις αρχές της εμπιστοσύνης και της αποδοχής. Δεν αποτελούν μόνο μία ευχάριστη μαθησιακή προσέγγιση, αλλά προάγουν την προσωπική νοηματοδότηση μέσω της έρευνας και της διαμόρφωσης της γνώσης από την ίδια την εκπαιδευτική ομάδα.

2.3 Μετασχηματίζουσα Μάθηση

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει όχι μόνο στην έννοια της εκπαιδευτικής αλλαγής και της καινοτομίας στην εκπαίδευση ενηλίκων, αλλά και στον τρόπο και τη διαδρομή, που θα ακολουθήσουν οι εκπαιδευόμενοι, ώστε να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στην αλλαγή και τον μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών τους πρακτικών. Συνεπώς, η θεωρητική πλαισίωση της μετασχηματίζουσας μάθησης μέσω της προσέγγισης του πιο σημαντικού εκφραστή της Jack Mezirow, η αποσαφήνιση του όρου του αποπροσανατολιστικού διλήμματος και η παρουσίαση της μεθόδου του καθηγητή Αλέξη Κόκκου, κρίνεται απαραίτητη για την πλήρη προσέγγιση της διαχείρισης της αλλαγής και της καινοτομίας στην εκπαίδευση ενηλίκων.

2.3.1 Ορίζοντας την μετασχηματίζουσα μάθηση

Η θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης τονίζει ότι υπάρχει μια ποιοτική διαφοροποίηση ανάμεσα στη μάθηση των παιδιών και τη μάθηση των ενηλίκων, καθώς κατά την παιδική ηλικία η μάθηση αποτελεί μια διαμορφωτική διαδικασία, ενώ κατά την ενηλικιότητα υφίστασται ως μια μετασχηματιστική διαδικασία (Κουλαουζίδης, 2008). Ο Jack Mezirow, ο οποίος είναι ο πιο σημαντικός εκφραστής της μετασχηματίζουσας προσέγγισης στην εκπαίδευση ενηλίκων, στα μέσα της δεκαετίας του '70, άρχισε να εστιάζει στον ιδιαίτερο τρόπο, με τον οποίο οι ενήλικες μαθαίνουν. Βαθιά επηρεασμένος από τις μελέτες του Γερμανού φιλοσόφου J.Habermas, θεωρεί ότι ο κάθε άνθρωπος προσεγγίζει και ερμηνεύει την πραγματικότητα με βάση το αντιληπτικό του σύστημα, το οποίο έχει δομήσει και εσωτερικεύσει στηριζόμενος στο πολιτισμικό και κοινωνικό του πλαίσιο (Κόκκος, 2005). Αναμφίβολα και αρκετά συχνά, οι ήδη παγιωμένες αντιλήψεις μας, το πλαίσιο αναφοράς μας, όπως ονομάζεται από τον Mezirow, είναι μη λειτουργικές και λανθασμένες και συνεπώς αποτελούν τροχοπέδη στην προσαρμογή μας στην πραγματικότητα. Συνεπώς, η αφετηρία, αλλά και το κίνητρο της ενήλικης μάθησης είναι μια δυσαρμονία ανάμεσα στην πραγματικότητα και την εμπειρία (Κουλαουζίδης, 2008). Το ζητούμενο της μετασχηματίζουσας προσέγγισης είναι να είμαστε σε θέση να επανεξετάζουμε τις παραδοχές μας, να τις αναθεωρούμε, να τις μετασχηματίζουμε και να τις αντικαθιστούμε με άλλες πιο λειτουργικές, οι οποίες διευκολύνουν τη ζωή μας και την εναρμόνιση μας με το κοινωνικό, διαπροσωπικό και εργασιακό μας πλαίσιο, αλλά κυρίως τη βελτιώνουν και θέτουν νέες βάσεις στη σχέση με τον ίδιο μας τον εαυτό (Illeris, 2015). Να μετασχηματίζουμε τα υπάρχοντα πλαίσια αναφοράς, ώστε αυτά να γίνουν πιο περιεκτικά (Mezirow, 2007).

Σύμφωνα με τον Mezirow, η μετασχηματίζουσα προσέγγιση εμπλέκει τρία χαρακτηριστικά στοιχεία: την εμπειρία, τον κριτικό στοχασμό και τον στοχαστικό διάλογο (Mezirow, 2007). Η εμπειρία των εκπαιδευομένων είναι το σημείο εκκίνησης της μετασχηματιστικής διαδικασίας και ο εκπαιδευτής ενηλίκων οφείλει να είναι σε θέση να την αναγνωρίσει και να την αξιοποιήσει. Ο κριτικός στοχασμός αποτελεί την ολιστική επαναξιολόγηση των παγιωμένων παραδοχών μας εστιάζοντας όχι μόνο στην αμφισβήτηση τους, αλλά και στη διερεύνηση και τη συνειδητοποίηση της προέλευσής τους (Κόκκος, 2017). Είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία, οποία μπορεί να συντελεστεί μόνο κατά την ενηλικιότητα, καθώς προϋποθέτει πολύπλοκες νοητικές διεργασίες, ώστε οι ενήλικες να είναι ικανοί να επανεξετάσουν και να αμφισβητήσουν τις πεποιθήσεις τους, αλλά και την πηγή τους (Κόκκος, 2020). Συνδεδεμένος άρρηκτα με τον κριτικό στοχασμό είναι ο στοχαστικός διάλογος, μια ιδιαίτερη μορφή επικοινωνίας, η οποία ενεργοποιείται όταν είναι απαραίτητο να εκφραστούν ιδέες, να αιτιολογηθούν και να αξιολογηθούν κριτικά παραδοχές και πεποιθήσεις (Κουλαουζίδης, 2014).

Η μετασχηματίζουσα προσέγγιση τονίζει τη σπουδαιότητα του μετασχηματισμού των εσφαλμένων παραδοχών μας στην καθημερινή μας ζωή και σαφώς έχει πρακτική εφαρμογή και στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ο ενήλικας εκπαιδευόμενος, σύμφωνα με τον Mezirow, είναι σε θέση και έχει την ικανότητα να επαναξιολογήσει τις παραδοχές, που έχει χτίσει κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του, οι οποίες τον οδηγούν συχνά σε διαστρέβλωση της πραγματικότητας (Mezirow, 1990 οπ.αναφ. στο Κόκκος, 2005, σ. 81). Η επανεξέταση των δυσλειτουργικών πεποιθητήσεων μέσω της διεργασίας του κριτικού στοχασμού και η αντικατάσταση του πλαισίου αναφοράς μας αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της ενήλικης μάθησης (Κουλαουζίδης, 2014). Συνεπώς, ο ενήλικας εκπαιδευόμενος, μετασχηματίζοντας τις εδραιωμένες παραδοχές του για την εκπαίδευση, μπορεί να υιοθετήσει νέους τρόπους προσέγγισης της μάθησης, να αγκαλιάσει την καινοτομία, να διαχειριστεί την αλλαγή και να μετατρέψει την εκπαιδευτική εμπειρία σε μια δημιουργική και διαδραστική διαδικασία.

Συνοπτικά, σύμφωνα με τη μετασχηματίζουσα προσέγγιση, ο εκπαιδευτής ενηλίκων δεν πρέπει να κάνει απλή κατάρτιση, οφείλει να ενθαρρύνει την εκπαιδευτική του ομάδα να αποκτήσει ενσυναίσθηση των παραδοχών της και να την ωθεί στον κριτικό στοχασμό των παραδοχών αυτών και σε μια συνεχή προσπάθεια διαπραγμάτευσης αμφισβητούμενων θέσεων και ιδεών (Mezirow, 2007).

2.3.2 Η έννοια του αποπροσανατολιστικού διλήμματος στη μετασχηματιστική προσέγγιση

Στη θεωρία μετασχηματισμού, η έννοια του αποπροσανατολιστικού διλήμματος καταλαμβάνει σημαντική θέση. Το αποπροσανατολιστικό δίλημμα αποτελεί προϋπόθεση οποιασδήποτε πράξης μετασχηματισμού του υπάρχοντος πλαισίου ερμηνείας της πραγματικότητας. Για να ενεργοποιηθούν οι διεργασίες αμφισβήτησης του υπάρχοντος πλαισίου, το άτομο πρέπει να έρθει αντιμέτωπο με ένα βίωμα, το οποίο είτε είναι αποτέλεσμα εκπαίδευσης είτε ένα τυχαίο καθημερινό γεγονός, το οποίο θα έρθει σε σύγκρουση με το ήδη δομημένο νοητικό πλαίσιο του ατόμου (Κόκκος, 2017). Το συγκεκριμένο αποπροσανατολιστικό βίωμα σηματοδοτεί την έναρξη μετασχηματισμού και αναδιάρθρωσης των δυσλειτουργικών αντιλήψεων του ατόμου (Κόκκος, 2020), μια διαδικασία, η οποία στη συνέχεια θα ολοκληρωθεί μέσω του κριτικού στοχασμού (Κόκκος, 2020). Σηματοδοτεί την αρχή της διαδικασίας απαλλαγής από τις δυσλειτουργικές παραδοχές, στις οποίες εγκλωβιζόμαστε και μένουμε στάσιμοι και μας κινητοποιεί ώστε να αποστασιοποιηθούμε από όσα μας κρατούν δεσμευμένους σε παγιωμένες μη λειτουργικές συμπεριφορές.

Όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων, οι εκπαιδευτές έρχονται συχνά αντιμέτωποι με εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές, οι οποίες πλέον δεν κινητοποιούν και δεν ενθαρρύνουν τις εκπαιδευτικές τους ομάδες. Η παραπάνω διαπίστωση, αλλά και η απροθυμία των εκπαιδευομένων να συμμετάσχουν και να παρακολουθήσουν επιμελώς τα εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως και το συχνό φαινόμενο διαρροής των εκπαιδευομένων από αυτά (Κουτούζης, 2013) αποτελούν αποπροσανατολιστικό δίλημμα και συχνή αφετηρία μετασχηματισμού των εκπαιδευτικών πρακτικών των εκπαιδευτών ενηλίκων και αντικατάστασή τους με νέες καινοτόμες πρακτικές, των οποίων η υιοθέτηση, θα ενισχύσει τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων και θα τους προσφέρει κίνητρο και ενθάρρυνση να ολοκληρώσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το αποπροσανατολιστικό δίλημμα θα αποτελέσει την αφετηρία, ώστε οι εκπαιδευτές ενηλίκων να υιοθετήσουν καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές, που στοχεύουν στην ενδυνάμωση (Ζαρίφης, 2008) των εκπαιδευομένων και σύμφωνα με τον Brookfield σε «ένα ταξίδι αυτογνωσίας», αρχικά των εκπαιδευτών και μετά των εκπαιδευομένων, σε ένα ταξίδι προς την αναθεώρηση και την κριτική αμφισβήτηση (Brookfield, 1995 οπ.αναφ. στο Ζαρίφης, 2008, σ. 11).

2.4 Παρουσίαση της διδακτικής μεθόδου του καθηγητή Αλέξη Κόκκου: Μετασχηματισμός Δυσλειτουργικών Αντιλήψεων

Σύμφωνα με την προσέγγιση του Mezirow, η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να στοχεύει όχι απλά στη μάθηση και στη νέα γνώση, αλλά παράλληλα στη συνειδητοποίηση των αιτιών, που καθιστούν κάποιες παραδοχές μας δυσλειτουργικές και συνεπώς εμπόδιο στη λειτουργική επαφή μας με την πραγματικότητα και έπειτα στην αναθεώρηση αυτών και στον απεγκλωβισμό μας από δεδομένες ιδεολογίες, οι οποίες όχι μόνο δεν μας εξυπηρετούν, αλλά αποτελούν και τροχοπέδη στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής μας (Illeris, 2015). Υπό το πρίσμα αυτής της προσέγγισης, ο καθηγητής Αλέξης Κόκκος προτείνει τη διδακτική μέθοδο με τίτλο «Μετασχηματισμός Δυσλειτουργικών Αντιλήψεων» (Κόκκος, 2017), η οποία εφαρμόστηκε στις πρώτες συναντήσεις της εκπαιδευτικής ομάδας, στα πλαίσια του εκπαιδευτικού προγράμματος CLIL (Content and Language Integrated Learning) στοχεύοντας στον μετασχηματισμό των στερεότυπων διδακτικών πρακτικών των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσας εκπαίδευσης. Η συγκεκριμένη διδακτική μέθοδος εφαρμόστηκε στην έναρξη του εκπαιδευτικού προγράμματος CLIL με σκοπό να μπορέσουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων, που συμμετέχουν στο πρόγραμμα να εντοπίσουν τις επιφυλάξεις τους και τις αιτίες αυτών απέναντι σε καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους και να είναι ικανοί, μετά τη μετασχηματιστική διαδικασία, να διδαχθούν και στην πορεία να ενστερνιστούν τη μέθοδο CLIL και να αξιοποιήσουν τις εκπαιδευτικές τεχνικές και τα εργαλεία, που τους προσφέρει.

Με στόχο την πληρέστερη κατανόηση της μετασχηματιστικής διαδρομής των εκπαιδευτών ενηλίκων, οι οποίοι έλαβαν μέρος στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση των βασικών σταδίων της συγκεκριμένης διδακτικής μεθόδου, η οποία στη συνέχεια της εργασίας, θα εστιάσει στο μετασχηματισμό των διδακτικών πρακτικών των εκπαιδευτών, μετά τη συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα CLIL, στην αναπλαισίωση των στερεοτυπικών αντιλήψεων και στην υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων νοηματοδότησης των βιωμάτων των εκπαιδευομένων σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας τους (Κόκκος, 2017). Το πρώτο και θεμελιακής σημασίας στάδιο της μετασχηματιστικής πορείας είναι ο προσδιορισμός της ανάγκης για κριτική διερεύνηση των δυσλειτουργικών αντιλήψεων των εκπαιδευομένων (Κόκκος, 2017). Στην έναρξη του εκπαιδευτικού προγράμματος, προσφέρονται στους εκπαιδευόμενους αφορμές για κριτικό στοχασμό όσον αφορά νοητικές απόψεις ή συνήθειες τους, τις οποίες ως τώρα θεωρούσαν λειτουργικές, αλλά έχουν αρχίσει να τις αμφισβητούν. Οι εκπαιδευόμενοι βιώνουν ένα

αποπροσανατολιστικό δίλημμα, καθώς συνειδητοποιούν ότι οι απόψεις τους αυτές δεν εναρμονίζονται με τις τρέχουσες ανάγκες της εκπαιδευτικής πραγματικότητας (Κόκκος, 2020). Στο δεύτερο στάδιο, οι συμμετέχοντες στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διατυπώνουν τις απόψεις τους είτε μέσω ανοιχτής συζήτησης είτε μέσω ενός γραπτού κειμένου, το οποίο θα συγκριθεί με ένα κείμενο, το οποίο θα γραφτεί στο έκτο και τελευταίο στάδιο της μεθόδου (Κουλαουζίδης, 2015). Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι διαβάζουν στην ολομέλεια τα γραπτά τους κείμενα και προσδιορίζονται τα αντικείμενα του σχηματισμού, δηλαδή οι δυσλειτουργικές απόψεις σχετικά με την υιοθέτηση καινοτόμων διδακτικών πρακτικών, που εκφράστηκαν στο πρώτο στάδιο. Η διατύπωση κριτικών ερωτημάτων από τον εκπαιδευτή (Κόκκος, 2016) συμβάλλει στην ενθάρρυνση της διεργασίας του κριτικού στοχασμού, στον ακριβή προσδιορισμό, στην ιεράρχηση και στην ένταξη των στερεότυπων δυσλειτουργικών παραδοχών σε μια ευρύτερη νοητική συνήθεια (Κόκκος, 2017).

Στο τέταρτο στάδιο της μεθόδου, επιλέγονται από τον εκπαιδευτή και εφαρμόζονται συγκεκριμένες διδακτικές δραστηριότητες, όπως βιωματικές μορφές εκπαίδευσης, αξιοποίηση έργων τέχνης, ασκήσεις και ομαδικές εργασίες (Κόκκος, 2017), οι οποίες θα συμβάλλουν στην επεξεργασία των κριτικών ερωτημάτων, υποκινώντας το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων και ενεργοποιώντας τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Οι εκπαιδευόμενοι υποκινούνται νοητικά και συναισθηματικά και ενθαρρύνονται να πάρουν μέρος σε μία ολιστική εμπειρία μετασχηματίζοντας τις πρότερες παραδοχές τους (Κόκκος, 2017). Ενθαρρύνονται να διασχίσουν τα τέσσερα επίπεδα συνειδητότητας, περνώντας από το τρίτο επίπεδο της «απλοϊκής μεταβατικότητας», το στάδιο της συνειδητοποίησης των στερεότυπων αντιλήψεων τους και να καταλήξουν στο επίπεδο της «κριτικής συνειδητοποίησης» (Freire, 1977β οπ. αναφ. στο Κόκκος, 2020, σ. 65), δηλαδή στη συνειδητοποίηση της δυναμικής τους και στη χειραφέτησή τους (Κορωναίου, 2010). Το αποπροσανατολιστικό δίλημμα δεν θέτει μόνο υπό διερεύνηση την τρέχουσα κοινωνική πραγματικότητα και τις δεδομένες παραδοχές, αλλά αποτελεί ταυτόχρονα και ισχυρό έναυσμα για αλλαγή μέσω του κριτικού στοχασμού και της χειραφέτησης (Κόκκος, 2017).

Έπειτα, στο προτελευταίο στάδιο του μετασχηματισμού των δυσλειτουργικών απόψεων των εκπαιδευομένων, ο εκπαιδευτής αναλαμβάνει ρόλο εμπνευστή και συντονιστή της εκπαιδευτικής ομάδας (Jarvis, 1994 οπ. αναφ. στο Κόκκος, 2005, σσ. 87-88) και θέτει κατευθυντήριες, αλλά και δημιουργικές ερωτήσεις, οι οποίες ενθαρρύνουν την κριτική σκέψη. Στο σημείο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι, μέσω της ενδοσκόπησης και της κριτικής σκέψης, προσεγγίζουν εκ νέου τις

πρότερες απόψεις τους, τις οποίες περιέγραψαν στα πρώτα στάδια της μεθόδου και καλούνται να τις αναθεωρήσουν και να τις νοηματοδοτήσουν εκ νέου. Μετά την ολοκλήρωση του πέμπτου σταδίου, ο εκπαιδευτής καλεί την εκπαιδευτική ομάδα να συγκρίνει τις αρχικές παραδοχές με εκείνες που προέκυψαν μετά την εφαρμογή της μεθόδου. Οι εκπαιδευόμενοι καταγράφουν τις απόψεις τους σε ένα κείμενο, το οποίο στη συνέχεια θα συγκριθεί με το κείμενο, που έγραψαν στο δεύτερο στάδιο (Κόκκος, 2017), με σκοπό να παρουσιαστεί η αναθεώρηση των αρχικών παραδοχών. Τέλος, ο εκπαιδευτής συνθέτει τις ιδέες που προέκυψαν από την εκπαιδευτική διεργασία, δίνοντας έμφαση στην ανάδυση καινούργιων, εναλλακτικών απόψεων, που προέκυψαν από την αναπλαισίωση των παγιωμένων δυσλειτουργικών παραδοχών.

2.5 Η τεχνική CLIL (Content and Language Integrated Learning) ως προσέγγιση συνδυαστικής ανάπτυξης γλώσσα και περιεχομένου

2.5.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός της προσέγγισης CLIL

Ο όρος CLIL χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον David Marsh το 1994 στο πανεπιστήμιο Jyvaaskyla στη Φιλανδία και τα αρχικά CLIL αντιπροσωπεύουν τον όρο Content and Language Integrated Learning (Marsh, 1994) με απόδοση στα ελληνικά Ολοκληρωμένη ή Ενιαία ή Συνδυασμένη ή Ενσωματωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας. Η προσέγγιση CLIL αφορά μαθησιακές καταστάσεις στις οποίες μαθήματα ή συγκεκριμένα κομμάτια μαθημάτων διδάσκονται σε μία ξένη γλώσσα με διπλό στόχο, δηλαδή την ταυτόχρονη εκμάθηση μιάς ξένης γλώσσας, αλλά και του περιεχομένου του μαθήματος (Marsh, 1994). Το 2000, ο Marsh τονίζει ότι η τεχνική CLIL είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί και στην εκμάθηση μαθημάτων όπως η γεωγραφία και η ιστορία μέσω μιας επιπλέον γλώσσας (Marsh, 2000). Το διδακτικό υλικό του μαθήματος είναι στην ξένη γλώσσα και ο μαθητής μαθαίνει το γνωστικό αντικείμενο μαθαίνοντας και παράγοντας ταυτόχρονα και τη γλώσσα.

Στην πορεία διερεύνησης του όρου CLIL διατυπώθηκαν αρκετοί ορισμοί και εννοιολογικές προσεγγίσεις, παρουσιάζοντας την προσέγγιση είτε ως ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών είτε ως κάποια μεμονομένα μαθήματα είτε ως δραστηριότητες σε μία επιπλέον γλώσσα. Η επικρατέστερη άποψη, όμως, είναι ότι είναι προτιμότερο για την πληρέστερη κατανόηση του όρου, να τον θεωρήσουμε «ως ένα γενικό όρο (umbrella term), ο οποίος περιλαμβάνει μια ποικιλία προγραμμάτων και μαθησιακών δυνατοτήτων» (Cenoz, 2013).

Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι όχι μόνο η εκπαιδευτική, αλλά και η πολιτική πραγματικότητα οδήγησαν στην εξέλιξη της προσέγγισης CLIL, καθώς, όπως επισημαίνει ο Marsh (2012), η πολυπολιτισμικότητα των κοινωνιών λόγω της εισροής των μεταναστών, αλλά και της έντονης διασυνοριακής κινητικότητας συνέβαλλε στην ανάγκη για υψηλότερο επίπεδο γνώσης των ξένων γλωσσών. Ειδικότερα συγκεκριμένες περιοχές χωρών όπως η Ολλανδία, η Φιλανδία και ο Καναδάς, οι οποίες ήταν κοντά στα σύνορα ή δίγλωσσες, εφάρμοσαν πρώτες τις τεχνικές εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ένα άριστο επίπεδο. Αξίζει να αναφερθεί το πείραμα του Καναδά, κατά τη δεκαετία 1970-1980, όπου εφαρμόστηκαν τα λεγόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα εμβάπτισης (immersion programs). Οι γονείς των αγγλόφωνων παιδιών επιθυμούσαν τα παιδιά τους να έχουν άπταιστη γνώση όχι μόνο της αγγλικής, αλλά και της γαλλικής γλώσσας, καθώς η περιοχή διαμονής τους ήταν δίγλωσση. Το παράδειγμα του Καναδά έδωσε το κίνητρο και στις ευρωπαϊκές χώρες να πειραματιστούν σε αυτό τον τομέα διδασκαλίας των ξένων γλωσσών και το 1995 στο ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης συντελέστηκε η πρώτη νομοθετική αναφορά της προσέγγισης CLIL.

Στις χώρες, που χρησιμοποιείται το CLIL, εφαρμόζονται κυρίως τρία διαφορετικά μοντέλα της προσέγγισης (Παύλου, 2008). Το πρώτο ονομάζεται «Γλωσσικά Ντους» (CLIL Showers) και χρησιμοποιεί την προσέγγιση σε μικρά χρονικά διαστήματα όπως 15-20 λεπτά ή 2 με 3 φορές την εβδομάδα. Το δεύτερο μοντέλο εφαρμόζει το CLIL σε συγκεκριμένες ενότητες κάποιου μαθήματος (modular model) και το τρίτο μοντέλο εφαρμόζει την προσέγγιση σε συγκεκριμένα μαθήματα, τα οποία διδάσκονται εξ'ολοκλήρου στην ξένη γλώσσα.

2.5.2 Το πλαίσιο 5C

Η προσέγγιση CLIL στηρίζεται σε πέντε διαφορετικούς άξονες, οι οποίοι είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπ'όψιν πριν την εφαρμογή της. Συγκεκριμένα, όταν σχεδιάζεται ένα μάθημα CLIL, οι εκπαιδευτές πρέπει να γνωρίζουν τα πέντε βασικά στοιχεία της προσέγγισης, τα 5Cs, τα οποία συνοψίζονται στα εξής: το περιεχόμενο (content), η επικοινωνία (communication), οι ικανότητες (competence), η κοινότητα (community/culture) και οι γνωστικές ικανότητες (cognition). Αρχικά, το CLIL ήταν δομημένο σε 4 πυλώνες, τα 4Cs (Coyle, 2008) και το πλαίσιο 5C, με την προσθήκη του άξονα των ικανοτήτων, δομήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δια βίου εκπαίδευση CLIL4u και παρουσιάστηκε στο εγχειρίδιο CLIL4u (Attard, 2014).

Η διάσταση του περιεχομένου σχετίζεται με το χτίσιμο του μαθήματος πάνω σε θέματα που ήδη γνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι (Diavati, 2023). Είναι ουσιαστικά η επιλογή της θεματολογίας και η διδακτική ύλη του μαθήματος, η οποία βρίσκεται σε στενή σχέση αλληλεξάρτησης με τη διδασκόμενη γλώσσα. Όσον αφορά τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας, επιλέγονται θέματα από την πραγματική ζωή και την καθημερινότητα της εκπαιδευτικής ομάδας και όχι προκατασκευασμένοι διάλογοι και κείμενα δομημένα μόνο για τις ανάγκες του μαθήματος. Με αυτό τον τρόπο, η εκπαιδευτική εμπειρία χαρακτηρίζεται από αυθεντικότητα και αμεσότητα, αφού η διδασκαλία της ξένης γλώσσας γίνεται πια με βιωματικό τρόπο και στηριζόμενη στις εμπειρίες των μαθητών, οι οποίοι γίνονται αυτόνομοι και ανεξάρτητοι, καθώς δεν περιορίζονται απλά στην κάλυψη της ύλης ενός διδακτικού εγχειριδίου. Χρησιμοποιούνται, επίσης, εικόνες, οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα, τα οποία υποκινούν την εκπαιδευτική ομάδα να κρατήσει σημειώσεις, να συμμετέχει και να αντιμετωπίσει την εκμάθηση της ξένης γλώσσας ως μια διαδραστική εμπειρία με την επίτευξη μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων και άριστης γνώσης της διδασκόμενης γλώσσας. Αφετηρία της διδασκαλίας είναι το βίωμα των ατόμων (Illeris, 2015), που αποκτούν ενεργό ρόλο και προσεγγίζουν κριτικά τη νέα γνώση, ώστε, όπως έχει ειπωθεί από τον Freire, να είναι σε θέση να μετασχηματίσουν και να βελτιώσουν την πραγματικότητα (Φραγκούλης, 2004).

Η προσέγγιση CLIL δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο διάλογο και στην επικοινωνιακή διάσταση του μαθήματος. Στο κέντρο βρίσκεται η εκπαιδευτική ομάδα και όχι ο εκπαιδευτής και η μάθηση προκύπτει μέσω της διάδρασης και της συμμετοχής και όχι μέσω της εισήγησης του εκπαιδευτή (Attard, 2014). Η ξένη γλώσσα μαθαίνεται μέσω της συνεργασίας σε ομάδες, της αλληλεπίδρασης και των βιωματικών δραστηριοτήτων με τον εκπαιδευτή να είναι συντονιστής της εκπαιδευτικής διαδικασίας χωρίς να χρησιμοποιεί τον μονόλογο και την «αποταμιευτική διδασκαλία» (Illeris, 2015), χωρίς να είναι απλά μεταφορέας γνώσης, αλλά συμμετέχων στην παραγωγή της γνώσης. Οι εκπαιδευόμενοι παύουν να είναι παθητικοί δέκτες πληροφοριών, αλλά μέσω του διαλόγου παίρνουν πρωτοβουλίες και ενισχύεται η αυτονομισή τους (Μάνθου, 2007). Οι εμπειρίες των εκπαιδευομένων είναι σεβαστές, καλλιεργείται κλίμα εμπιστοσύνης και κατανόησης και ο εκπαιδευτής, μέσω της επικοινωνίας και του διαλόγου, είναι πάντα δίπλα τους, δίνοντας τους απλόχερα ευκαιρίες για ενεργητική συμμετοχή και προσφέροντας εποικοδομητική ανατροφοδότηση σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος (Κόκκος, 2020).

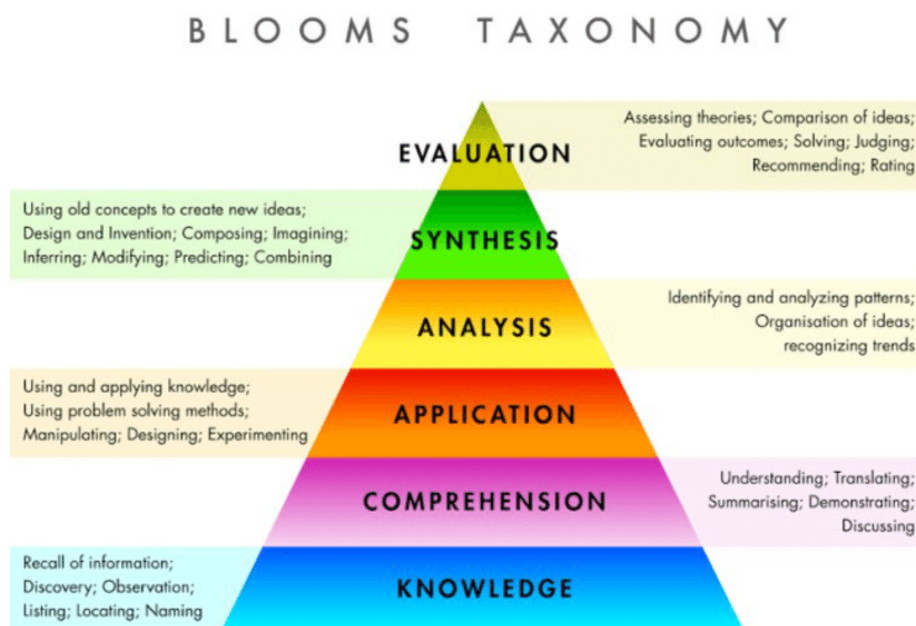
Η έννοια των ικανοτήτων στην προσέγγιση CLIL σχετίζεται με το τι θα είναι ικανοί να κάνουν οι εκπαιδευόμενοι, μετά το πέρας της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σχετικά με το περιεχόμενο του

μαθήματος, αλλά και σχετικά με τη νέα γλώσσα (Attard, 2014). Οι αποκτηθείσες ικανότητες δεν έχουν να κάνουν μόνο με την εκμάθηση της ξένης γλώσσας, αλλά το CLIL εστιάζει και στην απόκτηση ικανοτήτων, όπως η αναζήτηση και η ανάλυση νέων πληροφοριών, η δημιουργικότητα, η συνεργατικότητα, ο εποικοδομητικός διάλογος, η αμοιβαία αξιολόγηση και η εφαρμογή της νέας γνώσης σε διαφορετικά πλαίσια.

Στην προσέγγιση CLIL, η νέα γνώση δεν είναι απομονωμένη, αλλά σχετίζεται με την κοινωνική πραγματικότητα των εκπαιδευομένων. Οι έννοιες της κοινότητας και της κουλτούρας βρίσκονται στο κέντρο της προσέγγισης CLIL, καθώς οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να συσχετίσουν αυτό που μαθαίνουν με τον κόσμο γύρω τους. Η μάθηση πηγάζει από την εμπειρία και μετουσιώνεται σε μια νέα εμπειρία. Οι εκπαιδευτικές αρχές του CLIL συμβάλλουν στην καλλιέργεια της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης, η εκμάθηση της ξένης γλώσσας συνάγεται με την εκμάθηση μιας νέας κουλτούρας και συνεπώς ενισχύεται η πολυπολιτισμικότητα και η διαπολιτισμική συνείδηση των εκπαιδευομένων. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι υιοθετούν θετική στάση απέναντι στη διαφορετικότητα και στην εκμάθηση μιας ξένης κουλτούρας και καθώς έρχονται σε επαφή με αυτή την κουλτούρα, η βελτίωση της γλωσσικής τους ικανότητας και η καλλιέργεια της πολιτισμικής τους ικανότητας συνεισφέρουν σημαντικά στην βελτίωση της διαπολιτισμικής επίγνωσης (Council of Europe, 2001), δηλαδή της «κατανόησης του ρόλου, που έχουν στη διαπολιτισμική επικοινωνία οι μορφές και οι πρακτικές που στηρίζονται στην κουλτούρα (Baker, 2012)».

Ο τελευταίος, αλλά ιδιαίτερα σημαντικός πυλώνας της προσέγγισης CLIL, είναι η ανάπτυξη των γνωστικών ικανοτήτων των εκπαιδευομένων και θεμελιακή προϋπόθεση της συνδυαστικής εκμάθησης γλώσσας και περιεχομένου αποτελεί η γνωστική εμπλοκή των εκπαιδευομένων. Οι γνωστικές αυτές ικανότητες κατηγοριοποιούνται, σύμφωνα με τον Bloom σε Κατώτερες Δεξιότητες Σκέψεις (LOTS) και σε Ανώτατες Δεξιότητες Σκέψεις (HOTS) (Bloom, 1956). Η κατηγοριοποίηση αυτή έγινε από τον Bloom, το 1956 (Bloom, 1956) και αναθεωρήθηκε από τον Krathwohl το 2002 (Krathwohl, 2002). Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η γνώση, η κατανόηση και η εφαρμογή των νέων πληροφοριών σε ένα νέο πλαίσιο, αλλά παράλληλα να χτίσουν ανώτατες γνωστικές δεξιότητες όπως η ανάλυση, η σύνθεση και η αξιολόγηση. Ο εκπαιδευτής, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, χρησιμοποιεί στη διατύπωση των ερωτήσεων και στην ανάθεση των εργασιών συγκεκριμένα ρήματα, τα οποία ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των προαναφερόμενων γνωστικών δεξιοτήτων. Για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας

ρήματα όπως «ονόμασε», «εξήγησε» ή «συμπλήρωσε» ενθαρρύνει την ανάπτυξη της γνώσης, της κατανόησης και της εφαρμογής. Από την άλλη πλευρά, χρησιμοποιώντας ρήματα όπως «αξιολόγησε», «ανάλυσε» και «δημιούργησε» ενθαρρύνει την καλλιέργεια των ανώτατων δεξιοτήτων σκέψης.

Εικόνα 1 Η ταξινομία του Bloom

2.5.3 Εκπαιδευτικά εργαλεία CLIL

Η προσέγγιση CLIL αποτελεί μια διαδικασία ταυτόχρονης εκμάθησης περιεχομένου και γλώσσας. Το νέο περιεχόμενο και η νέα γλώσσα δομούνται στην προηγούμενη γνώση που έχουν οι εκπαιδευόμενοι. Η αλληλεπίδραση με την εκπαιδευτική ομάδα και τους εκπαιδευόμενους, όπως και με τα νέα γνωστικά ερεθίσματα βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να μεταβούν από την απλή συνειδητοποίηση στην εμπλουτισμένη συνειδητοποίηση (Κόκκος, 2020). Ανάμεσα σε αυτά τα δύο στάδια, ο εκπαιδευόμενος διέρχεται από τη Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (ZPD) (Vygotsky, 1978), καθώς ξεκινά να χτίζει νέες δεξιότητες, χωρίς όμως να μπορεί να τις εφαρμόσει με αυτοπεποίθηση και αυτόνομα. Σε αυτό το στάδιο, η υποστήριξη που παρέχεται από τον εκπαιδευτή ονομάζεται «σκαλωσιά» (scaffolds), καθώς οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται να κατορθώσουν πράγματα, που ως το σημείο αυτό δεν είναι ανεξάρτητοι να κάνουν. Η παρεχόμενη βοήθεια «σκαλωσιά», τόσο στο επίπεδο της γλώσσας όσο και στο επίπεδο του περιεχομένου, σιγά σιγά μειώνεται όταν ο μαθητής αποκτά αυτοπεποίθηση και μπορεί να εφαρμόσει μόνος του όσα έμαθε. Η «σκαλωσιά»

μπορεί να πάρει τη μορφή υποδειγματικών κειμένων, διαγραμμάτων, εικόνων και νοητικών χαρτών, που θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να οργανώσουν τις αποκτηθείσες γνώσεις.

Σημαντική είναι και η θέση της δυαδικής και της ομαδικής εργασίας στην οργάνωση ενός μαθήματος CLIL (Attard, 2014). Πολύ συχνά, λόγω έλλειψης αυτοπεποίθησης, κάποιοι εκπαιδευόμενοι δε συμμετέχουν στο μάθημα και δεν τολμούν να εκφράζουν τις απόψεις τους μπροστά στην εκπαιδευτική ομάδα. Ο εκπαιδευτής επιλέγει τη δυαδική ή ομαδική εργασία, δίνοντας πρώτα χρόνο σε κάθε εκπαιδευόμενο χωριστά να σκεφτεί μόνος του πιθανές λύσεις σε ασκήσεις ή προβλήματα και στη συνέχεια να τις μοιραστεί μόνο με την ομάδα του και όχι με την ολομέλεια. Συνεπώς, ακόμα και ο πιο συνεσταλμένος εκπαιδευόμενος είναι πιθανότερο να εκφραστεί ελεύθερα μπροστά σε λιγότερα άτομα και πιθανότερα θα τολμήσει αργότερα να συμμετέχει όλο και πιο ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, η ομαδική εργασία ενισχύει την αλληλεπίδραση, οικοδομεί πνεύμα συνεργασίας, ενθαρρύνει, δίνει κίνητρο και ενεργοποιεί όλους τους εκπαιδευόμενους (Κόκκος, 2005).

Επιπλέον, η νέα τεχνολογία βρίσκεται στο επίκεντρο του CLIL, καθώς οι εκπαιδευτές οργανώνουν και βελτιώνουν το μάθημά τους χρησιμοποιώντας νέα εργαλεία εκμάθησης. Οι εκπαιδευτές αντλούν από το διαδίκτυο πληροφορίες και εργαλεία, τα οποία κάνουν πιο ελκυστικό το μάθημα για τους εκπαιδευόμενους. Οι νέες τεχνολογίες καθοδηγούν και βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να αποκτούν μεγαλύτερη ευχέρεια στην ξένη γλώσσα. Το πρώτο χαρακτηριστικό παραδείγμα ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών είναι το InGenio (Gimeno, 2010) ένα εργαλείο δημιουργίας, το οποίο κατασκευάστηκε για να αναπτύξει τις πηγές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη μέθοδο CLIL. Επίσης, το LearnWeb2.0, μία υποδομή που συνδέει διαφορετικές σελίδες όπως το YouTube και το Flickr και παρέχει πρόσβαση σε διάφορα πολυμέσα και εργαλεία ομαδοποίησης, αλλά και η πλατφόρμα MOODLE, η οποία είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί στα μαθήματα CLIL, συνδυάζοντας και άλλα προγράμματα, όπως το HotPotatoes και το Skype. Αξίζουν επίσης να αναφερθούν και το Glogster (Bozdogan, 2015), μία διαδραστική αφίσα, η οποία βοηθάει στην παρουσίαση εργασιών και στην αφήγηση ιστοριών, το Popplet, ένας νοητικός χάρτης που υποβοηθάει την κατανόηση της σύνδεσης διαφορετικών εννοιών, αλλά και το Storybird, μέσω του οποίου ο εκπαιδευόμενος μπορεί να φτιάξει εικονικές ιστορίες.

2.5.4 Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η προσέγγιση CLIL

Η προσέγγιση CLIL έχει αξιοποιηθεί κυρίως στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες, που την έχουν υιοθετήσει ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στο να αναδείξει την αναγκαιότητα εφαρμογής του CLIL, αλλά και την αποτελεσματική του συνεισφορά στην εκπαίδευση ενηλίκων και ειδικότερα στην εκπαίδευση ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών. Όπως προαναφέρθηκε στην περιγραφή του πλαισίου 5C, βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της προσέγγισης αποτελεί η επικοινωνιακή διάσταση, ο εποικοδομητικός διάλογος και η αλληλεπίδραση μεταξύ του εκπαιδευτή και των εκπαιδευομένων, αλλά και ανάμεσα σε όλους τους εκπαιδευόμενους. Συνεπώς, ο εκπαιδευτής ενηλίκων κατέχει καίρια θέση σε αυτή τη διαδραστική και συνεργατική προσέγγιση, καθώς εμπνέει, ενθαρρύνει και αποτελεί μοντέλο μίμησης για την εκπαιδευτική ομάδα.

Σύμφωνα με το υποκεφάλαιο 2.2 της διπλωματικής εργασίας, όπου σκιαγραφήθηκε το προφίλ των ενηλίκων εκπαιδευομένων και παρουσιάστηκαν τα χαρακτηριστικά τους με βάση διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις, οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι χαρακτηρίζονται από την τάση για αυτοδιάθεση και αυτονομία, επιζητούν το σεβασμό και την εκτίμηση και προτιμούν να έχουν τη δυνατότητα και την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργητικά και να είναι συνδιαμορφωτές της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Για να μπορέσει ο εκπαιδευτής ενηλίκων να ανταποκριθεί στις προσδοκίες τους και να συμβάλλει στην αυτονόμηση των εκπαιδευομένων, μετατρέπεται σε ενεργό μέλος της εκπαιδευτικής ομάδας, σε συντονιστή και διευκολυντή του μαθηματος.

Οι εκπαιδευτές CLIL οφείλουν να είναι γνώστες των κατευθυντήριων αρχών της προσέγγισης, να τις εντάσσουν στην εκπαιδευτική διαδικασία και να είναι ικανοί να δομούν ανοιχτές και εποικοδομητικές σχέσεις με τους εκπαιδευόμενους. Ο στόχος της προσέγγισης είναι η ταυτόχρονη εκμάθηση περιεχομένου και γλώσσας και για να είναι αποτελεσματικό ένα μάθημα CLIL, ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι σε θέση να επιλέξει το κατάλληλο περιεχόμενο μέσω του οποίου θα επιτευχθεί η βελτίωση της ξένης γλώσσας. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων ερευνά, αναζητά, αξιολογεί τις διαθέσιμες πηγές του για να δομήσει το εκπαιδευτικό περιεχόμενο και να δημιουργήσει τις βάσεις στις οποίες θα στηριχθούν οι εκπαιδευόμενοι για να βελτιώσουν τη διδασκόμενη ξένη γλώσσα. Δημιουργεί, λοιπόν, ένα αυθεντικό περιβάλλον, όπου οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να νοηματοδοτήσουν εκ νέου τις γνώσεις τους για την ξένη γλώσσα και επιπλέον αποτελεί και πρότυπο, καθώς δε στηρίζεται σε έτοιμα εγχειρίδια, αλλά ανακαλύπτει και δημιουργεί και συνεπώς

ωθεί τους εκπαιδευόμενους να μάθουν μέσω της ανακάλυψης και της έρευνας. Στο σημείο αυτό, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι καθώς η προσέγγιση CLIL στηρίζεται στην ανακάλυψη και στην κριτική αντιμετώπιση της πραγματικότητας, ο εκπαιδευτής ενηλίκων υιοθετεί την μαιευτική μέθοδο του Σωκράτη, καθώς δεν αποβλέπει στην προσφορά έτοιμης γνώσης, αλλά ως δάσκαλος ενισχύει τον προβληματισμό, την έρευνα και την αξιολόγηση του περιεχομένου και εμπλέκει τους εκπαιδευόμενους σε μια διαλεκτική διεργασία (Κόκκος, 2020). Όπως προαναφέρθηκε και στη θεωρητική προσέγγιση της μετασχηματίζουσας μάθησης, ο εκπαιδευτής ενηλίκων ενθαρρύνει το μετασχηματισμό των υπάρχοντων πλαισίων αναφοράς και την αντικατάσταση των μη λειτουργικών παραδοχών με νέες (Mezirow, 2007). Με τον ίδιο τρόπο και στην προσέγγιση CLIL, το εκπαιδευτικό περιεχόμενο αξιολογείται και μέσα από διάλογο και συνεχή ανατροφοδότηση, δομείται η νέα γνώση και βελτιώνεται η χρήση της ξένης γλώσσας.

Επιπλέον, η ικανότητα να δημιουργεί συνεργατικό κλίμα και να ενισχύει τη λειτουργική επικοινωνία αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό ενός εκπαιδευτή CLIL. Καθώς το πρόγραμμα CLIL είναι βιωματικό και διαδραστικό, οι εκπαιδευτές απαιτείται να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τη συνεργατική μάθηση και να οργανώνουν ομάδες εργασίας (Stryker, 1993). Να φέρνουν τους εκπαιδευόμενους κοντά, ώστε να μοιράζονται, να βοηθούν ο ένας τον άλλον και να είναι συνοδοιπόροι στο ταξίδι προς την ανακάλυψη της νέας γνώσης. Η συνύπαρξή τους μέσα στην εκπαιδευτική ομάδα να είναι εποικοδομητική και να υπάρχει μεταξύ τους ωφέλιμη διάδραση. Ο εκπαιδευτής, μέσα από το CLIL και με στόχο να κινητοποιήσει τους εκπαιδευόμενους, υιοθετεί μια εκπαιδευτική πρακτική, η οποία εναρμονίζει την άπταιστη γνώση της γλώσσας μέσω της χρήσης διαφορετικών θεματικών ενοτήτων από την καθημερινότητα και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων (Diavati, 2023), ενισχύει την τάση τους για χειραφέτηση και αυτονομία, αλλά και ταυτόχρονα βάζει στο κέντρο της διαδικασίας την αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικού υλικού και την αλληλεπίδραση και συνεργασία όλης της εκπαιδευτικής ομάδας ώστε να επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά μαθησιακά αποτελέσματα.

3. Η προσέγγιση CLIL στο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο

Το 2001, το οποίο ορίστηκε ως ευρωπαϊκό έτος γλωσσών, υπήρξε η εκκίνηση έντονου προβληματισμού και συζήτησης σχετικά με την εκμάθηση των ξένων γλωσσών στον ευρωπαϊκό χώρο. Όπως πολύ εύστοχα αναφέρθηκε «η πολυγλωσσία είναι στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής

ταυτότητας, καθώς οι γλώσσες είναι μια θεμελιώδης όψη της πολιτιστικής ταυτότητας κάθε Ευρωπαίου» (Eurydice, 2006). Συνεπώς, η διδασκαλία των ξένων γλωσσών και κυρίως η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας κατέχουν σημαντική θέση στα προγράμματα σπουδών των ευρωπαϊκών χωρών και κάθε Ευρωπαίος οφείλει να γνωρίζει άλλες δύο γλώσσες εκτός από τη μητρική του. Επιπρόσθετα, ενθαρρύνονται τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία να διδάσκονται ξένες γλώσσες, χωρίς αυτό να έχει αποτρεπτική δράση για την εκμάθηση ξένων γλωσσών από τους ενήλικες, οι οποίοι σαφώς και μπορούν να μάθουν ξένες γλώσσες σύμφωνα με μια συγκεκριμένη χρονική και μεθοδολογική προσέγγιση. Με βάση το παραπάνω πλαίσιο, έχουν χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματα ενδυνάμωσης της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών όπως το πρόγραμμα Lingua, το ΣΩΚΡΑΤΗΣ και το Leonardo da Vinci και ενθαρρύνονται καινοτόμες δράσεις όπως η εφαρμογή της προσέγγισης CLIL. Επίσης, η συνθήκη του Maastricht το 1992 εισάγει την έννοια της ποιότητας της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών και το 1995 στη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνεται οδηγία σχετικά με τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, η οποία ανάγεται ως το σημαντικότερο προσόν του σύγχρονου πολίτη, ο οποίος ζει, εργάζεται και κινείται μέσα σε πολυπολιτισμικά πλαίσια (White Paper on Education and Training, 1995).

Αναμφίβολα, η αποτελεσματική διδασκαλία των ξένων γλωσσών στην Ευρώπη προϋποθέτει την εισαγωγή νέων καινοτόμων προσεγγίσεων ώστε η γλώσσα να μαθαίνεται σε ένα υψηλό επίπεδο και ο ομιλητής να μιλάει και να γράφει με άνεση και ευχέρεια. Η επανεξέταση των μεθόδων διδασκαλίας των ξένων γλωσσών εμφανίζεται ως επιτακτική ανάγκη και το 1994 η προσέγγιση CLIL με τη συνδυαστική μάθηση περιεχομένου και γλώσσας εισάγεται στην ξενόγλωσση εκπαίδευση με τη Λευκή Βίβλο να εστιάζει ακόμα περισσότερο στην κοινωνία της μάθησης και στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών όχι μόνο στα σχολεία, αλλά και στα πανεπιστήμια. (White Paper on Education and Training, 1995). Το 2000 προσδιορίζονται οι βασικές δεξιότητες που πρέπει να κατακτήσουν οι πολίτες της Ευρώπης και ανάμεσα τους είναι οι ξένες γλώσσες, η χρήση των τεχνολογιών και οι κοινωνικές δεξιότητες με το 2001 ως ευρωπαϊκό έτος ξένων γλωσσών να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην εκμάθησή τους. Συνέχεια της πρωτοβουλίας αυτής θα αποτελέσει το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης (2004-2006), σύμφωνα με το οποίο αναγνωρίζεται το CLIL ως μια εκπαιδευτική προσέγγιση που συνεισφέρει στην ποιοτική διδασκαλία των ξένων γλωσσών και έπειτα το 2008 με την έκδοση απόφασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πολυγλωσσία, η οποία ενθάρρυνε την έρευνα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL. Η κορύφωση αυτών των πρωτοβουλιών λαμβάνει χώρα το 2012, όπου όχι

μόνο τα ευρωπαϊκά σχολικά προγράμματα, αλλά και τα προγράμματα δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης ενηλίκων υιοθετούν το CLIL ως μια απαραίτητη και αποτελεσματική μέθοδο για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών.

Σήμερα, οι Σκανδιναβικές χώρες, η Αγγλία, η Γαλλία και η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Μάλτα έχουν εντάξει το CLIL στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στα σχολεία. Στο Βέλγιο, το CLIL είναι ενταγμένο στο σχολικό πρόγραμμα και εφαρμόζεται σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Στην Πορτογαλία, 23 σχολεία συμμετέχουν στο πρόγραμμα SELFPROJECT και οι μαθητές διδάσκονται τη γαλλική γλώσσα μέσα από μαθήματα γνωστικών αντικειμένων όπως η Γεωγραφία και η Ιστορία. Επιπλέον, στην Ιταλία, όλοι οι μαθητές της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο τελευταίο έτος, διδάσκονται μια ξένη γλώσσα μέσω ενός μαθήματος γνωστικού περιεχομένου και στην Κύπρο, μετά από αρκετά πιλοτικά προγράμματα, η προσέγγιση CLIL εισάγεται ως ο βασικός τρόπος διδασκαλίας της ξένης γλώσσας, στην προσχολική εκπαίδευση.

Συμπερασματικά, η προσέγγιση CLIL έχει εισαχθεί στην προσχολική, την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και αρκετές ευρωπαϊκές χώρες την αξιοποιούν στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση και σε προγράμματα δια βίου μάθησης, η συνδυαστική εκμάθηση περιεχομένου και γλώσσας δεν εφαρμόζεται συστηματικά ως τώρα σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα. Ωστόσο, η πιλοτική εφαρμογή του CLIL στα σχολεία και τα πολλαπλά της οφέλη, ανοίγουν το δρόμο για την εισαγωγή της μεθόδου και στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους. Η αυθεντικότητα του περιεχομένου σε συνδυασμό με τις βιωματικές μεθόδους διδασκαλίας, αλλά και η άμεση έκθεση στην ξένη γλώσσα και οι ευκαιρίες για άμεση εφαρμογή των νέων γλωσσικών δεξιοτήτων, καθιστά το CLIL ως την ιδανική καινοτόμο προσέγγιση για την εκμάθηση ξένων γλωσσών από τους ενήλικες για επαγγελματικούς, αλλά και για προσωπικούς σκοπούς και δημιουργεί την αναγκαιότητα εκπαίδευσης των εκπαιδευτών ενηλίκων, ώστε να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν δημιουργικά την καινοτόμο αυτή μέθοδο.

4. Η προσέγγιση CLIL στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο και η περίπτωση του προγράμματος κατάρτισης εκπαιδευτών ενηλίκων CLIL

Η Ελλάδα είναι μία από τις ευρωπαϊκές χώρες, όπου η προσέγγιση CLIL δεν έχει ακόμα αξιοποιηθεί συστηματικά σε καμία από τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σύμφωνα με την Eurydice

(Eurydice, 2006), το γεγονός αυτό σχετίζεται με την ιστορική πορεία της χώρας και την απουσία γλωσσικής ποικιλομορφίας. Οι ελάχιστες και μεμονωμένες απόπειρες εφαρμογής της προσέγγισης CLIL στον ελληνικό εκπαιδευτικό χώρο αφορούν τη διδασκαλία της αγγλικής και λιγότερο της γαλλικής γλώσσας και κυρίως στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και δεν αναφέρονται αρκετές αξιόλογες προσπάθειες εφαρμογής της μεθόδου στην εκπαίδευση ενηλίκων. Η παρούσα πτυχιακή εργασία καταδεικνύει την αναγκαιότητα, αλλά και τη σπουδαιότητα εισαγωγής καινοτόμων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, όπως το CLIL στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων και αξιοποίησης τους από το σύγχρονο εκπαιδευτή ενηλίκων.

Όσον αφορά στην εφαρμογή του CLIL στην ελληνική σχολική εκπαίδευση, αξίζει να αναφερθεί η έρευνα που εφαρμόστηκε σχετικά με τις συνήθειες υγιεινής στο 20ο Δημοτικό Σχολείο Ηλιούπολης σε μαθητές Ε' και ΣΤ' Δημοτικού, στην οποία συνδυάστηκαν η διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας με το μάθημα της Πληροφορικής και την Υγειονομική Εκπαίδευση και δημιουργήθηκε η συνεργατική ιστοσελίδα wiki CLIL TASTE. Η έρευνα έδειξε ότι η χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, που ενθαρρύνουν τη χρήση της τεχνολογίας κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας καθιστά τη μάθηση πιο ενδιαφέρουσα, η σχολική επίδοση των μαθητών βελτιώνεται, ενισχύεται η θέληση τους για μάθηση και παράλληλα εξελίσσονται οι τεχνολογικές τους δεξιότητες (Georgeopoulou-Theodosiou & Rangoussi, 2015). Επιπλέον, αξιόλογη είναι η περίπτωση του 3^{ου} Πρότυπου Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Ευόσμου, το οποίο με τη στήριξη του τμήματος Αγγλικής φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εφαρμόζει από το 2010 πιλοτικά τη διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων μέσω ξένων γλωσσών και από το 2016 είναι ο συντονιστής του ευρωπαϊκού προγράμματος Erasmus+ “Promoting CLIL Implementation in Europe” με εταίρους το τμήμα Αγγλικής φιλολογίας του ΑΠΘ και εκπαιδευτικά ιδρύματα από Ρουμανία, Λιθουανία, Τσεχία και Ιταλία (Zapounidis, 2021).

Το 2020, άλλο ένα σχέδιο Erasmus + KA2 εγκρίθηκε από την Ελληνική Εθνική Μονάδα Συντονισμού. Το συγκεκριμένο σχέδιο ονομάζεται «Enhancing teaching and learning English in a digitalized world (ENGAGE)», είχε διάρκεια 2 ετών και αποτέλεσε ένα σχέδιο στρατηγικής σύμπραξης στον τομέα της Σχολικής Εκπαίδευσης (KA201), με κωδικό: 2020-1-EL01-KA201-078940. Η πρωτοβουλία αυτή ήταν μία συνεργασία μεταξύ 6 ευρωπαϊκών οργανισμών από 5 ευρωπαϊκές χώρες και ειδικότερα την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Μάλτα και ο βασικός εταίρος στην Ελλάδα ήταν το Εσπερινό Γυμνάσιο Καρδίτσας. Το σχέδιο έδωσε έμφαση στην αναβάθμιση των ψηφιακών γνώσεων και δεξιοτήτων των

εκπαιδευτικών, στη εισαγωγή ψηφιακών εργαλείων στη διδασκαλία, στην αποτελεσματική εφαρμογή της μεθόδου CLIL και στην αξιοποίηση της ηλεκτρονικής μάθησης.

Στον τομέα της διδασκαλίας ξένων γλωσσών σε παιδιά και σε ενήλικες, εξαιρετική πρωτοβουλία αποτελεί και το πρόγραμμα CLIL TO SUCCEED, το οποίο εφαρμόζεται αποκλειστικά στα σχολεία ξένων γλωσσών Διαβάτη Μαρία (Diavati, 2023). Η προσέγγιση CLIL έχει υιοθετηθεί ως ο μοναδικός τρόπος εκμάθησης της ξένης γλώσσας και το CLIL TO SUCCEED είναι ένα διαδικτυακό πλήρως αναπτυγμένο πρόγραμμα, το οποίο απευθύνεται σε όσους έχουν κουραστεί από την κλασική μέθοδο εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας και επιθυμούν μέσω ενός διαδραστικού και βιωματικού τρόπου να ανακαλύψουν και να διδαχθούν αποτελεσματικά την ξένη γλώσσα. Απευθύνεται και σε ενήλικες εκπαιδευόμενους, οι οποίοι επιθυμούν να αξιοποιήσουν το αναρτημένο υλικό και να ενισχύσουν όλες τις γλωσσικές τους δεξιότητες με διασκεδαστικό, αλλά και ταυτόχρονα αποτελεσματικό τρόπο μάθησης. Οι εκπαιδευόμενοι, στο τέλος του προγράμματος είναι σε θέση να γράψουν, να μιλήσουν και να επικοινωνήσουν άριστα στην αγγλική γλώσσα, έχοντας εμπλουτίσει το λεξιλόγιό τους και έχοντας βελτιώσει τη γραμματική και τη δομή του λόγου τους. Ο στόχος του προγράμματος είναι να εισάγει στον ελληνικό εκπαιδευτικό χώρο τη συνδυασμένη εκμάθηση περιεχομένου και ξένης γλώσσας και να αποδείξει πόσο πιο ενδιαφέρουσα μπορεί να γίνει η διδασκαλία με την αξιοποίηση του CLIL και της ηλεκτρονικής μάθησης.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, το πρόγραμμα DigiCLIL4all, το οποίο συνδυάζει την προσέγγιση CLIL και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, εξαίροντας τη σπουδαιότητα της ψηφιακής διάστασης στη διδασκαλία. Το έργο υλοποιείται με τη συμμετοχή έξι εταίρων. Συγκεκριμένα, οι εταίροι προέρχονται από την Κύπρο (DOREA), την Ισπανία (DomSpain), την Κροατία (Dante), τη Ρουμανία (Asociatia Bridge Language Study House) και δύο οργανισμούς από την Ιταλία (EBIT και Progeu) και είναι ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων, τα οποία διαθέτουν την απαραίτητη γνώση και εμπειρία ως προς την εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας σε ενήλικες εκπαιδευόμενους. Το DigiCLIL4all εστιάζει στην βελτίωση των ψηφιακών και γλωσσικών δεξιοτήτων των ενηλίκων, ώστε να εξασφαλίσουν ενεργή συμμετοχή στην αγορά εργασίας και την ευρωπαϊκή κοινωνία. Επιπλέον, περιλαμβάνεται η δημιουργία πνευματικής ιδιοκτησίας με τίτλο «Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της διδακτικής μεθοδολογίας Digital CLIL στην εκπαίδευση ενηλίκων» με τη συμμετοχή δώδεκα εμπειρογνομόνων σε καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας. Ολόκληρο το έργο θα είναι διαθέσιμο σε έξι γλώσσες και συγκεκριμένα ιταλικά,

ρουμανικά, κροατικά, ελληνικά, ισπανικά και αγγλικά για να διασφαλιστεί η επιθυμητή χρηστικότητα σε εθνικά πλαίσια, όσο και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Επίσης, σπουδαία πρωτοβουλία αποτέλεσε και η υλοποίηση προγράμματος, το οποίο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Next Generation EU και την υποστήριξη της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης Δ.ΥΠ.Α, με τίτλο «Ειδικός στη συνδυαστική ανάπτυξη περιεχομένου και γλώσσας CLIL». Η δράση έλαβε χώρα στο πλαίσιο της πρόσκλησης «Προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανακατάρτισης σε κλάδους υψηλής ζήτησης με έμφαση στις ψηφιακές και στις πράσινες δεξιότητες»- δράση 16913 «SUB2: Οριζόντια Προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων για στοχευμένες πληθυσμιακές ομάδες (Horizontal upskilling/reskilling programs to targeted populations)». Το συγκεκριμένο επιδοτούμενο πρόγραμμα κατάρτισης αφορούσε κυρίως εκπαιδευτές στον τομέα ξένων γλωσσών, οι οποίοι επιθυμούσαν να γνωρίσουν τις βασικές αρχές της προσέγγισης CLIL, ώστε να επιχειρήσουν να την εντάξουν στην εκπαιδευτική τους πρακτική, καθιστώντας τις εκπαιδεύσεις τους πιο ενδιαφέρουσες για τους εκπαιδευόμενους και προσφέροντας στο μάθημά τους βιωματικό και διαδραστικό χαρακτήρα. Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα κατάρτισης ήρθαν σε επαφή με τις κύριες θεωρητικές αρχές της μεθόδου, τη θέση της καινοτόμου μεθόδου στην ευρωπαϊκή ένωση και τη χρήση της από τις ευρωπαϊκές χώρες σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Επιπλέον, εκπαιδεύτηκαν να αξιοποιούν σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία και τεχνικές με σκοπό την εκμάθηση ξένων γλωσσών μέσα από την ενσωματωμένη ανάπτυξη περιεχομένου και γλώσσας και εκπαιδεύτηκαν επίσης να παρουσιάζουν ελκυστικά το εκπαιδευτικό τους υλικό ώστε οι εκπαιδευόμενοι να είναι σε θέση να το κατανοήσουν δημιουργικά και στη συνέχεια να το αφομοιώσουν. Συνολικά, οι εκπαιδευόμενοι παρακολούθησαν το πρόγραμμα 200 διδακτικών ωρών και συγκεκριμένα το 30% μέσω ασύγχρονης τηλεκατάρτισης, το 35% μέσω σύγχρονης τηλεκατάρτισης και το 35% μέσω δια ζώσης εκπαίδευσης με εκπαιδευτικό επίδομα 1000 ευρώ, το οποίο έλαβαν μετά το πέρας της κατάρτισης και την επιτυχία σε εξέταση πιστοποίησης.

Παρά το γεγονός ότι οι παραπάνω προσπάθειες αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικές πρωτοβουλίες και το CLIL αποτελεί μία πολλά υποσχόμενη εκπαιδευτική μέθοδο, αναγνωρισμένη από την Ε.Ε., δυστυχώς οι ελληνικές εκπαιδευτικές αρχές δεν έχουν εντάξει την προσέγγιση στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική τους. Συνεπώς, δεν υπάρχει συντονισμένη παρέμβαση από το Υπουργείο Παιδείας, ώστε το CLIL να ενταχθεί συστηματικά στην προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια

εκπαίδευση, αλλά και στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της μεθόδου προς όφελος των εκπαιδευομένων και με σκοπό την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη, αλλά και ταυτόχρονα ενδιαφέρουσα εκμάθηση της ξένης γλώσσας.

5. Μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Σκοπός και στόχοι της Έρευνας

Έχοντας λάβει υπόψη όσα προαναφέρθηκαν, σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας αποτελεί η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων και συγκεκριμένα με την εισαγωγή της προσέγγισης CLIL. Η παρούσα έρευνα αναμένεται να αναδείξει το βαθμό συσχέτισης μεταξύ του εκπαιδευτικού προφίλ και της εμπειρίας των εκπαιδευτών με τη θετική ή αρνητική τους στάση απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους, όπως επίσης και να διερευνήσει τις επιδράσεις των δημογραφικών παραγόντων στις παραπάνω αντιλήψεις.

Πιο συγκεκριμένα επιχειρεί να διερευνήσει μέσα από την οπτική των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης:

- 1) τη στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην εκπαιδευτική καινοτομία
- 2) τη στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην προσέγγιση CLIL
- 3) τις εκπαιδευτικές πρακτικές που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων
- 4) τη συσχέτιση της εκπαιδευτικής διαδρομής και της εμπειρίας των εκπαιδευτών ενηλίκων με τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους
- 5) τη συσχέτιση των χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευομένων με τη στάση τους απέναντι σε μια εκπαιδευτική καινοτομία
- 6) το αν είναι πιθανό στο μέλλον οι εκπαιδευτές ενηλίκων να μετασχηματίσουν τις απόψεις τους σχετικά με την προσέγγιση CLIL
- 7) το αν είναι πιθανό να λάβουν μέρος σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα ώστε να επιμορφωθούν για τη μέθοδο CLIL και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης

Επιπλέον, αναφορικά με την αξιοποίηση των ανώνυμων προσωπικών στοιχείων των συμμετεχόντων εκπαιδευτών ενηλίκων στην έρευνα διερευνήθηκαν οι ακόλουθοι στόχοι:

- 8) αν η στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην εκπαιδευτική καινοτομία εξαρτάται από το φύλο, την ηλικία, την προϋπηρεσία και τις σπουδές τους.
- 9) να γίνει συγκριτική αντιπαράθεση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση το φύλο, την ηλικία, την προϋπηρεσία και τις σπουδές τους

5.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Η ερευνητική προσπάθεια της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας στηρίζεται στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν σε συνάρτηση με τους ως προαναφερόμενους στόχους.

ΣΤΟΧΟΣ 1: η στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην εκπαιδευτική καινοτομία

- Θεωρούν απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων;
- Σε ποιο βαθμό θα μπορούσαν να εντάξουν μια καινοτόμο εκπαιδευτική προσέγγιση στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες;

ΣΤΟΧΟΣ 2: η στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην προσέγγιση CLIL

- Με βάση τις γνώσεις τους για την προσέγγιση CLIL, θα ήταν πιθανό να την εντάξουν στη διδασκαλία τους;

ΣΤΟΧΟΣ 3: οι εκπαιδευτικές πρακτικές που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

- Θεωρούν αποτελεσματικές τις εκπαιδευτικές τεχνικές που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων;
- Θεωρούν αποτελεσματικές τις εκπαιδευτικές τεχνικές που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών;

ΣΤΟΧΟΣ 4: η συσχέτιση της εκπαιδευτικής διαδρομής και της εμπειρίας των εκπαιδευτών ενηλίκων με τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους

- Σε ποιο βαθμό συσχετίζεται η εκπαιδευτική διαδρομή και εμπειρία των εκπαιδευτών ενηλίκων με τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους;

ΣΤΟΧΟΣ 5: η συσχέτιση των χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευομένων με τη στάση τους απέναντι σε μια εκπαιδευτική καινοτομία

- Σε ποιο βαθμό τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους;
- Είναι αποτελεσματική η εφαρμογή της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε εκπαιδευτικές ομάδες ενηλίκων;

ΣΤΟΧΟΣ 6: αν είναι πιθανό στο μέλλον οι εκπαιδευτές ενηλίκων να μετασχηματίσουν τις απόψεις τους σχετικά με την προσέγγιση CLIL

- Υπάρχει πιθανότητα να διαφοροποιηθεί η στάση τους μελλοντικά απέναντι στην προσέγγιση CLIL;

ΣΤΟΧΟΣ 7: αν είναι πιθανό να λάβουν μέρος σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα ώστε να επιμορφωθούν για τη μέθοδο CLIL και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσας εκπαίδευσης

- Πιστεύουν ότι η συμμετοχή τους σε κάποιο επιμορφωτικό πρόγραμμα θα βοηθούσε στο να γίνουν πιο δεκτικοί στην εφαρμογή της μεθόδου CLIL;

ΣΤΟΧΟΣ 8: να γίνει συγκριτική αντιπαράθεση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση το φύλο, την ειδικότητα, τον τομέα εργασίας τους, την ηλικία, το επίπεδο σπουδών τους και την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.

- Διαφοροποιούνται ή όχι οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων με βάση το φύλο, την ειδικότητα, τον τομέα εργασίας τους, την ηλικία, το επίπεδο σπουδών τους και την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων;

5.3 Μεθοδολογική προσέγγιση

Η συγκεκριμένη έρευνα ακολουθεί την ποιοτική προσέγγιση, η οποία προτείνεται σε περιπτώσεις στις οποίες ο ερευνητής επιθυμεί να εξηγήσει και να ερμηνεύσει σε βάθος τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με κάποιο φαινόμενο και ταυτόχρονα τις αιτίες εμφάνισης των συγκεκριμένων συμπεριφορών και φαινομένων με σκοπό την ολιστική προσέγγιση του φαινομένου (Creswell, 2016). Ακολουθείται η έρευνα πεδίου ως μια μέθοδος συλλογής ποιοτικών δεδομένων, καθώς αποτελεί κατάλληλη προσέγγιση για την ερμηνεία και την ανάλυση ζητημάτων όπως οι εκπαιδευτικές πρακτικές και στα πλεονεκτήματα της εντάσσονται το μικρό κόστος και η ευελιξία.

Με σκοπό την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσας έρευνας επιλέχτηκε ως ιδανικό μέσο συλλογής δεδομένων το γραπτό ερωτηματολόγιο. Ειδικότερα, επιλέχτηκε το ανώνυμο γραπτό ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, καθώς επιτρέπει στους συμμετέχοντες να δώσουν γρήγορες, αυθόρμητες και ειλικρινείς απαντήσεις (Νόβα-Καλτσούνη, 2006).

Στο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνεται μια σειρά δομημένων ερωτημάτων, στις οποίες κάθε συμμετέχων στη έρευνα καλείται να απαντήσει γραπτώς. Η συμβολή του ερωτηματολογίου στην υλοποίηση της παρούσας έρευνας, για την οποία απαιτείται συγκέντρωση δεδομένων, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όπως τονίζει ο Παρασκευόπουλος, απαιτείται η τήρηση συγκεκριμένων αρχών για την κατάρτιση ενός ερωτηματολογίου. Ειδικότερα, πρέπει να προσδιοριστεί ο ερευνητικός στόχος, στη συνέχεια να επιλεγεί η κατάλληλη μέθοδος ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων και επιπλέον να κατανοηθούν τα χαρακτηριστικών του δείγματος που έλαβε μέρος στην έρευνα (Παρασκευόπουλος, 1993).

Η επιλογή του ερωτηματολογίου ως μέσου συλλογής ερευνητικών δεδομένων προσφέρει τη δυνατότητα διατύπωσης κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτημάτων, με την παρούσα έρευνα να χρησιμοποιεί ερωτήματα κλειστού τύπου ως το κατάλληλο μέσο συλλογής των ζητούμενων δεδομένων και εξαγωγής των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων (Ρόντος, 2007). Επιχειρείται να διατυπωθούν τα ερωτήματα με απλές και περιεκτικές προτάσεις και δομημένο λόγο ώστε να δοθούν έγκυρες και αξιόπιστες απαντήσεις από το δείγμα των συμμετεχόντων εκπαιδευτών ενηλίκων. Στο γεγονός αυτό συμβάλλει και η ευελιξία αποστολής του ερωτηματολογίου μέσω email ή η ηλεκτρονική συμπλήρωση του μέσω Google forms, καθώς διασφαλίζεται η ανωνυμία,

η προστασία των προσωπικών δεδομένων και μεγιστοποιούνται οι πιθανότητες γρήγορης επιστροφής και αντικειμενικής συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων.

Το ερωτηματολόγιο, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έρευνα, είναι χωρισμένο σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτών ενηλίκων, τα οποία διερευνώνται με ερωτήσεις κλειστού τύπου και αφορούν στο φύλο, στην ηλικία και στις σπουδές τους. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται ερωτήματα, τα οποία έχουν ως σκοπό τη διερεύνηση των στόχων της έρευνας και οι απαντήσεις τους ζητούνται μέσω κλίμακας τύπου Likert πέντε σημείων, και τα οποία ωθούν τους συμμετέχοντες να προβληματιστούν επιλέγοντας κάθε φορά μία από τις πέντε σταθερές εναλλακτικές (Κυριαζή, 1999).

Το ερωτηματολόγιο της συγκεκριμένης έρευνας παρατίθεται στο παράρτημα της διπλωματικής εργασίας.

5.4 Συμμετέχοντες

Το δείγμα της έρευνας προήλθε από 100 εκπαιδευτές ενηλίκων, οι οποίοι συμμετείχαν στο επιδοτούμενο πρόγραμμα κατάρτισης με τίτλο «Ειδικός στη συνδυαστική ανάπτυξη περιεχομένου και γλώσσας CLIL». Συγκεκριμένα, η ομάδα των συμμετεχόντων εκπαιδευτών ενηλίκων αποτελείται από 100 άντρες και γυναίκες ηλικίας 28 ως 62 ετών, οι οποίοι είναι πτυχιούχοι πανεπιστημίων και κάποιοι από αυτούς κατέχουν και μεταπτυχιακούς ή διδακτορικούς τίτλους με προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτές ενηλίκων είναι κάτοικοι μεγάλου αστικού κέντρου

Με σκοπό την εξασφάλιση μιας ικανοποιητικής προσέγγισης, το δείγμα της έρευνας πρέπει να είναι μικρογραφία του πληθυσμού, δηλαδή αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού, ώστε οι γενικεύσεις μας να είναι έγκυρες και να εξασφαλίζεται η εσωτερική εγκυρότητα, δηλαδή ο βαθμός βεβαιότητας του ερευνητή ως προς την αληθινή υπόσταση των ευρημάτων του, αλλά και η εξωτερική εγκυρότητα, δηλαδή η γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε πληθυσμό, ο οποίος έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με το δείγμα (Παρασκευόπουλος Ι. , 1993). Η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος εξασφαλίζεται από τη μέθοδο επιλογής των ατόμων, που αποτελούν το δείγμα, αλλά και από το μέγεθος του δείγματος. Ειδικότερα, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός ευρύτερου πληθυσμού για να είναι πιο έγκυρες οι γενικεύσεις μας, η εξασφάλιση

μικρού δείγματος, ώστε η έρευνα να είναι εφικτή όπως επίσης και η εξασφάλιση όσο το δυνατόν ομοιότερου δείγματος με τον πληθυσμό για να υπάρξει βεβαιότητα στις γενικεύσεις των συμπερασμάτων μας (Παρασκευόπουλος Ι. , 1993). Επιπρόσθετα, προαπαιτούμενο είναι και η εξασφάλιση της αξιοπιστίας της έρευνας, δηλαδή, ο βαθμός συμφωνίας των αποτελεσμάτων των μετρήσεων μας κάτω από τις ίδιες συνθήκες (Παρασκευόπουλος Ι. , 1993).

Στη συγκεκριμένη έρευνα, καθώς ακολουθείται η ποιοτική προσέγγιση, η αξιοπιστία εξασφαλίζεται μέσω της σταθερότητας και της προσεκτικής επιλογής των διαδικασιών συλλογής και ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων. Επιπλέον, στη συγκεκριμένη ποιοτική έρευνα, στηριζόμαστε στην ακριβή περιγραφή της ανθρώπινης δράσης ως δείκτη εγκυρότητας χρησιμοποιώντας ως δείγμα εκπαιδευτές ενηλίκων, δηλαδή άτομα με παρόμοιο μορφωτικό υπόβαθρο και παρόμοιες εκπαιδευτικές εμπειρίες και τους καλούμε να συμπληρώσουν το ίδιο ερωτηματολόγιο μετά από 15 ημέρες ώστε να έχουμε τη δυνατότητα να συγκρίνουμε και να ελέγξουμε την ομοιότητα των δεδομένων που συλλέξαμε.

5.5 Ερευνητική Διαδικασία

Αφού λοιπόν εξασφαλίστηκαν οι προϋποθέσεις της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας, τα ερευνητικά δεδομένα συγκεντρώθηκαν με τη βοήθεια δομημένων ερωτηματολογίων κλειστού τύπου κλίμακας Likert τα οποία διασφαλίζουν την ανωνυμία των συμμετεχόντων, αλλά και την γρήγορη και εύκολη συγκέντρωση των δεδομένων (Creswell, 2016). Βασικές προϋποθέσεις στη δειγματοληπτική έρευνα είναι η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των μετρήσεων (Παρασκευόπουλος, 1993), οι οποίες αφού διασφαλίστηκαν, τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν στους συμμετέχοντες προς απάντηση μέσω της εφαρμογής Google forms. Η διαδικασία αποστολής και συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων έλαβε χώρα από τον Φεβρουάριο ως τον Απρίλιο του 2024.

Αφού συλλέχθηκαν τα ερωτηματολόγια και τα ερευνητικά δεδομένα εφαρμόστηκε περιγραφική και επαγωγική στατιστική ανάλυση. Με την περιγραφική ανάλυση επιτυγχάνεται η συνοπτική και αποτελεσματική παρουσίαση των δεδομένων με εύληπτο τρόπο, δηλαδή η περιγραφή του συνόλου των δεδομένων μέσω γραφημάτων και πινάκων. Με την επαγωγική στατιστική επιτυγχάνεται η εξαγωγή συμπερασμάτων για τον πληθυσμό της έρευνας μέσω της ανάλυσης των δεδομένων που προκύπτουν από ένα δείγμα και χρησιμοποιούνται οι στατιστικές εκτιμήσεις και ο έλεγχος υποθέσεων (Παρασκευόπουλος Ι. Ν., 1990).

6. Στατιστική Επεξεργασία και Ανάλυση δεδομένων

6.1 Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Αφού ολοκληρώθηκε η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και συλλέχθηκαν τα δεδομένα, πραγματοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική ανάλυση των δεδομένων. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι πίνακες και τα γραφήματα των συχνοτήτων για τα βασικότερα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων/-ουσών της έρευνας, όπως το φύλο, η ειδικότητα, το επίπεδο σπουδών, η ηλικία, ο τομέας εργασίας αλλά και η συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Αναφορικά με τις μεταβλητές ηλικία και συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων, δημιουργήθηκαν για την καλύτερη ταξινόμηση του δείγματος και τον υπολογισμό των συχνοτήτων οι ηλικιακές ομάδες <30, 31-40, 41-50, 51-60 και 60+ ετών κι οι ομάδες 0-5, 6-10, 11-20, 21-30 και 30+ ετών προϋπηρεσίας αντίστοιχα. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι πίνακες συχνοτήτων, τα κυκλικά διαγράμματα και τα γραφήματα που σχετίζονται με τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται.

6.1.1 Φύλο

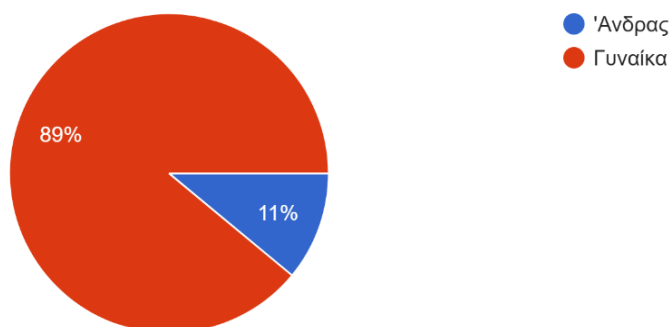
Όπως φαίνεται στον πίνακα 1 και στο γράφημα 1, το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελείται κατά 89 % από γυναίκες και κατά 11 % από άνδρες. Όσον αφορά στις συχνότητες, ο αριθμός των γυναικών είναι 89 και των ανδρών 11, οπότε το δείγμα αποτελείται κατά κύριο λόγο από γυναίκες.

Φύλο				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Άνδρας	11	11	11	11
Γυναίκα	89	89	89	89
Total	100	100	100	

Πίνακας 1 Ανάλυση συχνοτήτων για το φύλο

Φύλο

100 απαντήσεις

Γράφημα 1 Ποσοστά ως προς το φύλο

6.1.2 Ειδικότητα

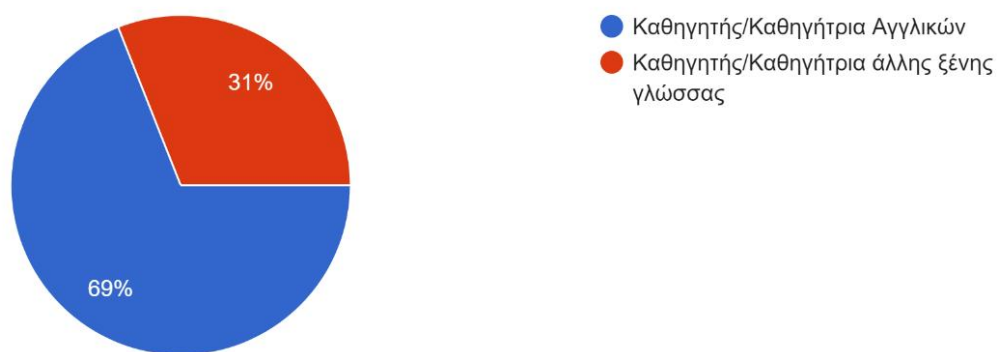
Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, όπως αποτυπώνονται στον πίνακα 2 και στο γράφημα 2, οι καθηγητές/καθηγήτριες της αγγλικής γλώσσας αποτελούν το 69% και οι καθηγητές/καθηγήτριες των υπολοίπων ξένων γλωσσών το 31% του συνόλου. Ειδικότερα, στην έρευνα συμμετείχαν 69 καθηγητές/καθηγήτριες αγγλικών και 31 άλλων ξένων γλωσσών. Συνεπώς, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων αφορά στους καθηγητές/καθηγήτριες της αγγλικής γλώσσας.

Ειδικότητα				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Καθηγητές/ καθηγήτριες αγγλικών	69	69	69	69
Καθηγητές/ καθηγήτριες άλλων ξένων γλωσσών	31	31	31	31
Total	100	100	100	

Πίνακας 2 Ανάλυση συχνοτήτων για την ειδικότητα

Ειδικότητα

100 απαντήσεις

Γράφημα 2 Ποσοστά ως προς την ειδικότητα

6.1.3 Τομέας Εργασίας

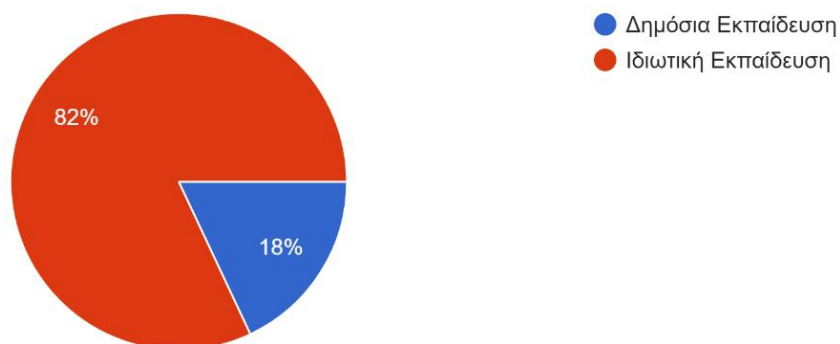
Από τους ερωτηθέντες, οι 82 εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα και οι 18 στον δημόσιο τομέα. Συνεπώς, όπως και παρουσιάζεται στον πίνακα 3 και στο γράφημα 3, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών/εκπαιδευτριών ενηλίκων εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα.

Τομέας Εργασίας				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ιδιωτικός τομέας	82	82	82	82
Δημόσιος τομέας	18	18	18	18
Total	100	100	100	

Πίνακας 3 Ανάλυση Συχνοτήτων ως προς τον τομέα εργασίας

Τομέας Εργασίας

100 απαντήσεις

Γράφημα 3 Ποσοστά ως προς τον τομέα εργασίας

6.1.4 Επίπεδο σπουδών

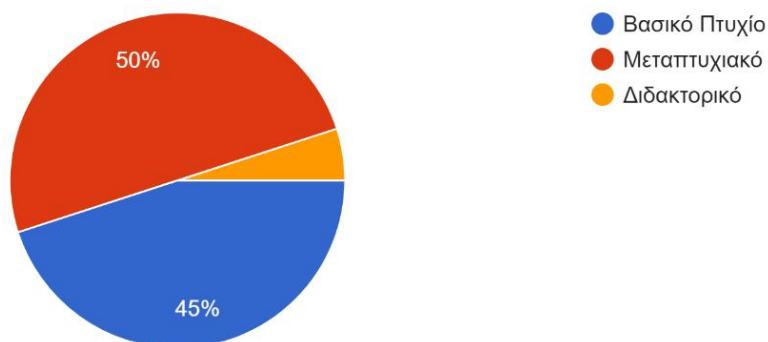
Σύμφωνα με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, το 45% των συμμετεχόντων στην έρευνα διαθέτει βασικό τίτλο σπουδών, το 50% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και το 5% κατέχει διδακτορικό, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα 4. Συνεπώς, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι μεταπτυχιακών προγραμμάτων και η μειοψηφία κατέχει διδακτορικό τίτλο.

Επίπεδο σπουδών				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Βασικό Πτυχίο	45	45	45	45
Μεταπτυχιακό	50	50	50	50
Διδακτορικό	5	5	5	5
Total	100	100	100	

Πίνακας 4 Ανάλυση συχνοτήτων ως προς το επίπεδο σπουδών

Επίπεδο Σπουδών

100 απαντήσεις

Γράφημα 4 Ποσοστά ως προς το επίπεδο σπουδών

6.1.5 Ηλικία

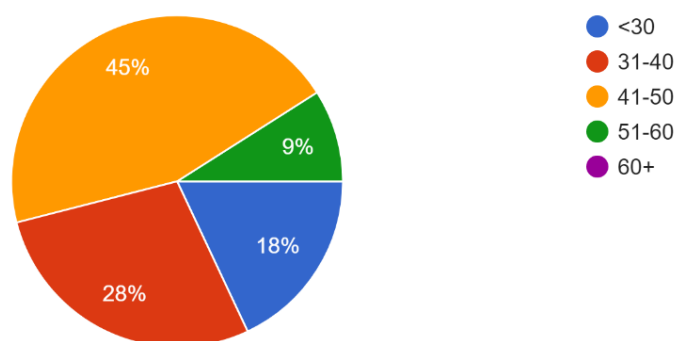
Το 18% των συμμετεχόντων στην έρευνα έχουν ηλικία κάτω των 30 ετών, το 28% βρίσκονται ανάμεσα στα 31 και στα 40 έτη, το 45% ανάμεσα στα 41 και στα 50 έτη και το 9% έχει ηλικία ανάμεσα στα 51 και στα 60 έτη. Στην έρευνα, δεν συμμετείχαν άτομα άνω των 60 ετών. Τα παραπάνω δεδομένα παρουσιάζονται στον πίνακα 5 και στο γράφημα 5.

Ηλικία				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid <30	18	18	18	18
31-40	28	28	28	28
41-50	45	45	45	45
51-60	9	9	9	9
60+	0	0	0	0
Total	100	100	100	

Πίνακας 5 Ανάλυση Συχνοτήτων ως προς την ηλικία

Ηλικία

100 απαντήσεις

Γράφημα 5 Ποσοστά ως προς την ηλικία

6.1.6 Συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

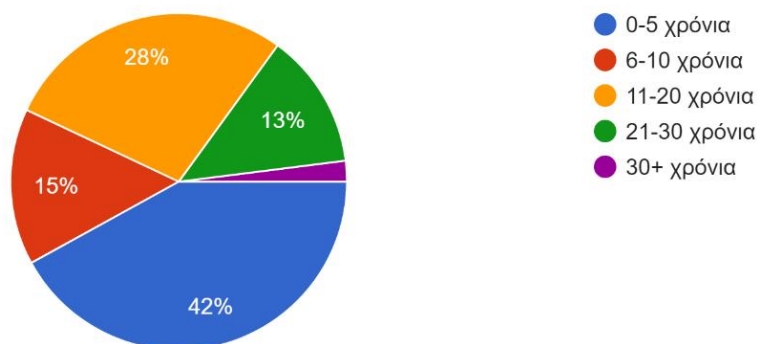
Όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 6 και στο γράφημα 6, το 42% των ερωτηθέντων έχουν εργαστεί στην εκπαίδευση ενηλίκων 0 ως 5 χρόνια, το 15% 6 ως 10 έτη και το 28% έχουν εμπειρία 11 ως 20 έτη. Επιπλέον, το 13% έχουν εργαστεί ως εκπαιδευτές ενηλίκων από 21 ως 30 έτη και το 2% πάνω από 30 έτη.

Συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0-5 έτη	42	42	42	42
6 ως 10 έτη	15	15	15	15
11 ως 20 έτη	28	28	28	28
21 ως 30 έτη	13	13	13	13
30+ έτη	2	2	2	2
Total	100	100	100	

Πίνακας 6 Ανάλυση συχνοτήτων ως προς τη συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

Συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

100 απαντήσεις

Γράφημα 6 Ποσοστά ως προς την συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

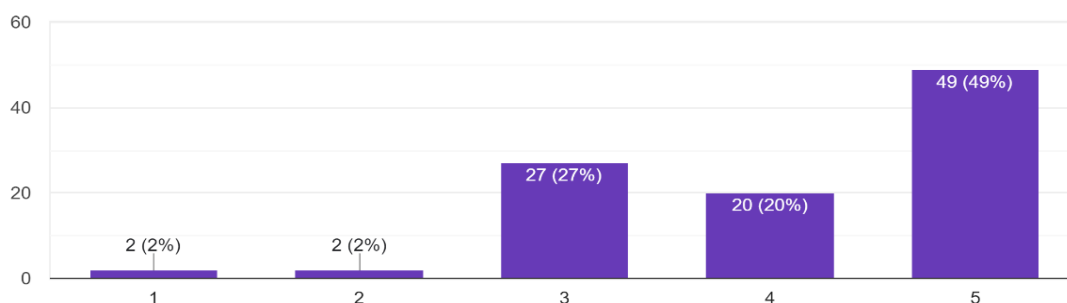
6.1.7 Εκπαιδευτική καινοτομία και εκπαίδευση ενηλίκων

Στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στον αν είναι απαραίτητη η εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων, αξιολογείται από τα παρακάτω ερωτήματα του ερωτηματολογίου.

Αρχικά, στο ερώτημα αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων επιμορφώνονται μια φορά το χρόνο σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, το 2% διαφωνεί όπως και στην παράμετρο διαφωνώ λίγο ανταποκρίνεται 2%, το 27% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 20% συμφωνεί λίγο και το 49% συμφωνεί απόλυτα. Συνεπώς, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών ενηλίκων επιμορφώνεται μια φορά το χρόνο πάνω σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.

Επιμορφώνομαι οπωσδήποτε μια φορά το χρόνο σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.

100 απαντήσεις

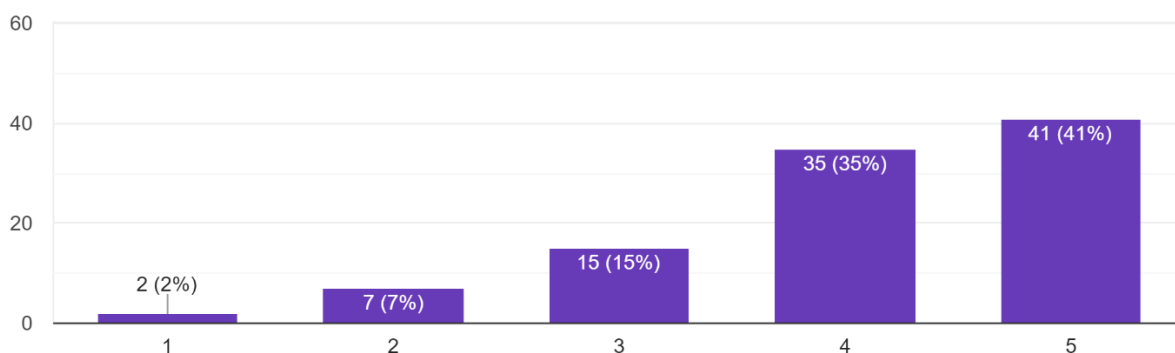

Γράφημα 7 Ποσοστά ως προς την ετήσια επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων πάνω σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις

Στο ερώτημα αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων παρακολουθούν συνέδρια/σεμινάρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις, το 2% των συμμετεχόντων διαφωνεί, το 7% διαφωνεί λίγο, το 15% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 35% συμφωνεί λίγο και το 41% συμφωνεί απόλυτα. Όπως, λοιπόν, μπορούμε να δούμε και στο γράφημα 8, η πλειοψηφία των εκπαιδευτών ενηλίκων παίρνουν μέρος σε επιμορφωτικές δράσεις.

Παρακολουθώ σεμινάρια/συνέδρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις.

100 απαντήσεις

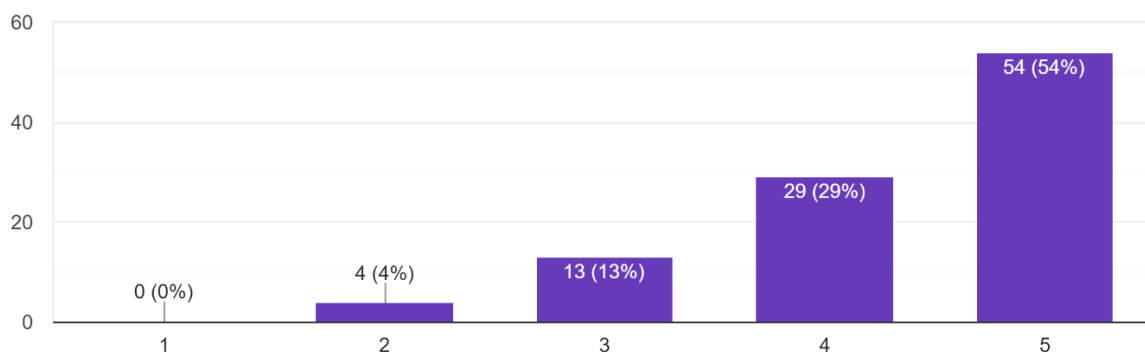

Γράφημα 8 Ποσοστά συμμετοχής σε επιμορφωτικές δράσεις όπως συνέδρια και σεμινάρια

Στο ερώτημα αν η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια ενθάρρυνε τη χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων, αρνητικές απαντήσεις δεν δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, το 4% διαφωνεί λίγο, το 13% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 29% των συμμετεχόντων συμφωνεί λίγο και το 54% συμφωνεί απόλυτα, όπως απεικονίζεται και στο γράφημα 9.

Η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια ενθάρρυνε τη χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων;

100 απαντήσεις

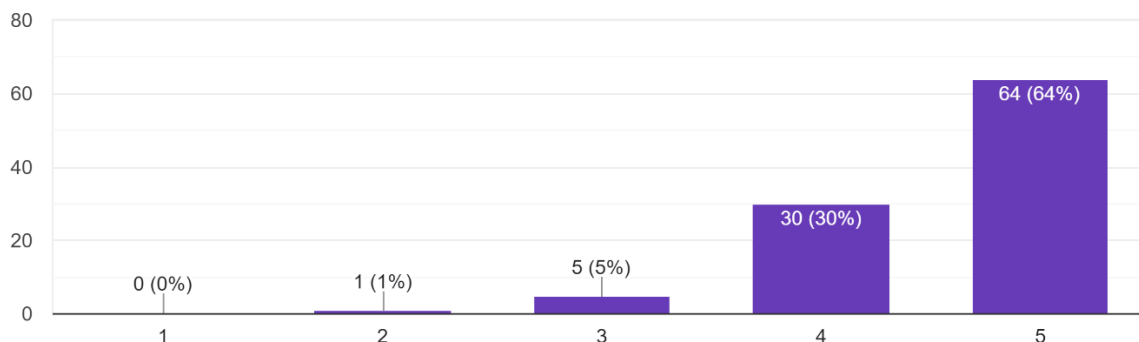
Γράφημα 9 Ποσοστά αναφορικά με το αν η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενθάρρυνε τη χρήση των καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων

6.1.8 Εκπαιδευτική καινοτομία και εκπαίδευση ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών

Το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στο βαθμό στον οποίο θα μπορούσαν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να εντάξουν μια καινοτόμο εκπαιδευτική προσέγγιση στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες, αρχικά αξιολογείται με την ερώτηση που αφορά στο αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων θεωρούν απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στον τομέα των ξένων γλωσσών, το 2% διαφωνεί λίγο, το 5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 30% συμφωνεί λίγο και το 64% συμφωνεί απόλυτα. Συνεπώς, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα πιστεύουν ότι η εκπαιδευτική καινοτομία είναι ιδιαίτερα σημαντική στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Αρνητικές απαντήσεις δεν υπήρξαν καθόλου.

Θεωρώ απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών.

100 απαντήσεις

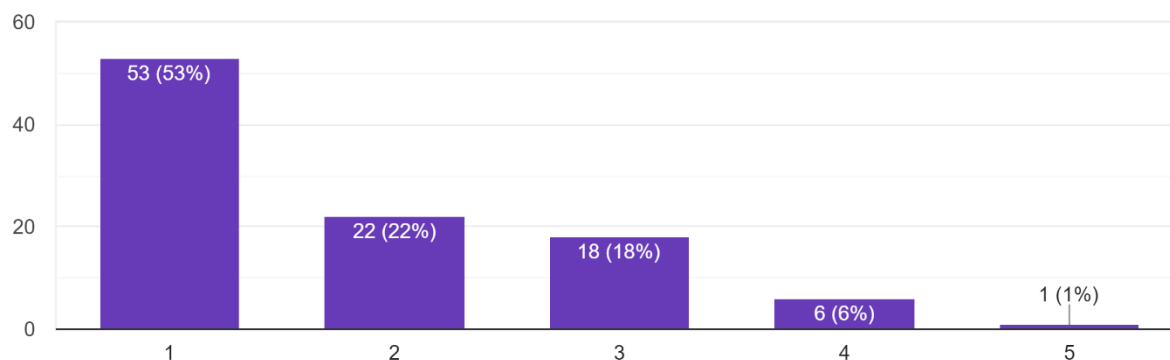

Γράφημα 10 Ποσοστά που σχετίζονται με το αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών θεωρούν απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία

Επιπλέον, στην ερώτηση αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων προτιμούν να διδάσκουν την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου, το 53% διαφωνεί με την πρόταση αυτή, το 22% διαφωνεί λίγο, το 18% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 6% συμφωνεί λίγο και η μειοψηφία το 1% θεωρεί ότι είναι προτιμότερο να διδάσκουν την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου.

Προτιμώ να διδάσκω την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου.

100 απαντήσεις

Γράφημα 11 Ποσοστά αναφορικά με το αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων προτιμούν να διδάσκουν την ξένη γλώσσα μέσω του εγχειριδίου

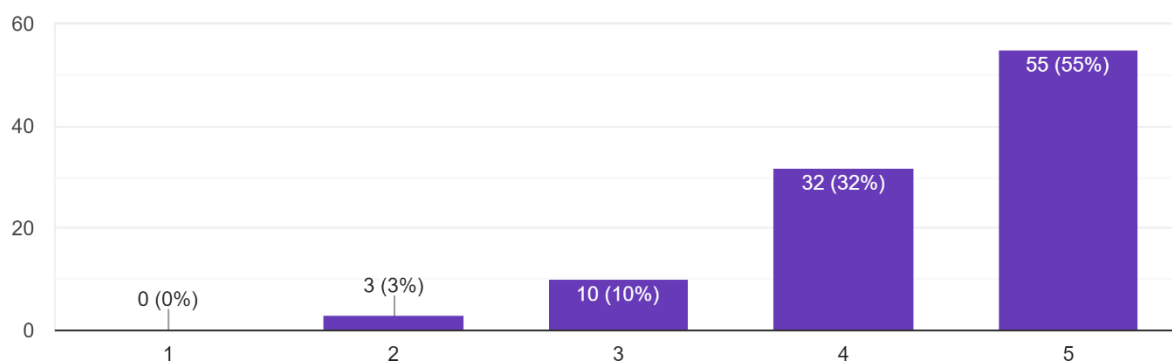
6.1.9 Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η προσέγγιση CLIL

Το επόμενο ερευνητικό ερώτημα αφορά στο κατά πόσο με βάση τις υπάρχουσες γνώσεις τους για την προσέγγιση CLIL, οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα ήταν πιθανό να την εντάξουν στη διδασκαλία τους. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, που αξιολογούν το παραπάνω ερευνητικό ερώτημα, παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Στην ερώτηση κατά πόσο οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα ήθελαν να εντάξουν την προσέγγιση CLIL στα επόμενα μαθήματά τους, δεν υπάρχουν συμμετέχοντες στην έρευνα που διαφωνούν, το 3% διαφωνεί λίγο, το 10% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 32% συμφωνεί λίγο και η συντριπτική πλειοψηφία του 55% συμφωνεί, όπως απεικονίζεται και στο γράφημα 12.

Στα επόμενα μαθήματά μου σε ενήλικες εκπαιδευόμενους θα ήθελα να εντάξω την προσέγγιση CLIL.

100 απαντήσεις

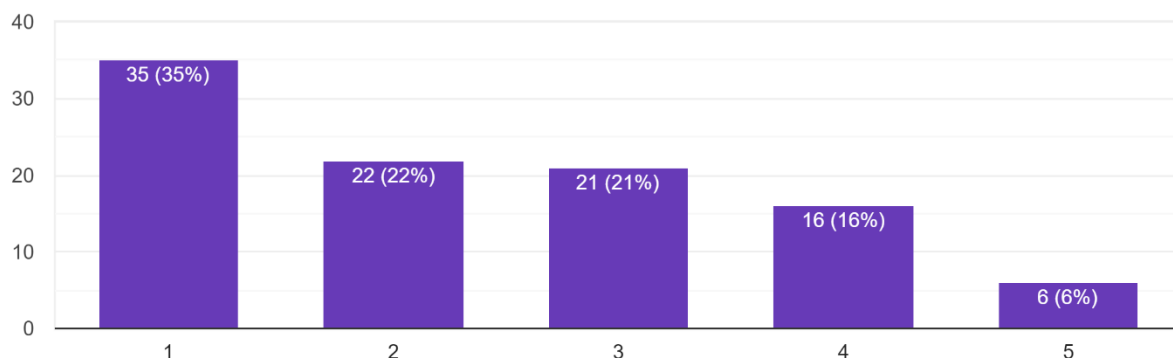

Γράφημα 12 Ποσοστά αναφορικά με το αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων επιθυμούν να εντάξουν την προσέγγιση CLIL στα μαθήματά τους

Στην ερώτηση που σχετίζεται με το πόσο αποτρεπτικό είναι το γεγονός ότι η προσέγγιση CLIL απαιτεί επιπλέον προετοιμασία από την πλευρά των εκπαιδευτών ενηλίκων, το 6% των συμμετεχόντων πιστεύει ότι είναι αποτρεπτικό, το 16% συμφωνεί λίγο, το 21% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 22% διαφωνεί λίγο και το 35% διαφωνεί. Συνεπώς, παρατηρείται ότι η προετοιμασία θα μπορούσε να είναι ένας αποτρεπτικός παράγοντας στην υιοθέτηση της προσέγγισης CLIL, καθώς υπάρχει μεγάλη διασπορά στις απαντήσεις.

Θεωρώ αποτρεπτικό το γεγονός ότι η προσέγγιση CLIL απαιτεί επιπλέον προετοιμασία από την πλευρά του εκπαιδευτή ενηλίκων.

100 απαντήσεις

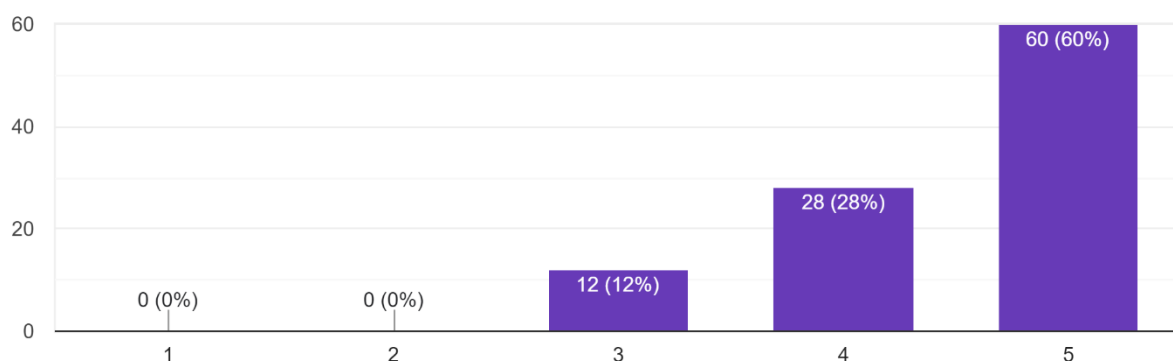

Γράφημα 13 Ποσοστά που σχετίζονται με το αν η προετοιμασία αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή του CLIL

Η πρόταση αν η προσέγγιση CLIL θα μπορούσε να εφαρμοστεί εξίσου εύκολα στη διδασκαλία και άλλων ξένων γλωσσών και όχι μόνο της αγγλικής γλώσσας, δεν εισπράττει καθόλου αρνητικές απαντήσεις, το 12% των συμμετεχόντων ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 28% συμφωνεί λίγο και η συντριπτική πλειοψηφία του 60% συμφωνεί απόλυτα.

Η προσέγγιση CLIL θα μπορούσε να εφαρμοστεί εξίσου εύκολα στη διδασκαλία και άλλων ξένων γλωσσών και όχι μόνο της αγγλικής γλώσσας.

100 απαντήσεις

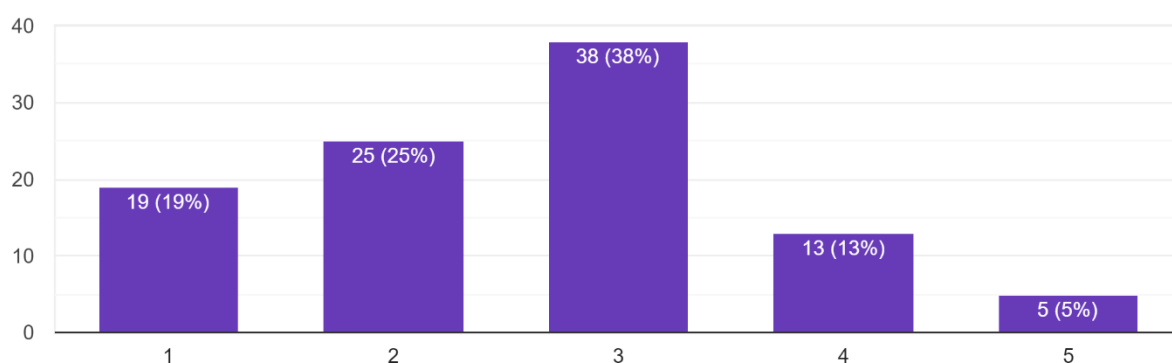

Γράφημα 14 Ποσοστά εφαρμογής του CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών εκτός της αγγλικής

Στο ερώτημα αν η αναζήτηση υλικού για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL είναι ιδιαίτερα δύσκολη, παρατηρείται διασπορά στις απαντήσεις, καθώς το 19% διαφωνεί, το 25% διαφωνεί λίγο, το 38% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 13% συμφωνεί λίγο και το 5% συμφωνεί απόλυτα.

Η αναζήτηση υλικού για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

100 απαντήσεις

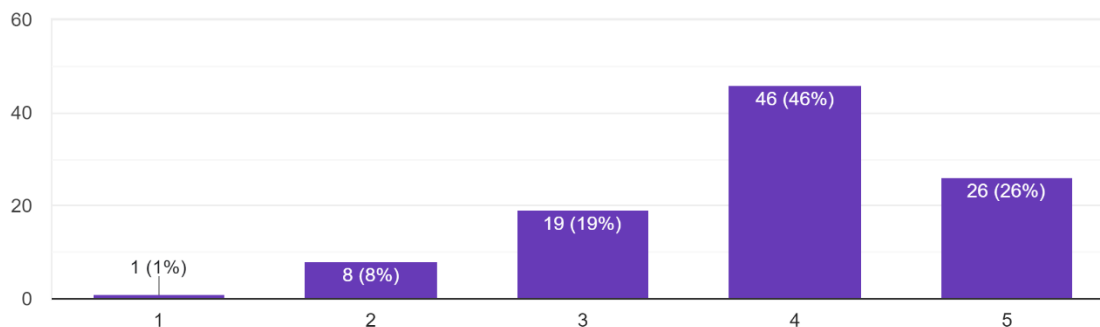
Γράφημα 15 Ποσοστά ως προς το βαθμό δυσκολίας αναζήτησης του εκπαιδευτικού υλικού CLIL

6.1.10 Προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών τεχνικών

Στη συνέχεια, διατυπώνεται ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών τεχνικών που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και συγκεκριμένα στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών, το οποίο αξιολογείται αρχικά με την ερώτηση κατά πόσο θεωρούν οι εκπαιδευτές ενηλίκων ότι οι εκπαιδευτικές τεχνικές, που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ενήλικες είναι αποτελεσματικές. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα διαφωνούν κατά 1% με την πρόταση αυτή και το 8% διαφωνεί λίγο. Επιπλέον, το 19% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 46% συμφωνεί λίγο και το 26% συμφωνεί απόλυτα. Συμπερασματικά, η πλειοψηφία θεωρεί σχεδόν αποτελεσματικές τις εκπαιδευτικές τεχνικές εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ενήλικες, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα που ακολουθεί.

Θεωρώ αποτελεσματικές τις εκπαιδευτικές τεχνικές, που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών.

100 απαντήσεις

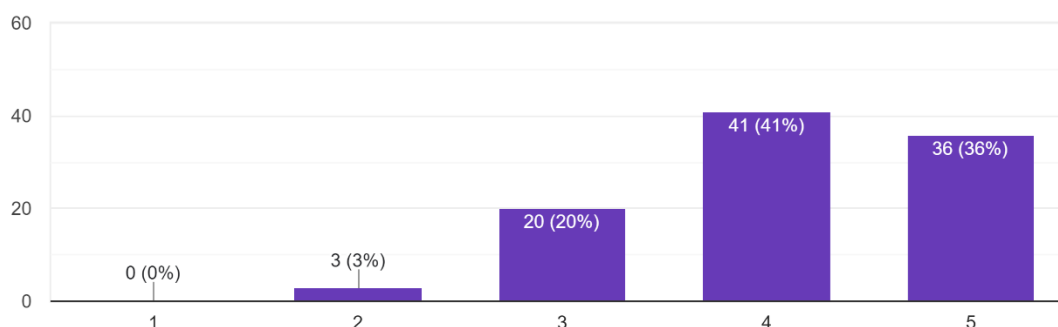

Γράφημα 16 Αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών τεχνικών που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ενήλικες

Αναφορικά με την πρόταση αν η διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες προϋποθέτει την εισαγωγή καινοτόμων προσεγγίσεων, δεν υπάρχουν εντελώς αρνητικές απαντήσεις, το 3% διαφωνεί λίγο, το 20% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 41% συμφωνεί λίγο και το 36% συμφωνεί απόλυτα. Συνεπώς, η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρούν απαραίτητη τη χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων στη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες.

Η διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους προϋποθέτει την εισαγωγή καινοτόμων προσεγγίσεων.

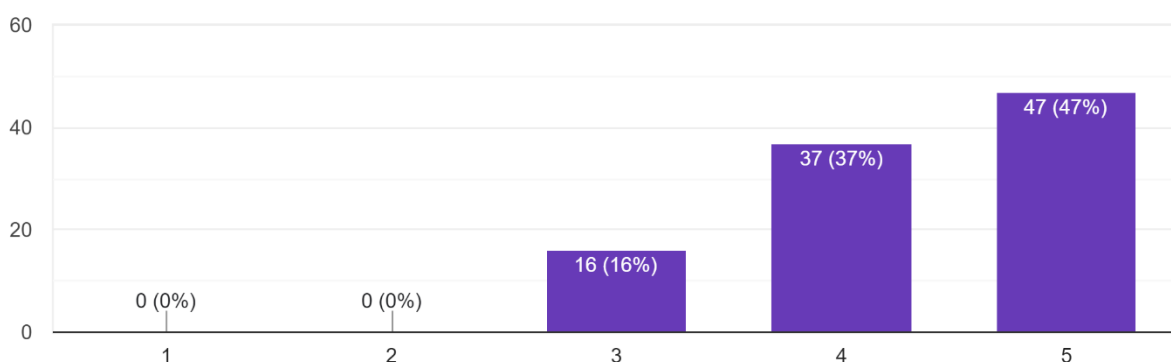
100 απαντήσεις

Γράφημα 17 Διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες και καινοτόμες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.

Προς απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος αυτής της ενότητας, οι συμμετέχοντες καλούνται να αξιολογήσουν το αν η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Δεν παρατηρούνται αρνητικές απαντήσεις, το 16% δεν διατυπώνει συμφωνία ή διαφωνία, το 37% συμφωνεί λίγο και η πλειοψηφία του 47% θεωρεί απαραίτητη τη χρήση της τεχνολογίας στα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ενήλικες.

Θεωρώ ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.
100 απαντήσεις

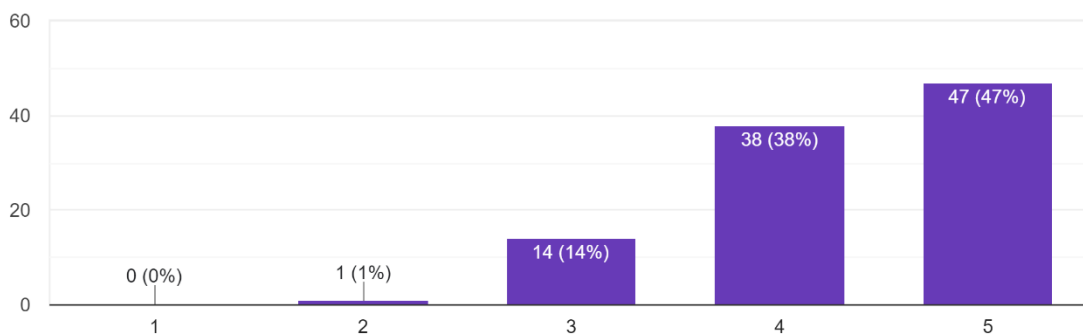

Γράφημα 18 Ποσοστά ως προς την αναγκαιότητα χρήσης της τεχνολογίας στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

Η επόμενη πρόταση αφορά στο αν η χρήση της προσέγγισης CLIL καθιστά πιο ενδιαφέρουσα τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους. Αρνητικές απαντήσεις σχεδόν δεν καταγράφονται καθώς μόνο το 1% διαφωνεί λίγο, το 14% κρατάει ουδέτερη στάση, το 38% συμφωνεί λίγο και το 47% συμφωνεί απόλυτα. Συμπερασματικά, θεωρείται ότι η προσέγγιση CLIL ως καινοτόμος διαδραστική προσέγγιση ενισχύει το κίνητρο και την επιθυμία των ενηλίκων για εκμάθηση των ξένων γλωσσών.

Πιστεύω ότι η χρήση της προσέγγισης CLIL καθιστά πιο ενδιαφέρουσα τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους.

100 απαντήσεις

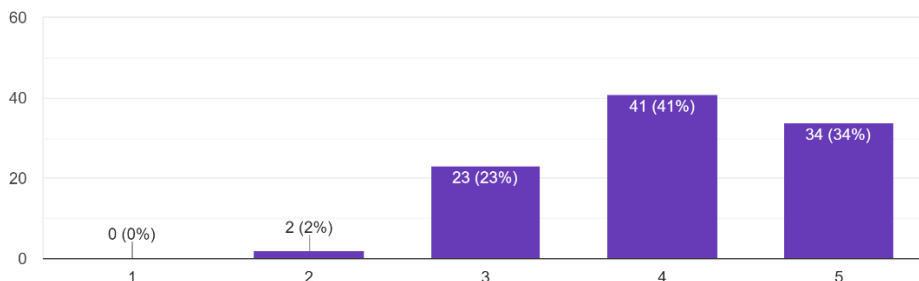

Γράφημα 19 Ποσοστά αναφορικά με το αν η προσέγγιση CLIL καθιστά ενδιαφέρουσα τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες

Η τελευταία πρόταση, που συμβάλλει στην απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος που αφορά στην αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών τεχνικών που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε ενήλικες, αξιολογεί το αν η εκμάθηση των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους είναι πιο αποτελεσματική μέσω της προσέγγισης CLIL. Το 2% των ερωτώμενων διαφωνούν λίγο, το 23% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 41% συμφωνεί λίγο και το 34% συμφωνεί απόλυτα.

Η εκμάθηση των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους είναι πιο αποτελεσματική μέσω της προσέγγισης CLIL.

100 απαντήσεις

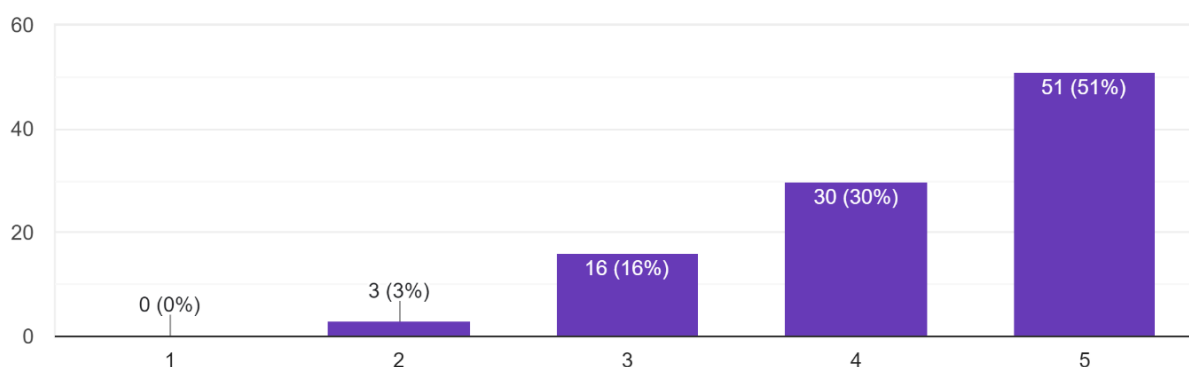
Γράφημα 20 Ποσοστά ως προς την αποτελεσματικότητα της εκμάθησης ξένων γλωσσών μέσω της προσέγγισης CLIL

6.1.11 Εκπαιδευτική διαδρομή και εμπειρία των εκπαιδευτών ενηλίκων και η στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους

Το επόμενο ερευνητικό ερώτημα αφορά στο βαθμό, στον οποίον συσχετίζεται η εκπαιδευτική διαδρομή και εμπειρία των εκπαιδευτών ενηλίκων με τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους. Η πρώτη ερώτηση που πραγματεύεται το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα ερευνά το αν οι νεότεροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων. Το 3% των συμμετεχόντων διαφωνεί λίγο, το 16% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 30% συμφωνεί λίγο και η πλειοψηφία του 51% συμφωνεί απόλυτα.

Οι νεότεροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων.

100 απαντήσεις

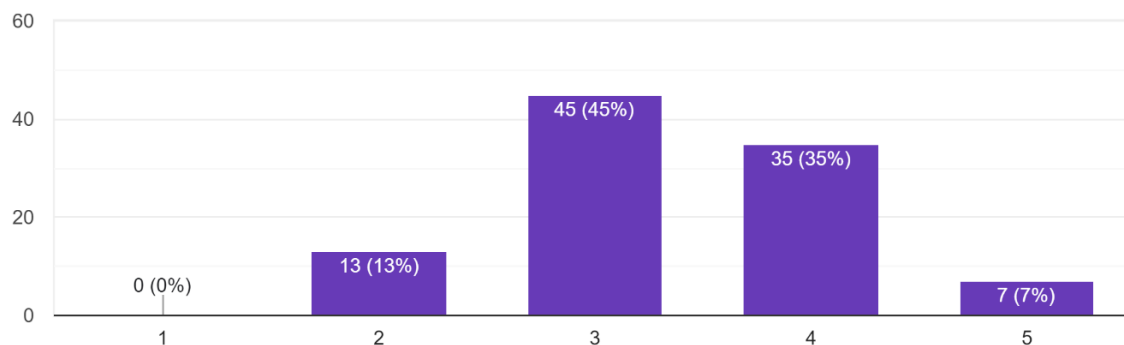

Γράφημα 21 Ποσοστά ως προς την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από τους νεότερους εκπαιδευτές ενηλίκων

Η επόμενη ερώτηση αφορά στο αν οι πιο έμπειροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτομιών. Το 13% διαφωνεί λίγο, το 45% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 35% συμφωνεί λίγο με την παραπάνω πρόταση και το 7% συμφωνεί απόλυτα. Αρνητικές απαντήσεις δεν υπάρχουν και παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό δεν είναι σίγουρο σχετικά με το αν οι έμπειροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πρόθυμοι να εντάξουν μια καινοτόμο προσέγγιση στις εκπαιδευτικές τους πρακτικές.

Οι πιο έμπειροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων.

100 απαντήσεις

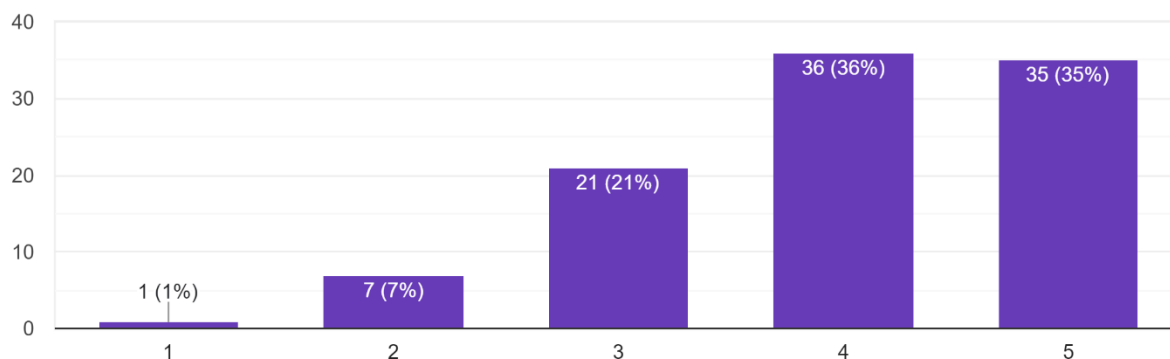

Γράφημα 22 Ποσοστά ως προς την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από τους πιο έμπειρους εκπαιδευτές ενηλίκων.

Επιπλέον, το ερευνητικό ερώτημα της ενότητας αυτής αξιολογείται με την ερώτηση αν η προσέγγιση CLIL προϋποθέτει εμπειρία στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από την πλευρά των εκπαιδευτών ενηλίκων. Το 1% των συμμετεχόντων στην έρευνα διαφωνούν, το 7% διαφωνεί λίγο, το 21% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 36% συμφωνεί λίγο και το 35% συμφωνεί απόλυτα με την πρόταση αυτή.

Η προσέγγιση CLIL προϋποθέτει εμπειρία στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από την πλευρά του εκπαιδευτή ενηλίκων.

100 απαντήσεις

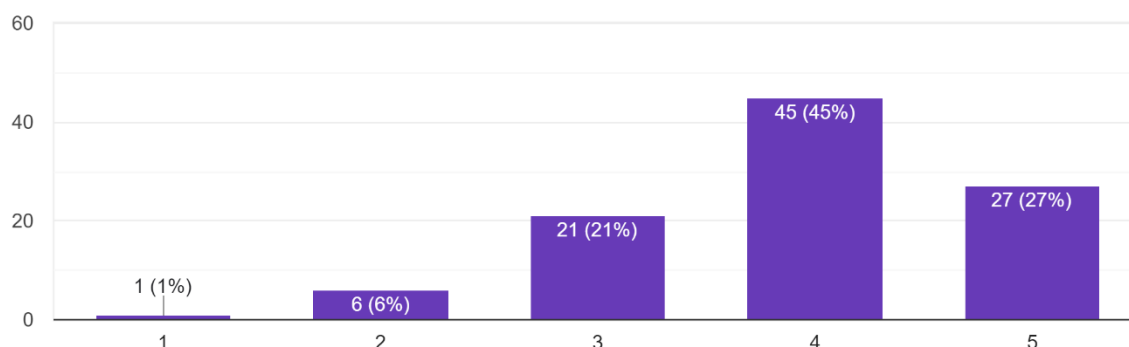
Γράφημα 23 Ποσοστά αναφορικά με το αν η προσέγγιση CLIL προϋποθέτει εμπειρία στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων

6.1.12 Χαρακτηριστικά ενηλίκων εκπαιδευομένων και η στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους

Στη συνέχεια, η παρούσα εργασία πραγματεύεται το ερευνητικό ερώτημα που αφορά σε ποιο βαθμό τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους. Η πρώτη ερώτηση που σχετίζεται με αυτό το ζήτημα έχει να κάνει με το αν η διαρροή εκπαιδευομένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων σχετίζεται κυρίως με εξωτερικά εμπόδια όπως το κόστος και ο διαθέσιμος χρόνος και οι απαντήσεις που δίνονται κατά 1% εκφράζουν απόλυτη διαφωνία, κατά 6% εν μέρει διαφωνία, το 21% των συμμετεχόντων κρατά ουδέτερη στάση, το 45% συμφωνεί λίγο με αυτή την πρόταση και το 27% συμφωνεί απόλυτα.

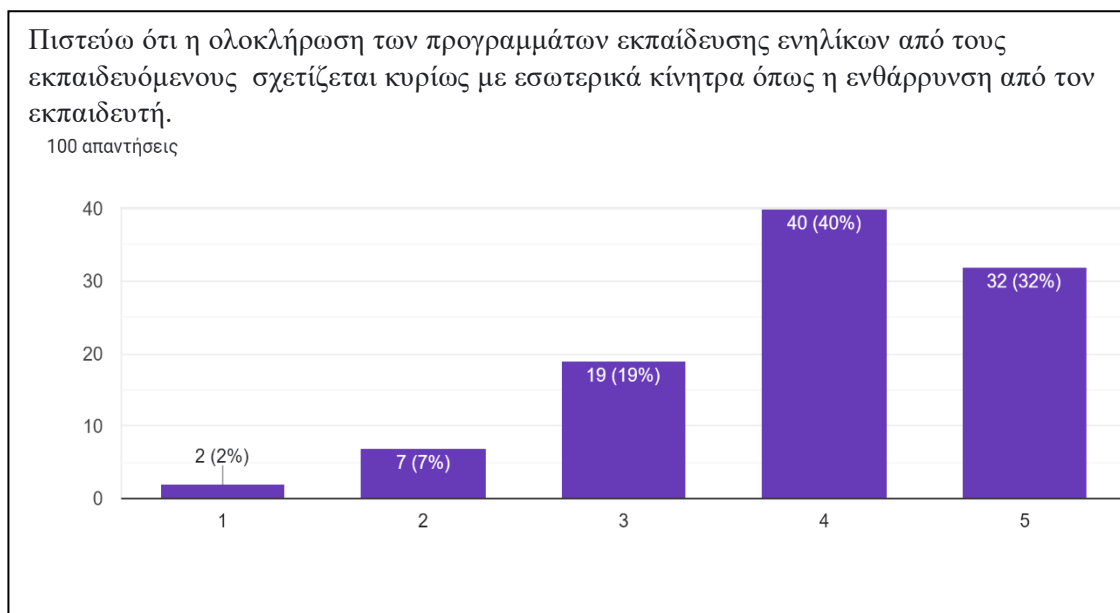
Πιστεύω ότι η διαρροή εκπαιδευομένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων σχετίζεται κυρίως με εξωτερικά εμπόδια όπως το κόστος και ο διαθέσιμος χρόνος.

100 απαντήσεις

Γράφημα 24 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της διαρροής των εκπαιδευομένων από τα προγράμματα και των εξωτερικών εμποδίων

Η επόμενη ερώτηση, που απαντήθηκε από τους συμμετέχοντες αφορά στο αν η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων από τους εκπαιδευόμενους σχετίζεται κυρίως με εσωτερικά κίνητρα όπως η ενθάρρυνση από τον εκπαιδευτή. Το 2% των συμμετεχόντων στην έρευνα διαφωνεί, το 7% διαφωνεί λίγο, το 19% ούτε διαφωνεί ούτε συμφωνεί, το 40% συμφωνεί λίγο και το 32% πιστεύει ότι τα εσωτερικά κίνητρα συμβάλλουν σημαντικά στην ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων.

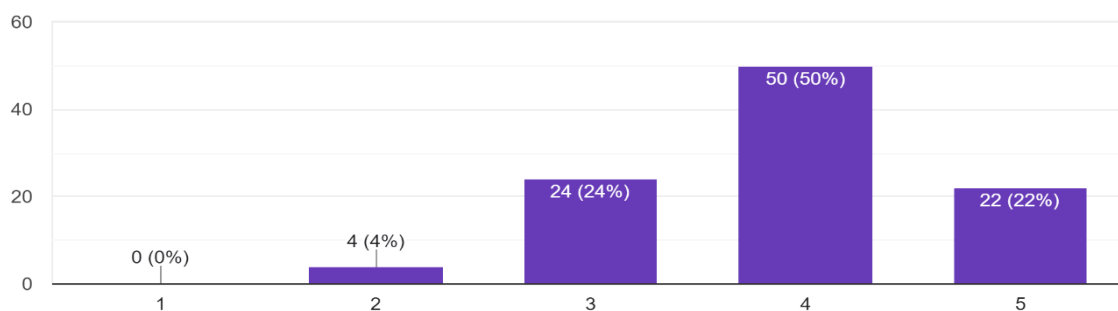

Γράφημα 25 Ποσοστά αναφορικά με τη συσχέτιση της ολοκλήρωσης των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και των εσωτερικών κινήτρων

Η πρόταση που εκφράζει το αν τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων όπως η τάση για αυτοκαθορισμό και η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, η προτίμηση βιωματικών τρόπων διδασκαλίας και η έλλειψη χρόνου, μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους, βρίσκει το 4% των ερωτώμενων να διαφωνούν λίγο, το 24% να κρατούν ουδέτερη στάση, το 50% να συμφωνεί λίγο και το 22% να συμφωνεί απόλυτα, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα 26.

Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων, όπως η τάση για αυτοκαθορισμό και η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, η προτίμηση βιωματικών τρόπων διδασκαλίας και η έλλειψη χρόνου, μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους.

100 απαντήσεις

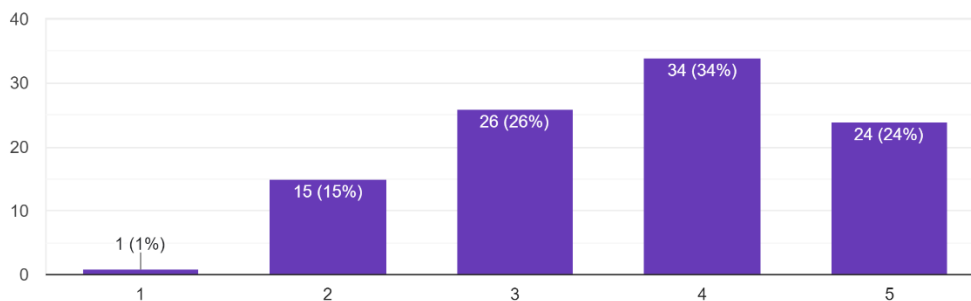

Γράφημα 26 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση των χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευομένων και της στάσης τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους

Διατυπώνεται, επίσης η ερώτηση αν η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο. Το 1% διαφωνεί με την παραπάνω πρόταση, το 15% διαφωνεί λίγο, το 26% κρατά ουδέτερη στάση, το 34% συμφωνεί λίγο και το 24% συμφωνεί απόλυτα.

Η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο.

100 απαντήσεις

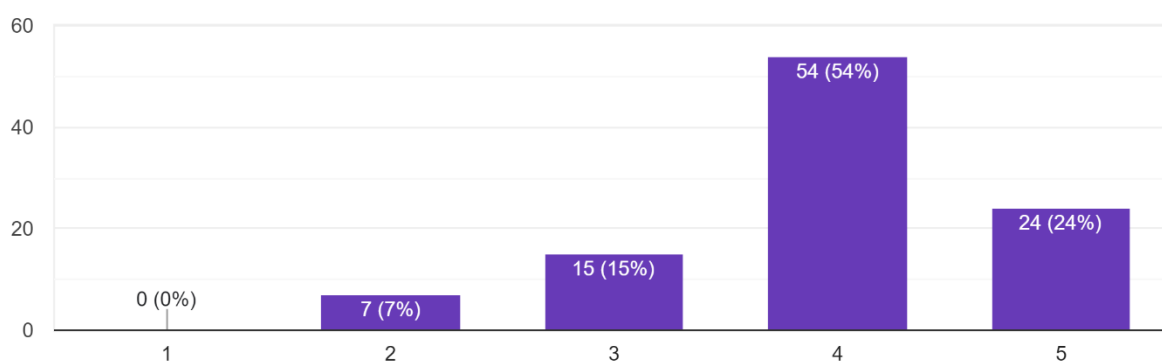

Γράφημα 27 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της δεκτικότητας των εκπαιδευομένων ενηλίκων ως προς την καινοτομία και το γνωστικό τους υπόβαθρο.

Τέλος, διατυπώνεται η ερώτηση που αφορά στη συσχέτιση της δεκτικότητας των εκπαιδευόμενων ενηλίκων ως προς την εκπαιδευτική καινοτομία και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες. Το 7% διαφωνεί λίγο, το 15% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 54% συμφωνεί λίγο και το 24% συμφωνεί απόλυτα, όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 28.

Η δεκτικότητα των εκπαιδευόμενων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες.

100 απαντήσεις

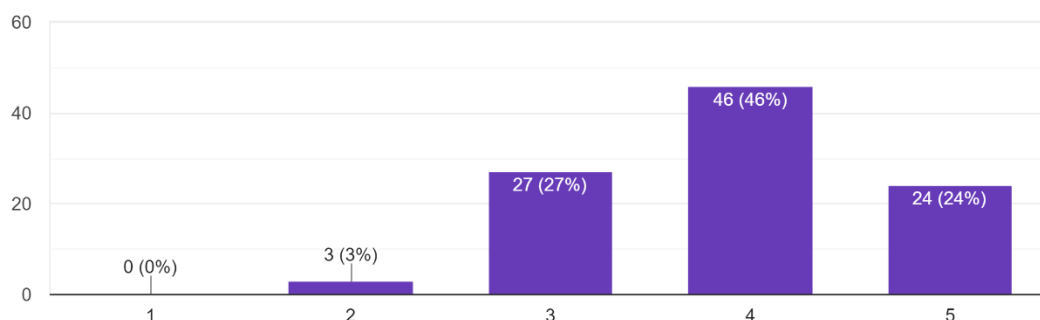
Γράφημα 28 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της δεκτικότητας των εκπαιδευόμενων ενηλίκων απέναντι στην καινοτομία και των προηγούμενων εκπαιδευτικών τους εμπειριών

6.1.13 Αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών στην εκπαίδευση ενηλίκων

Το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στο αν είναι αποτελεσματική η εφαρμογή της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε εκπαιδευτικές ομάδες ενηλίκων, αρχικά αξιολογείται με την ερώτηση αν η εκμάθηση των ξένων γλωσσών είναι πιο γρήγορη σε ενήλικες εκπαιδευόμενους μέσω της προσέγγισης CLIL. Το 3% διαφωνεί λίγο με την παραπάνω πρόταση, το 27% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 46% συμφωνεί λίγο και το 24% συμφωνεί απόλυτα, όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 29.

Η εκμάθηση των ξένων γλωσσών είναι πιο γρήγορη σε ενήλικες εκπαιδευόμενους μέσω της προσέγγισης CLIL.

100 απαντήσεις

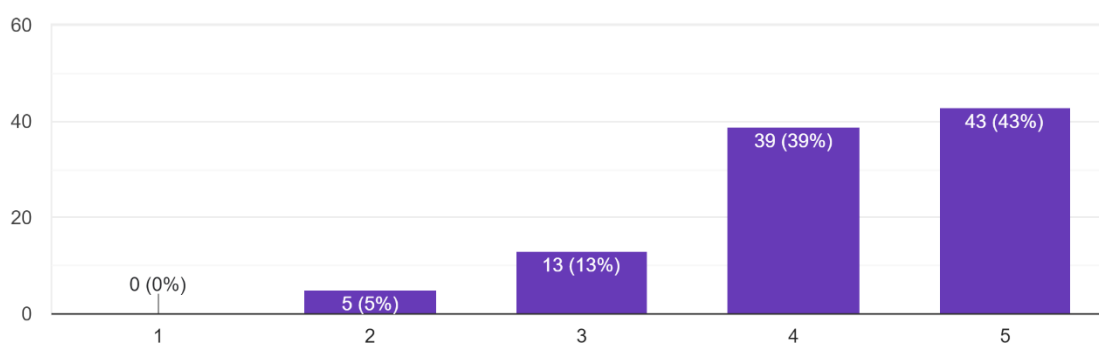

Γράφημα 29 Ποσοστά αναφορικά με το αν η προσέγγιση CLIL εξασφαλίζει πιο γρήγορη εκμάθηση των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνται να απαντήσουν στο αν η προσέγγιση CLIL μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία σε ομαδικά μαθήματα διδασκαλίας ξένων γλωσσών, αλλά και σε ατομικά. Στο γράφημα 30, φαίνεται ότι το 5% διαφωνεί λίγο με την παραπάνω πρόταση, το 13% δεν εκφράζει συγκεκριμένη άποψη, το 39% συμφωνεί λίγο και η πλειοψηφία του 43% συμφωνεί απόλυτα.

Η προσέγγιση CLIL μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία σε ομαδικά μαθήματα διδασκαλίας ξένων γλωσσών, αλλά και σε ατομικά.

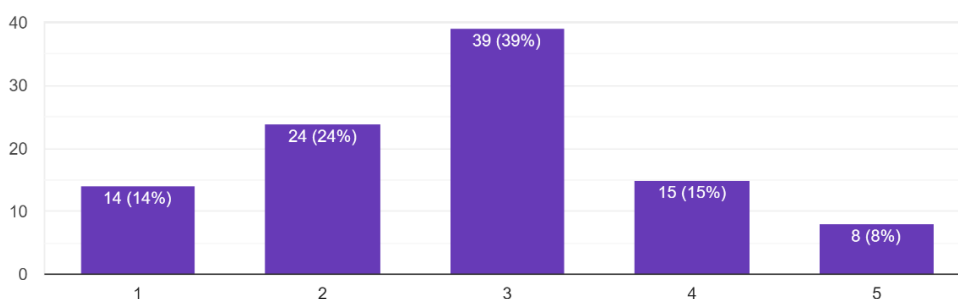
100 απαντήσεις

Γράφημα 30 Ποσοστά ως προς την επιτυχία εφαρμογής της προσέγγισης CLIL σε ομαδικά και ατομικά μαθήματα

Επιπλέον, στην ερώτηση αν η προσέγγιση CLIL είναι κατάλληλη μόνο για ομοιογενείς ομάδες ενηλίκων, που διδάσκονται την ξένη γλώσσα, το 14% απαντά αρνητικά, το 24% διαφωνεί λίγο, η πλειοψηφία κρατά ουδέτερη στάση, θεωρώντας ότι δεν παίζει σημαντικό ρόλο στην επιτυχία εφαρμογής του CLIL η γνωστική ομοιογένεια της εκπαιδευτικής ομάδας, το 15% συμφωνεί λίγο και το 8% συμφωνεί απόλυτα.

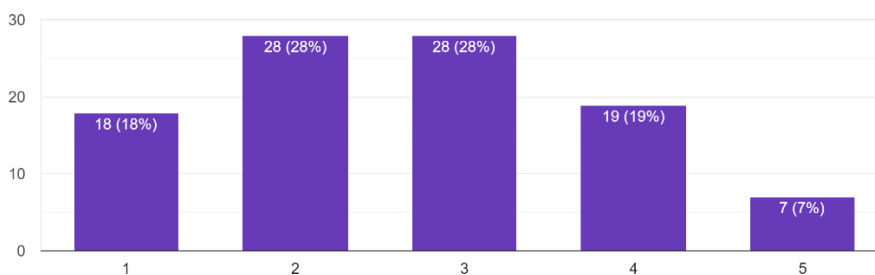
Πιστεύω ότι η προσέγγιση CLIL είναι κατάλληλη μόνο για ομοιογενείς ομάδες ενηλίκων εκπαιδευομένων, οι οποίοι έχουν ακριβώς το ίδιο επίπεδο γνώσης της ξένης γλώσσας.
100 απαντήσεις

Γράφημα 31 Ποσοστά ως προς τη συσχέτιση της γνωστικής ομοιογένειας της εκπαιδευτικής ομάδας και της επιτυχίας της προσέγγισης CLIL

Με την πρόταση αν η ανομοιογένεια της ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα στην εφαρμογή της προσέγγισης CLIL, το 18% διαφωνεί, το 28% διαφωνεί λίγο, το 28% ούτε διαφωνεί ούτε συμφωνεί, το 19% των ερωτώμενων συμφωνεί λίγο και το 7% συμφωνεί απόλυτα.

Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL.
100 απαντήσεις

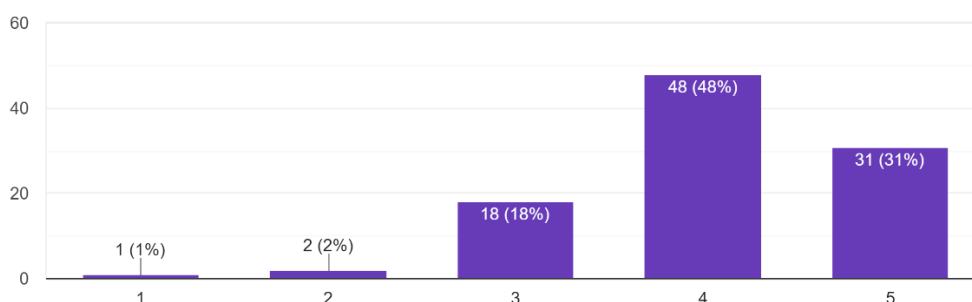

Γράφημα 32 Ποσοστά ως προς το αν η ανομοιογένεια της εκπαιδευτικής ομάδας θα ήταν αποτρεπτική στην εφαρμογή της προσέγγισης CLIL

Στη συνέχεια, εξετάζεται αν η προσέγγιση CLIL προσφέρει διαρκή ανατροφοδότηση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Το 1% διαφωνεί, το 2% διαφωνεί λίγο, το 18% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 48% συμφωνεί λίγο και το 31% συμφωνεί απόλυτα. Η πλειοψηφία των απαντήσεων θεωρούν την προσέγγιση CLIL ως παράγοντα ενθάρρυνσης των εκπαιδευομένων.

Η προσέγγιση CLIL προσφέρει διαρκή ανατροφοδότηση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους.

100 απαντήσεις

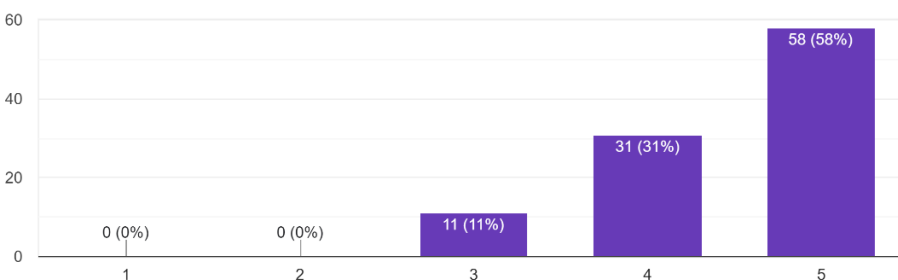

Γράφημα 33 Ποσοστά ως προς το αν η προσέγγιση CLIL προσφέρει διαρκή ανατροφοδότηση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους

Η τελευταία ερώτηση που πραγματεύεται το ερευνητικό ερώτημα αυτής της ενότητας αφορά στο αν η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα της εκπαιδευτικής ομάδας. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα συμφωνεί απόλυτα, το 31% συμφωνεί λίγο, το 11% δεν έχει συγκεκριμένη άποψη και όπως φαίνεται στο γράφημα 34, δεν υπάρχουν αρνητικές απαντήσεις.

Η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα μεταξύ των εκπαιδευομένων.

100 απαντήσεις

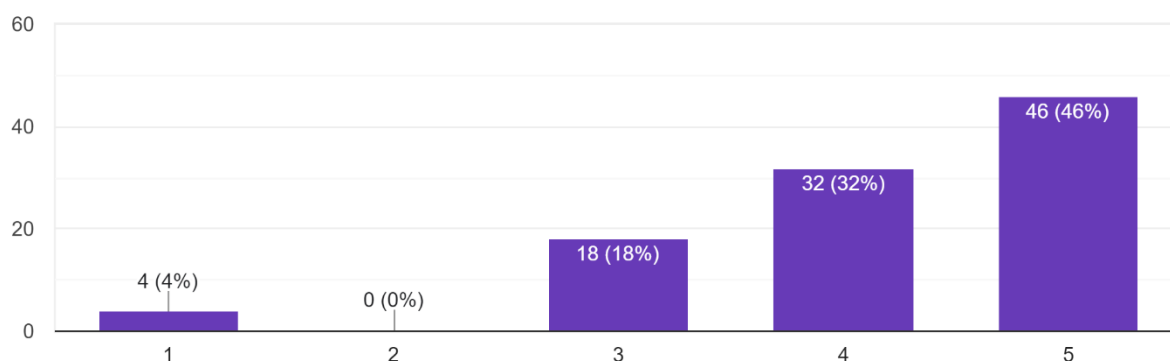
Γράφημα 34 Ποσοστά ως προς το αν η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα

6.1.14 Είναι πιθανό στο μέλλον οι εκπαιδευτές ενηλίκων να μετασχηματίσουν τις απόψεις τους σχετικά με την προσέγγιση CLIL;

Στο ερευνητικό ερώτημα αν υπάρχει πιθανότητα να διαφοροποιηθεί μελλοντικά η στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων, οι οποίοι επί του παρόντος έχουν αρνητική ή επιφυλακτική στάση απέναντι στην προσέγγιση CLIL, βλέπουμε το 4% των συμμετεχόντων να διαφωνεί, το 18% να κρατάει ουδέτερη στάση, το 32% να συμφωνεί λίγο και το 46% να συμφωνεί απόλυτα, πιστεύοντας ότι είναι πολύ πιθανό να διαφοροποιηθεί η άποψη των εκπαιδευτών απέναντι στη καινοτόμο προσέγγιση CLIL.

Αν επί του παρόντος έχετε μία αρνητική ή επιφυλακτική στάση απέναντι στην προσέγγιση CLIL, είναι πιθανό στο μέλλον να μετασχηματιστεί η στάση αυτή;

100 απαντήσεις

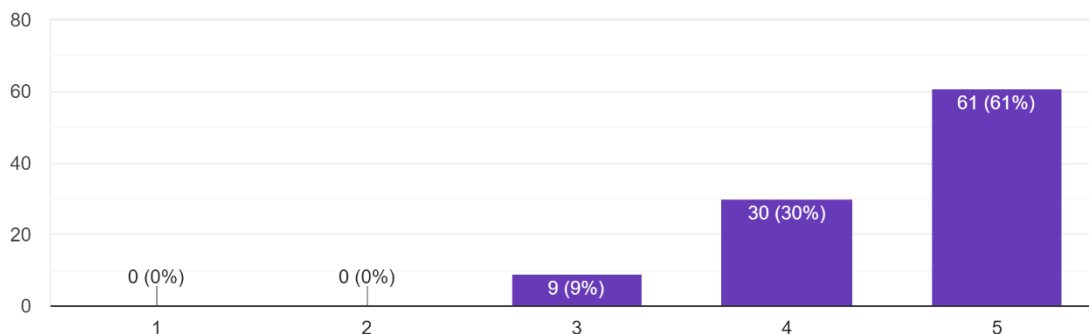
Γράφημα 35 Ποσοστά ως προς την πιθανότητα μετασχηματισμού των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στο CLIL

6.1.15 Πιθανότητα επιμόρφωσης των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με τη μέθοδο CLIL

Στο ερευνητικό ερώτημα αν η συμμετοχή των εκπαιδευτών ενηλίκων σε κάποιο επιμορφωτικό πρόγραμμα θα βοηθούσε στο να γίνουν πιο δεκτικοί στην εφαρμογή της μεθόδου CLIL, το 9% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 30% συμφωνεί λίγο και το 61% συμφωνεί απόλυτα και θεωρεί απαραίτητη την επιμόρφωση πάνω στην προσέγγιση CLIL.

Θα ήθελα να επιμορφωθώ περισσότερο για την προσέγγιση CLIL.

100 απαντήσεις

Γράφημα 36 Ποσοστά ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με το CLIL

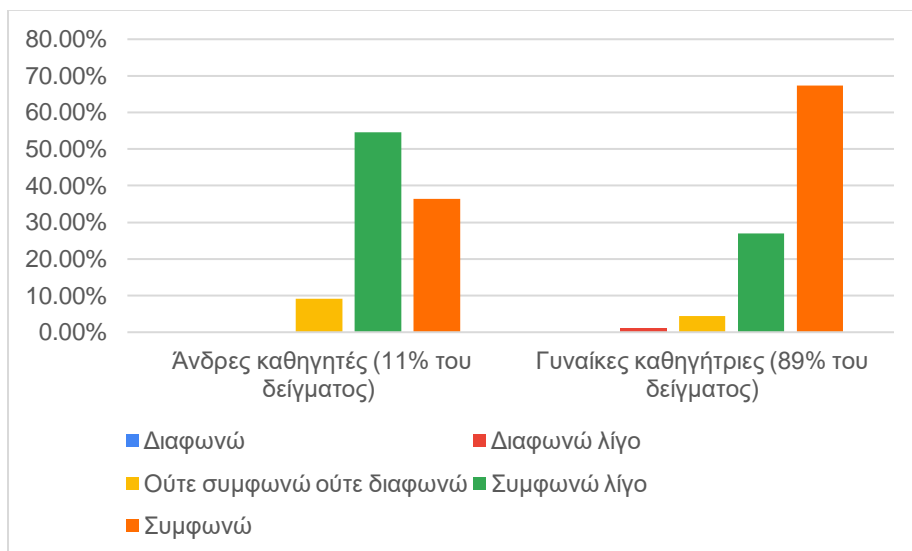
6.1.16 Συγκριτική αντιπαράθεση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση το φύλο, την ειδικότητα, τον τομέα εργασίας τους, την ηλικία, το επίπεδο σπουδών τους και την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα αφορά στο αν οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία διαφοροποιούνται με βάση το φύλο, την ειδικότητα, τον τομέα εργασίας τους, την ηλικία, το επίπεδο σπουδών τους και την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Στην ερώτηση αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων θεωρούν απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα με βάση το φύλο τους ταξινομούνται ως εξής, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα 37:

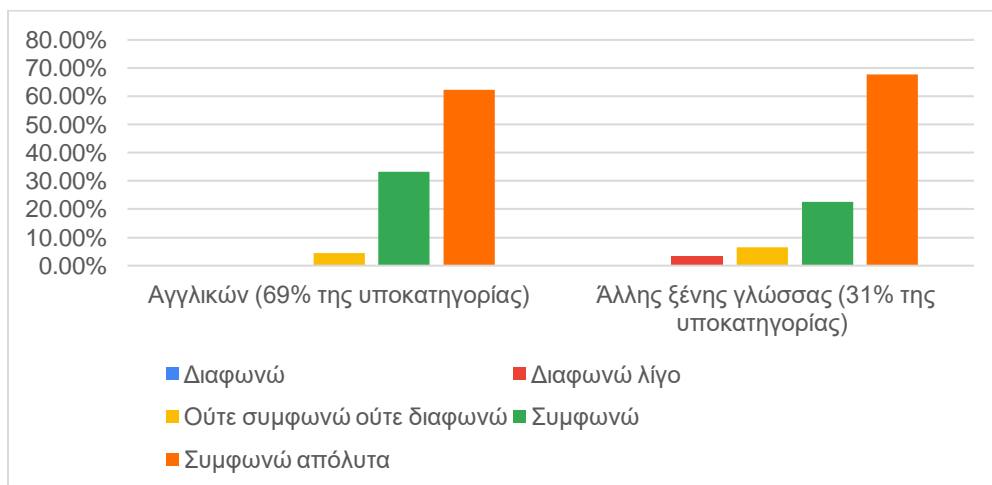
Από τους άντρες συμμετέχοντες, που αποτελούν το 11% του συνολικού δείγματος, το 36,36% των αντρών συμμετεχόντων συμφωνεί, το 54,55% συμφωνεί λίγο, το 9,09% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και αρνητικές απαντήσεις δεν υπάρχουν. Συμπερασματικά, οι πλειοψηφία των αντρών συμμετεχόντων στην έρευνα πιστεύει ότι οι καινοτόμες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις είναι σημαντικές για την εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα για την εκμάθηση των ξένων γλωσσών. Από τις γυναίκες, που αποτελούν το 89% του δείγματος, το 1,12% διαφωνεί λίγο, το

4,49% κρατά ουδέτερη στάση, το 26,97% συμφωνεί λίγο και η πλειοψηφία του 67,42% θεωρεί ότι η εκπαιδευτική καινοτομία είναι απαραίτητη.

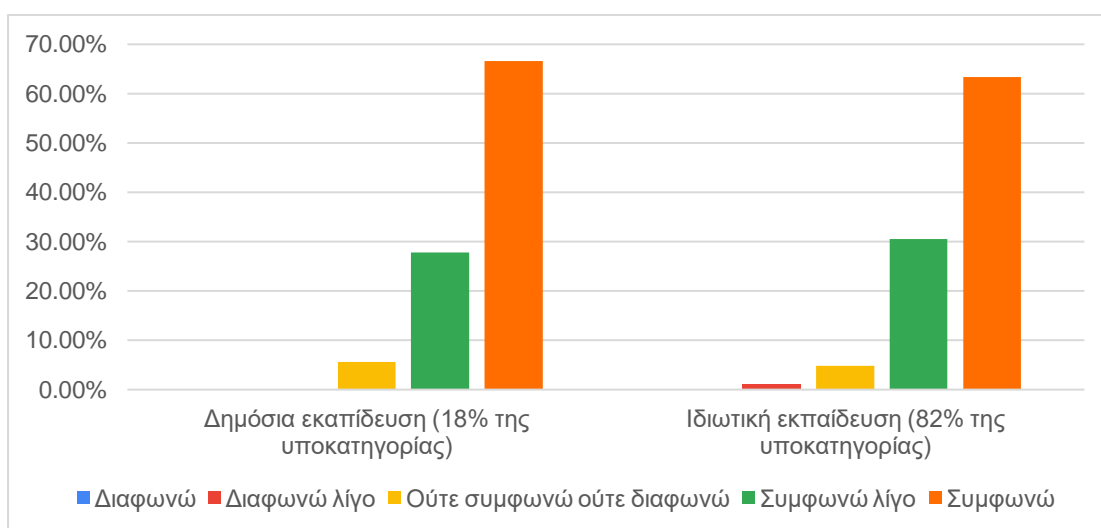
Γράφημα 37 Ποσοστά διαφοροποίησης απόψεων ανά φύλο αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία

Οι απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα διαφοροποιούνται, επίσης, ανά ειδικότητα. Από το 69% των συμμετεχόντων στην έρευνα, που αποτελείται από καθηγητές αγγλικών, το 4,35% κρατά ουδέτερη στάση απέναντι στην εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών, το 33,33% συμφωνεί λίγο, το 62,32% συμφωνεί απόλυτα και αρνητικές απαντήσεις δεν υπάρχουν. Από το 31% του δείγματος, που αποτελείται από εκπαιδευτές ενηλίκων άλλων ξένων γλωσσών, το 3,23% διαφωνεί λίγο, το 6,45% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 22,58% συμφωνεί λίγο και το 67,74% συμφωνεί απόλυτα, όπως βλέπουμε στο γράφημα 38.

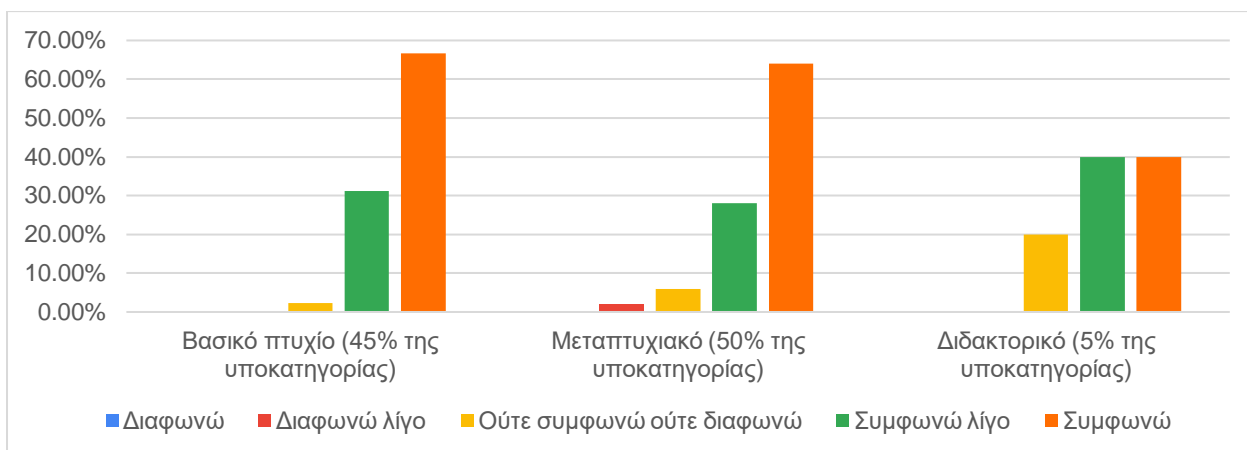
Γράφημα 38 Ποσοστά ως προς την διαφοροποίηση απόψεων ανά ειδικότητα αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η διαφοροποίηση των απαντήσεων των συμμετεχόντων με βάση τον τομέα εργασίας τους. Από το 18% του δείγματος, που εργάζεται στη δημόσια εκπαίδευση, το 5,56% φαίνεται να μην έχει συγκεκριμένη άποψη, το 27,78% συμφωνεί λίγο και η πλειοψηφία του 66,67% συμφωνεί απόλυτα. Στη συνέχεια, βλέπουμε ότι από το 82% του δείγματος, που εργάζεται στην ιδιωτική εκπαίδευση, το 1,22% διαφωνεί λίγο με τη σπουδαιότητα της εκπαιδευτικής καινοτομίας, το 4,88% κρατά ουδέτερη στάση, το 30,49% συμφωνεί λίγο και το 63,4% θεωρεί ότι στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες, οι καινοτόμες προσεγγίσεις είναι απαραίτητες.

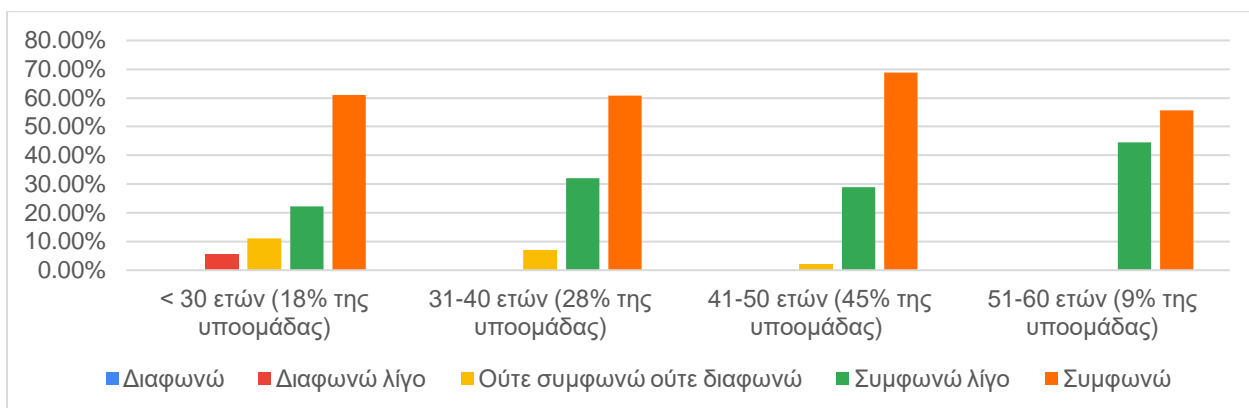
Γράφημα 39 Ποσοστά ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση τον τομέα εργασίας

Επιπλέον, παρατηρείται διακύμανση των ποσοστών των συμμετεχόντων στην έρευνα ανάλογα με το επίπεδο σπουδών τους. Το 45% των συμμετεχόντων, που κατέχουν βασικό πτυχίο επιμερίζονται στο 2,22%, που κρατά ουδέτερη στάση, στο 31,11%, που συμφωνεί λίγο και στο 66,67% που επικροτεί την εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών. Από το 50% των συμμετεχόντων στην έρευνα, που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου, το 2% διαφωνεί λίγο, το 6% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 28% συμφωνεί λίγο και το 64% συμφωνεί απόλυτα. Τέλος, το 5% με διδακτορικό τίτλο διαφοροποιείται ως εξής: το 20% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί, το 40% συμφωνεί λίγο και το υπόλοιπο 40% θεωρεί απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών από ενήλικες εκπαιδευόμενους, όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια στο γράφημα 40.

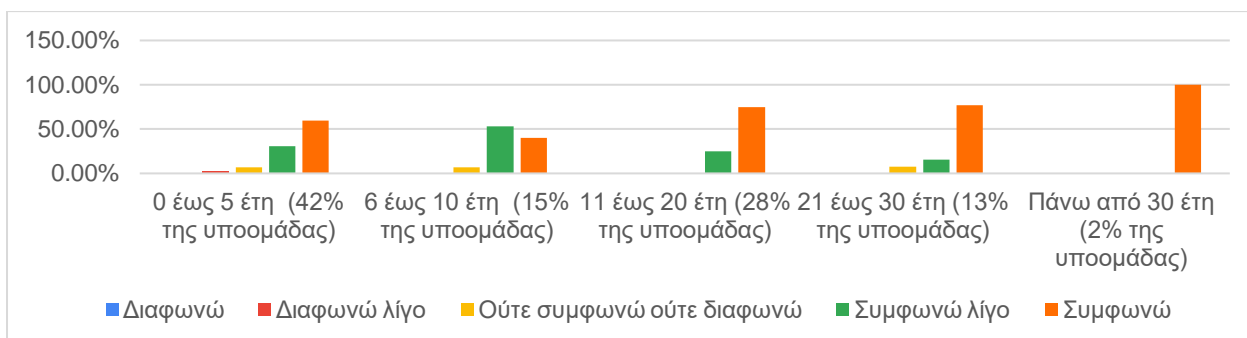
Γράφημα 40 Ποσοστά ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση το επίπεδο σπουδών

Η επόμενη ενότητα αφορά στη διαφοροποίηση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων με βάση την ηλικία τους. Τα ποσοστά της ενότητας αυτής, παρουσιάζονται στο γράφημα 41, που ακολουθεί. Από το 18% των συμμετεχόντων στην έρευνα, που είναι κάτω των 30 ετών, το 5,56% διαφωνεί λίγο, το 11,11% δεν έχει συγκεκριμένη θέση, το 22,22% συμφωνεί λίγο και το 61,11% συμφωνεί απόλυτα. Από το 28% των συμμετεχόντων στην έρευνα, των οποίων η ηλικία κυμαίνεται ανάμεσα στα 30 και στα 40 έτη, το 7,14% κρατά ουδέτερη στάση, το 32,14% συμφωνεί εν μέρει και το 60,71% υποστηρίζει την εφαρμογή καινοτομιών στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων. Οι απόψεις του 45% των συμμετεχόντων, που έχουν ηλικία ανάμεσα στα 41 και στα 50 έτη επιμερίζονται ως εξής: το 2,22% κρατά ουδέτερη στάση, το 28,89% συμφωνεί λίγο και η πλειοψηφία του 68,89% συμφωνεί απόλυτα. Όσον αφορά την τελευταία ηλικιακή ομάδα, που απαρτίζεται από συμμετέχοντες ανάμεσα στα 51 και τα 60 έτη και αποτελεί το 9% του δείγματος, παρατηρείται ότι το 44,44% συμφωνεί λίγο και το 55,56% συμφωνεί απόλυτα. Συνεπώς, στην ομάδα αυτή δεν εμφανίζονται καθόλου αρνητικές απαντήσεις και θεωρείται η εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών απαραίτητο συστατικό μιας επιτυχημένης εκπαιδευτικής πρακτικής. Αξίζει να αναφερθεί, στο σημείο αυτό ότι στην έρευνα δεν συμμετείχαν καθόλου εκπαιδευτές ενηλίκων με ηλικία άνω των 60 ετών. Συνεπώς, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τις απόψεις αυτής της ηλικιακής ομάδας αναφορικά με την καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Γράφημα 41 Ποσοστά διαφοροποίησης των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία με βάση την ηλικία τους

Η συγκριτική αντιπαράθεση των απόψεων των συμμετεχόντων εκπαιδευτών ενηλίκων στην έρευνα ολοκληρώνεται με τη διαφοροποίηση των απαντήσεων με βάση την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Αρχικά, από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, με προϋπηρεσία 0 ως 5 χρόνια, που αποτελούν το 42% του συνολικού δείγματος, το 2,38% διαφωνεί λίγο, το 7,14% δεν έχει συγκεκριμένη άποψη, το 30,95% συμφωνεί λίγο και το 59,52% εξαίρει την εφαρμογή εκπαιδευτικών καινοτομιών. Το 15% των συμμετεχόντων στην έρευνα έχουν προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων από 6 ως 10 έτη και κατά 40% συμφωνούν απόλυτα, κατά 53,33% συμφωνούν λίγο και κατά 6,67% ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν. Από το 28% του δείγματος με προϋπηρεσία 11 ως 20 χρόνια, το μεγαλύτερο ποσοστό του 75% συμφωνεί απόλυτα και το 25% συμφωνεί λίγο. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πεδίο αυτό, δεν υπάρχουν καθόλου ουδέτερες ή αρνητικές απαντήσεις και αυτή η ηλικιακή ομάδα σε συντριπτικό βαθμό θεωρεί σημαντική την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων. Η επόμενη ηλικιακή ομάδα, που απαρτίζεται από άτομα με προϋπηρεσία 21 ως 30 έτη, κατά 79,62% συμφωνεί απόλυτα, κατά 15,38% συμφωνεί λίγο και κατά 7,69% κρατά ουδέτερη στάση. Και σε αυτή την ηλικιακή ομάδα, δεν παρατηρούνται αρνητικές απαντήσεις. Η τελευταία ομάδα των συμμετεχόντων με προϋπηρεσία στην εκπαίδευση ενηλίκων άνω των 30 ετών, αποτελεί το 2% του δείγματος και το 100% θεωρεί αναπόσπαστη τη χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων με την εκπαίδευση ενηλίκων. Συνολικά, εξάγεται στο συμπέρασμα ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα, ανεξάρτητα ηλικιακής ομάδας, συμφωνεί απόλυτα με την καινοτομία στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα 42, στη συνέχεια.

Γράφημα 42 Ποσοστά ως προς τη διαφοροποίηση των απόψεων των συμμετεχόντων με βάση την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων

6.2 Επαγωγική Στατιστική Ανάλυση

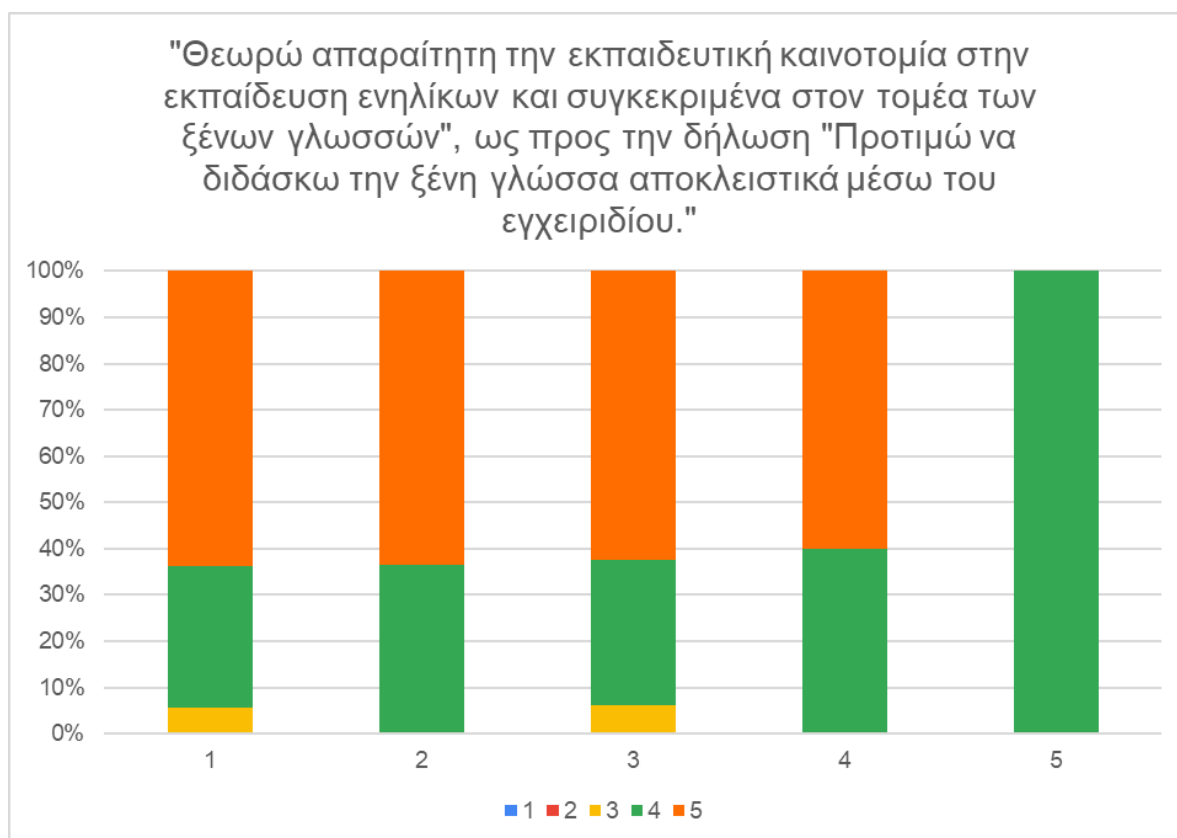
Στο συνέχεια της διπλωματικής εργασίας, παρουσιάζεται η επαγωγική στατιστική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων.

Αρχικά, εστιάζοντας στους εκπαιδευτές ενηλίκων που ειδικεύονται στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας, εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

Αναφορικά με τη συσχέτιση της θεώρησης για το πόσο απαραίτητη είναι η εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων με την προτίμηση να διδάσκουν αποκλειστικά μέσω εγχειριδίου, στο στοιβαγμένο ραβδόγραμμα που ακολουθεί, καταγράφονται οι απαντήσεις στη δήλωση «Θεωρώ απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών» ως προς τη δήλωση «Προτιμώ να διδάσκω την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου». Σύμφωνα με αυτές, παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει σαφής συσχέτιση της απάντησης στην πρώτη δήλωση με την απάντηση στη δεύτερη δήλωση. Δηλαδή, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτές ενηλίκων απαντούν στον ίδιο βαθμό ότι θεωρούν απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία, ανεξάρτητα από την προτίμησή τους να διδάσκουν αποκλειστικά από το εγχειρίδιο ή όχι. Αυτό είναι ένα σχετικά απρόσμενο συμπέρασμα, καθώς θα περίμενε κανείς η αποκλειστική χρήση του εγχειριδίου να αντιστοιχεί σε μικρότερο βαθμό θεώρησης της καινοτομίας στην εκπαίδευση ενηλίκων ως απαραίτητη.

Η συσχέτιση που φαίνεται να προκύπτει από την αλλαγή της μορφής της ράβδου στην απάντηση 5 για τη δήλωση 2 (100% απαντούν 4), δεν είναι ενδεικτική καθώς αντιστοιχεί σε πολύ μικρό αριθμό απαντήσεων. Επιπλέον, οι απαντήσεις 3, στη δήλωση 1 δεν εντοπίζονται ανάμεσα σε όσους απαντούν 4 και 5 στην δήλωση 2. Ωστόσο, δεν εντοπίζονται ούτε σε όσους απαντούν 2 στην

δήλωση 2, άρα δεν μπορούμε να βγάλουμε κάποιο ασφαλές συμπέρασμα, ως προς το ποιοι είναι εκείνοι οι συμμετέχοντες που θεωρούν λιγότερο απαραίτητη την καινοτομία. Αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι η κατά δήλωσή τους πιο αποκλειστική χρήση του εγχειριδίου δεν αντιστοιχεί σε ασθενέστερη θεώρηση για το πόσο απαραίτητη είναι η καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων.

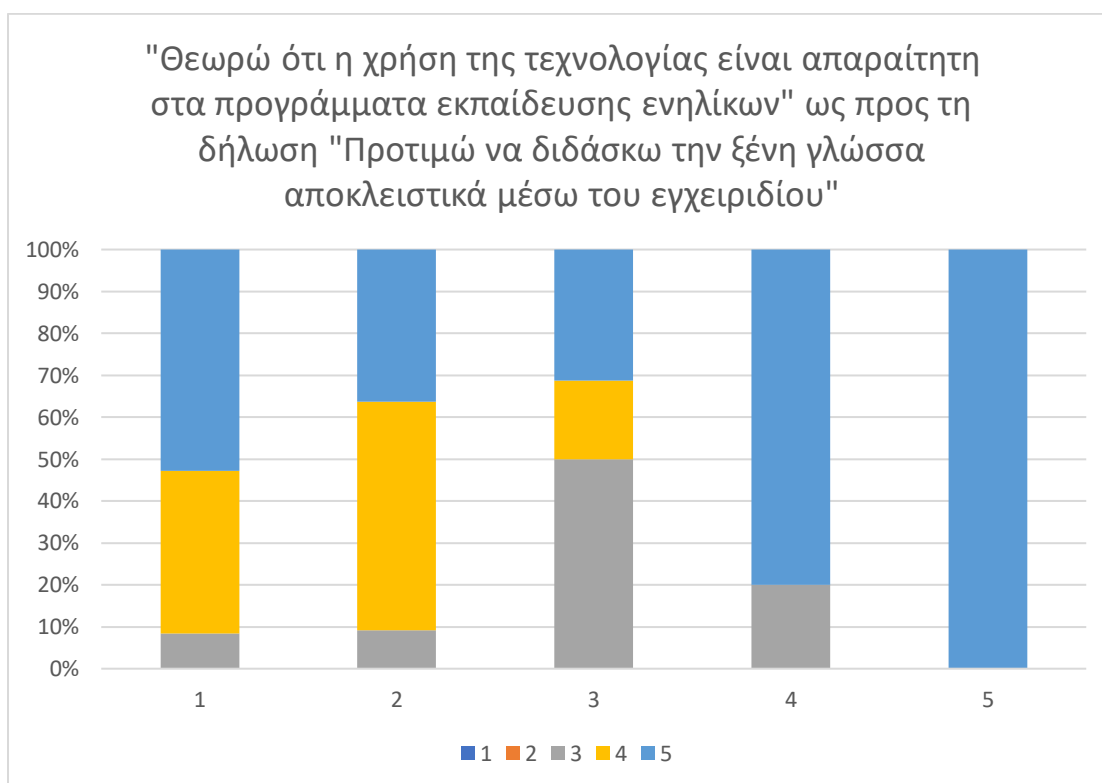

Γράφημα 43 Συσχέτιση θεώρησης ως προς την αναγκαιότητα της εκπαιδευτικής καινοτομίας στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων και προτίμησης διδασκαλίας της ξένης γλώσσας μέσω του εγχειριδίου

Ως προς τη συσχέτιση της θεώρησης ότι η χρήση τεχνολογίας είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων με την προτίμηση να διδάσκουν αποκλειστικά μέσω εγχειριδίου, παρατηρούμε ότι εμφανίζεται συσχέτιση μεταξύ των απαντήσεων στη δήλωση «Θεωρώ ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων» ως προς τις απαντήσεις στη δήλωση «Προτιμώ να διδάσκω την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου». Βγάζουμε τα συμπεράσματά μας από τις ράβδους που αντιστοιχούν στις απαντήσεις 1, 2 και 3 για τη δεύτερη δήλωση, καθώς οι απαντήσεις 4 και 5 αντιστοιχούν σε πολύ μικρό αριθμό συμμετεχόντων.

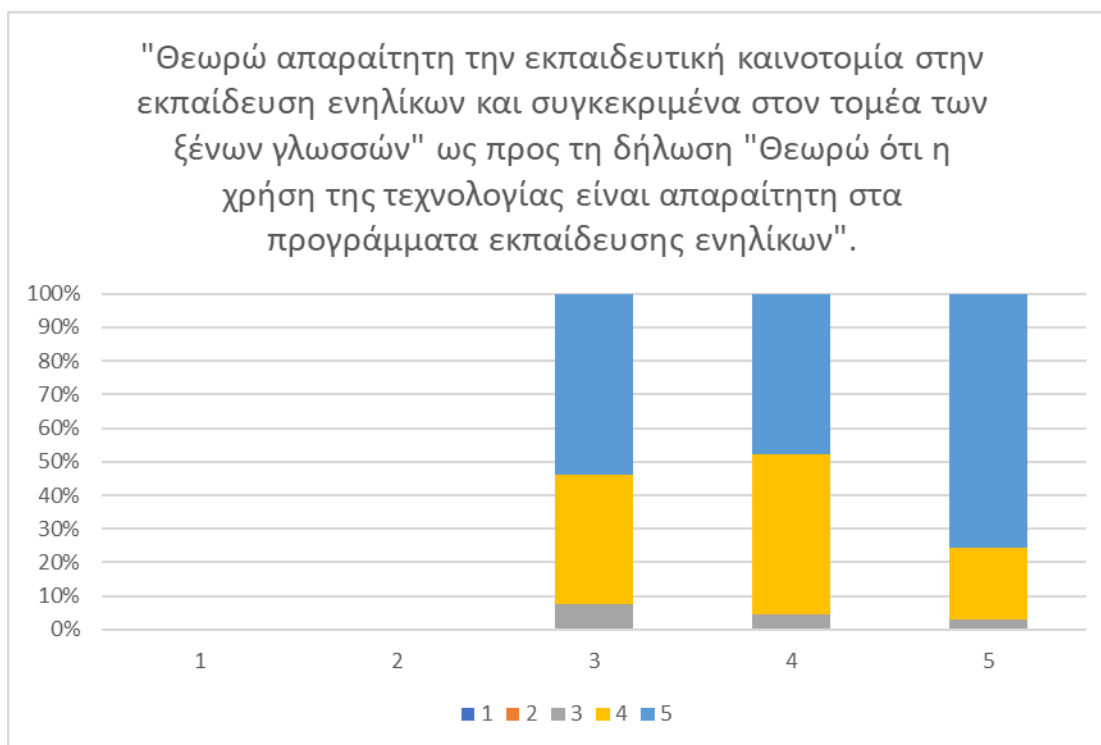
Σε αυτές τις ράβδους βλέπουμε ότι καθώς η απάντηση στην δήλωση «Προτιμώ να διδάσκω την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου» μεταβάλλεται σχετικά από 1 σε 3, αυξάνονται

σχετικά οι απαντήσεις 3 και μειώνονται σχετικά οι απαντήσεις 4 και 5 στην δήλωση «Θεωρώ ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων». Αυτό σημαίνει, όπως παρουσιάζεται και στο ακόλουθο στοιβαγμένο ραβδόγραμμα, ότι η θεώρηση ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων εξασθενεί, καθώς ισχυροποιείται η δήλωση που αφορά στην αποκλειστική χρήση του εγχειριδίου, μεταξύ των συμμετεχόντων.

Γράφημα 44 Συσχέτιση θεώρησης ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων ως προς τη δήλωση προτίμησης της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η συσχέτιση της θεώρησης ότι η εκπαιδευτική καινοτομία είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων με τη θεώρηση ότι η τεχνολογία είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Γράφημα 45 Συσχέτιση θεώρησης αναγκαιότητας της εκπαιδευτικής καινοτομίας στην ξενόγλωσση εκπαίδευση ενηλίκων και της δήλωσης αναγκαιότητας της χρήσης της τεχνολογίας στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Στο παραπάνω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα καταγράφονται οι απαντήσεις στη δήλωση «Θεωρώ απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών» ως προς τις απαντήσεις στη δήλωση «Θεωρώ ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων». Αυτό που παρατηρούμε από την παραπάνω καταγραφή είναι μια μικρή, αλλά σαφής συσχέτιση των απαντήσεων:

Η μεταβολή της απάντησης στη δήλωση «Θεωρώ ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων» από 3 και 4 σε 5 αντιστοιχεί σε αύξηση των απαντήσεων 5 και μείωση των απαντήσεων 4 στη δήλωση «Θεωρώ απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών». Συνεπώς, η μικρή ενίσχυση της θεώρησης ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη συσχετίζεται με μικρή ενίσχυση της θεώρησης ότι η χρήση της καινοτομίας είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Ωστόσο, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα δείχνουν ότι, κατά δήλωσή τους, έχουν σχετικά ισχυρή θεώρηση υπέρ της καινοτομίας και της χρήσης τεχνολογιών στην εκπαίδευση

ενηλίκων (οι αντίστοιχες απαντήσεις τους είναι από 3 έως 5). Ενδιαφέρον θα είναι η παραπάνω συσχέτιση να μελετηθεί σε ένα δείγμα που θα είχε και απαντήσεις 1 ή 2 στις σχετικές δηλώσεις.

Ακολουθεί η παρουσίαση της συσχέτισης της θεώρησης ότι η ανομοιογένεια της ομάδας εκπαιδευόμενων είναι αποτρεπτικός παράγοντας στην εφαρμογή της προσέγγισης CLIL με τη δήλωση της αποκλειστικότητας της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας μέσω του εγχειριδίου.

Γράφημα 46 Συσχέτιση της δήλωσης του κατά πόσο η ανομοιογένεια μιας εκπαιδευτικής ομάδας αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα στην εφαρμογή του CLIL και της δήλωσης προτίμησης της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας μέσω εγχειριδίου.

Ένα εύλογο ερώτημα είναι κατά πόσο η αποκλειστικότητα της χρήσης εγχειριδίου, η οποία ενδεχομένως δείχνει μικρότερη ευελιξία στην εκπαίδευση συσχετίζεται με την ανοχή της ανομοιογένειας σε μια ομάδα εκπαιδευόμενων, που ενδεχομένως απαιτεί έναν υψηλό βαθμό ευελιξίας, ειδικότερα στην εφαρμογή του CLIL. Στο παραπάνω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα καταγράφεται η συσχέτιση των απαντήσεων στη δήλωση «Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL» με τις απαντήσεις στη δήλωση «Προτιμώ να διδάσκω την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου».

Όπως φαίνεται από τις τρεις πρώτες ράβδους οι οποίες συγκεντρώνουν και τις περισσότερες απαντήσεις υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των απαντήσεων στις δύο δηλώσεις. Καθώς η προτίμηση αποκλειστικής χρήσης του εγχειριδίου αυξάνεται από 1 σε 4 φαίνεται να αυξάνονται οι απαντήσεις 4 και 5 στη δήλωση «Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL» αυξάνονται. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να τονίσουμε ότι η δήλωση ως προς την αποκλειστική χρήση του εγχειριδίου αυξάνεται, καθώς αυξάνεται και η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτικός παράγοντας.

Αυτό το συμπέρασμα ενισχύεται από το γεγονός ότι ταυτόχρονα μειώνονται και οι απαντήσεις 2 στη δήλωση «Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL».

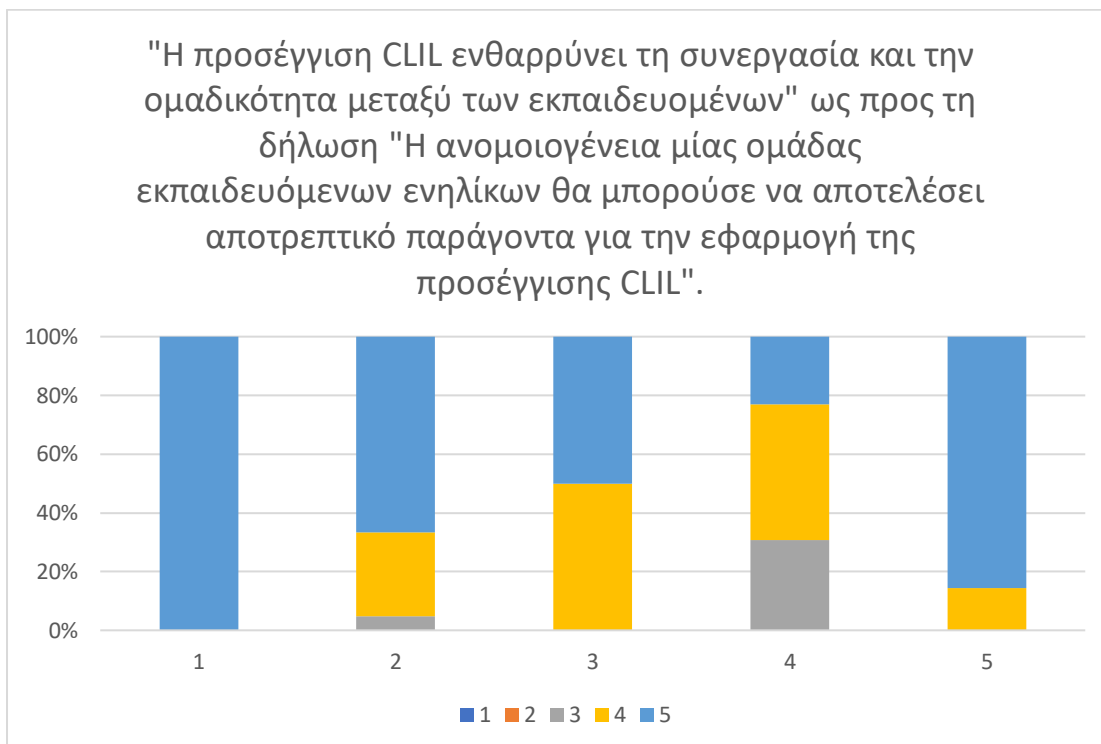
Επιπλέον, παρατίθεται η συσχέτιση της θεώρησης ότι το CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα μεταξύ των εκπαιδευόμενων με τη θεώρηση ότι η ανομοιογένεια στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι αποτρεπτική.

Στο παρακάτω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα καταγράφονται οι απαντήσεις στη δήλωση «Η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα μεταξύ των εκπαιδευόμενων» ως προς τις απαντήσεις στη δήλωση «Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL».

Αυτό που φαίνεται είναι ότι:

- Υπάρχει μια συσχέτιση όσο αφορά τις απαντήσεις 2, 3 και 4 στη δήλωση «Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL» και τις απαντήσεις στη δήλωση «Η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα μεταξύ των εκπαιδευόμενων». Καθώς η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτική ισχυροποιείται, η θεώρηση ότι η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα δείχνει να εξασθενεί, γιατί οι απαντήσεις 5 μειώνονται αισθητά και αυξάνονται οι απαντήσεις 3. Ωστόσο οι απαντήσεις 4 μένουν σχεδόν σταθερές. Άρα, θα λέγαμε ότι η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτική συσχετίζεται με μείωση της ισχυρής πεποίθησης ότι το CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα, αλλά και με αύξηση της πεποίθησης ότι ούτε ενθαρρύνει, ούτε όχι τη συνεργασία και την

ομαδικότητα (αυτό αντιστοιχεί στην απάντηση 3). Όμως η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτική ενδεχομένως δεν συσχετίζεται τόσο με την λιγότερο ισχυρή πεποίθηση ότι ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα.

Γράφημα 47 Συσχέτιση δήλωσης ότι το CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα με τη θεώρηση αν η ανομοιογένεια μιας εκπαιδευτικής ομάδας ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα στην εφαρμογή του CLIL.

- Ένα δεύτερο συμπέρασμα είναι πως αν η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για το CLIL είναι είτε πολύ ισχυρή είναι τελείως ασθενής (5 ή 1, αντίστοιχα), τότε δεν φαίνεται αν συσχετίζεται με την προσέγγιση των συμμετεχόντων ότι το CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία. Οι συμμετέχοντες που έχουν είτε πολύ ισχυρή, είτε πολύ ασθενή θεώρηση στην δήλωση σχετικά με την ανομοιογένεια και την εφαρμογή του CLIL, έχουν παρόμοιες απαντήσεις στη δήλωση ως προς το ότι το CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα.

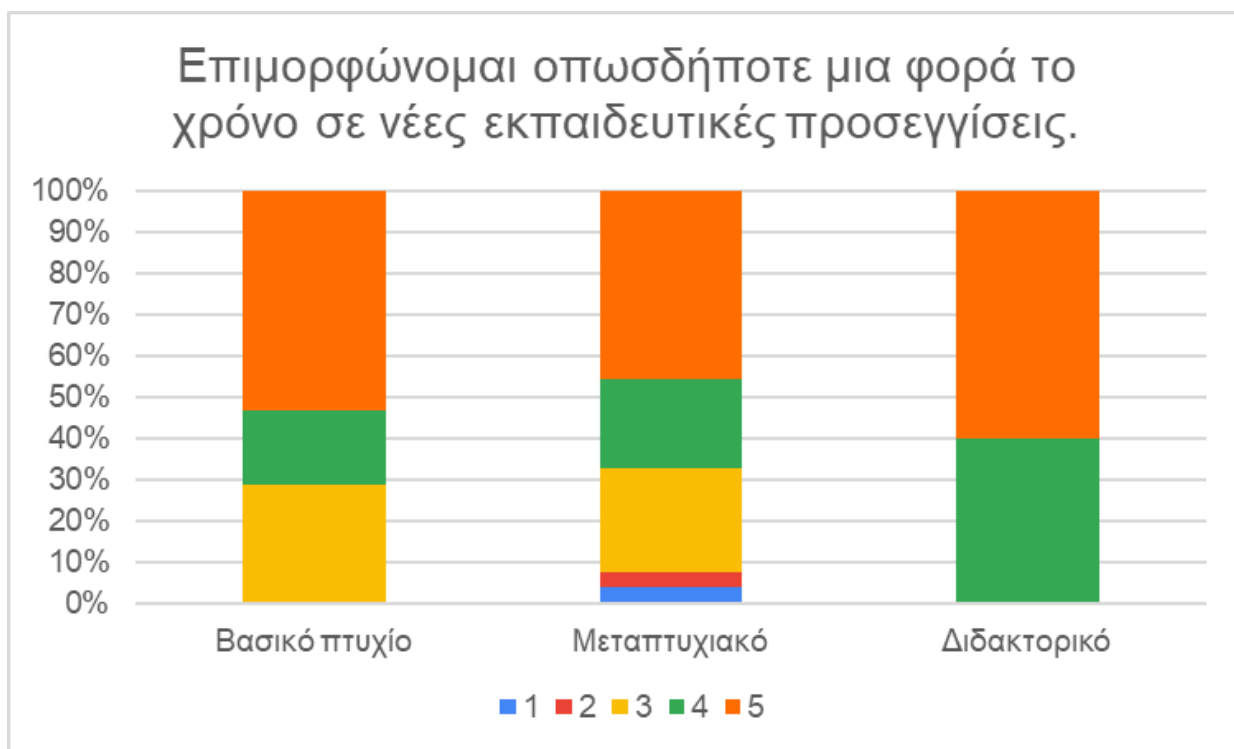
Τελικά, αν η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτική για το CLIL είναι είτε σχετικά ισχυρή, είτε μέτρια, είτε σχετικά ασθενής, τότε:

- Συσχετίζεται με την ισχυρή πεποίθηση ότι το CLIL ενισχύει την συνεργασία και την ομαδικότητα.
- Δεν συσχετίζεται με την λιγότερο ισχυρή πεποίθηση ότι το CLIL ενισχύει την συνεργασία

και την ομαδικότητα.

Αν η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτική για το CLIL είναι είτε πολύ ισχυρή, είτε πολύ ασθενής, τότε δεν γνωρίζουμε αν συσχετίζεται με την πεποίθηση για το αν το CLIL ενισχύει την συνεργασία και την ομαδικότητα.

Ως προς τη στάση των εκπαιδευτών απέναντι στις νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, στο παρακάτω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα φαίνονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ως προς το επίπεδο σπουδών, στη δήλωση για τον βαθμό που επιμορφώνονται μία φορά ετησίως.

Γράφημα 48 Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου εκπαιδευτών ενηλίκων και ετήσιας επιμόρφωσής τους σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.

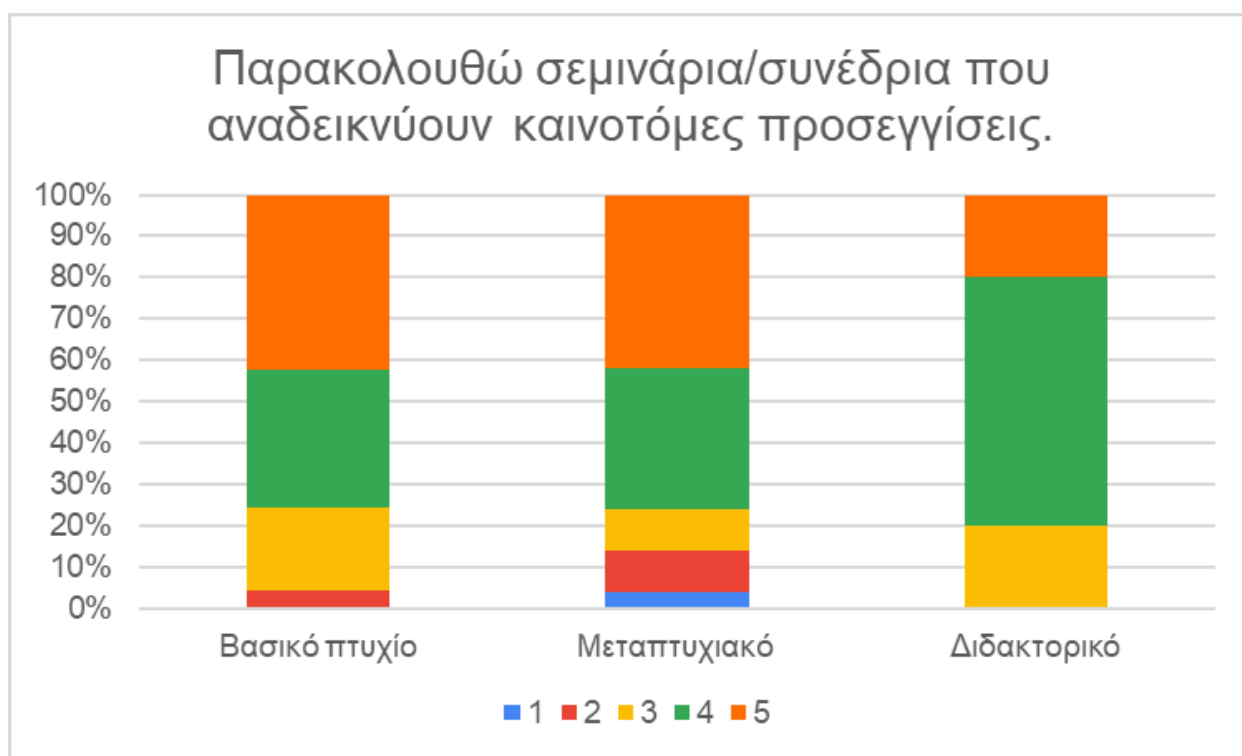
Φαίνεται να υπάρχει διαφορά στις απαντήσεις 1 ή 2 (Καθόλου – λίγο), τις οποίες δίνουν σε μικρό ποσοστό (περίπου 7%) μόνο οι συμμετέχοντες με μεταπτυχιακό. Συνεπώς βλέπουμε μια σχέση του επιπέδου σπουδών με τη συμμετοχή σε επιμορφώσεις, μία φορά το χρόνο. Ωστόσο από την ανάλυση των άλλων απαντήσεων των συγκεκριμένων συμμετεχόντων δεν προκύπτει κάποιο άλλο χαρακτηριστικό που να τους συνδέει έντονα: προέρχονται και από την ιδιωτική και από τη δημόσια εκπαίδευση και είναι εκπαιδευτικοί Αγγλικών, αλλά και άλλης ειδικότητας. Ένα εύρημα που μπορούμε να σημειώσουμε, αλλά όχι να χρησιμοποιήσουμε ως συμπέρασμα, λόγω του μικρού αριθμού των παραπάνω συμμετεχόντων είναι ότι ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 31-40 και 41-50,

ενώ οι περισσότεροι έχουν έως 10 χρόνια προϋπηρεσία, καθώς θα περίμενε κανείς να ανήκουν σε ομάδες με περισσότερα χρόνια υπηρεσίας ή μεγαλύτερες ηλικίες.

Ενδιαφέρον θα ήταν να μελετηθεί αν αυτή η διαφορά σχετίζεται με το περιεχόμενο των μεταπτυχιακών σπουδών των συμμετεχόντων. Για παράδειγμα, ποιος είναι ο τίτλος σπουδών αυτών που απαντούν 1 ή 2; Υπάρχει συσχέτιση του περιεχομένου των μεταπτυχιακών σπουδών τους με αυτή την απάντηση;

Επίσης οι συμμετέχοντες με διδακτορικό ‘μοιράζονται’ στις απαντήσεις 4 και 5, αλλά είναι λίγοι σε αριθμό (πέντε), συνεπώς δεν μπορούμε να μιλήσουμε με ασφάλεια για εντοπισμό διαφοροποίησης.

Στη δήλωση «Παρακολουθώ σεμινάρια/συνέδρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις», οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών ως προς το επίπεδο σπουδών φαίνονται στο παρακάτω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα.

Γράφημα 49 Συσχέτιση μορφωτικού επιπέδου εκπαιδευτών ενηλίκων και παρακολούθησης σεμιναρίων/συνεδρίων που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις.

Από τις απαντήσεις τους φαίνεται να υπάρχει παρόμοια διαφορά με εκείνη της προηγούμενης δήλωσης. Ενώ στην κατηγορία του βασικού πτυχίου 4% των συμμετεχόντων απαντούν 2 (λίγο),

στην κατηγορία του μεταπτυχιακού 14% των συμμετεχόντων απαντούν 1 ή 2 (καθόλου – λίγο), δηλαδή έχουμε αύξηση αυτής της ομάδας των απαντήσεων.

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνονται οι απαντήσεις στη δήλωση «Επιμορφώνομαι οπωσδήποτε μια φορά το χρόνο σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις» ως προς τη δήλωση «Παρακολουθώ σεμινάρια/συνέδρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις». Από αυτές φαίνονται τα εξής:

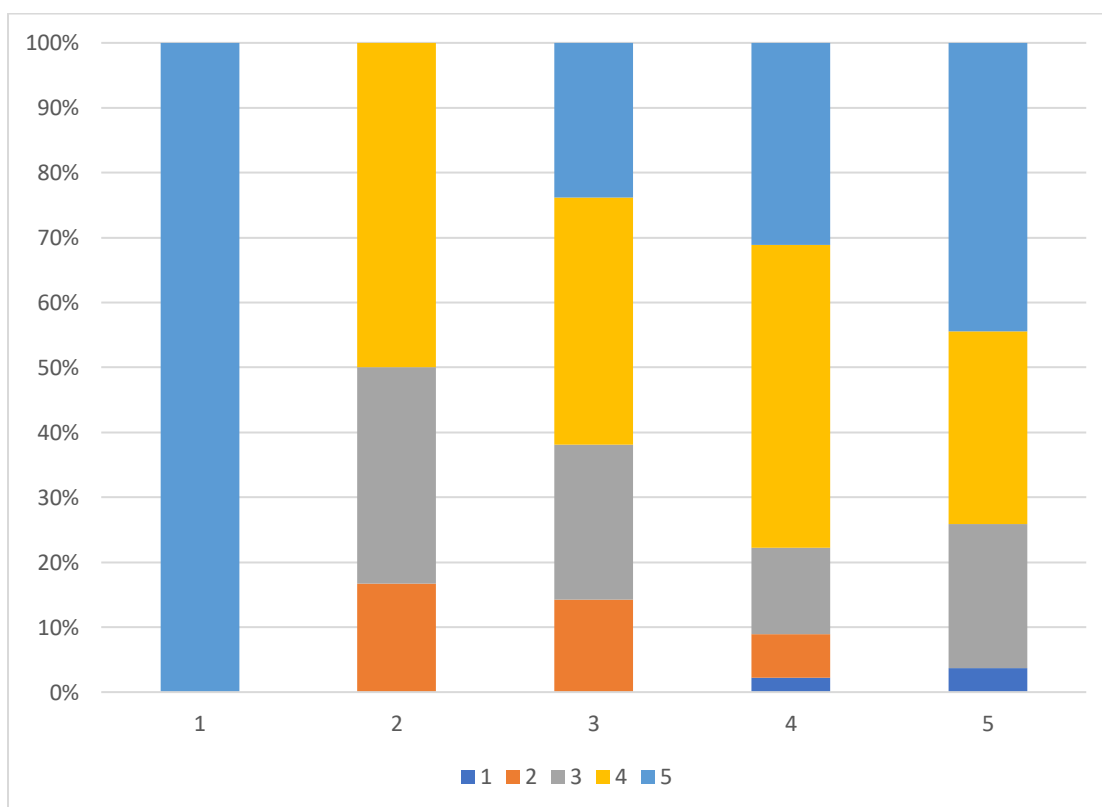
- Οι εμφάνιση των απαντήσεων 4 και 5 στη δήλωση «Επιμορφώνομαι οπωσδήποτε μια φορά το χρόνο σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις» σχετίζεται με την εμφάνιση των απαντήσεων 4 και 5 στη δήλωση «Παρακολουθώ σεμινάρια/συνέδρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις». Συνεπώς, η παρακολούθηση των σεμιναρίων/συνεδρίων σχετίζεται με την επιμόρφωση στις νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.
- Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών που απαντούν 2 και στις δύο δηλώσεις σχετίζονται.

Γράφημα 50 Συσχέτιση ετήσιας επιμόρφωσης εκπαιδευτών ενηλίκων σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις με την παρακολούθηση σεμιναρίων και συνεδρίων, που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις.

Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι συμμετέχοντες συνδέουν την επιμόρφωση στις νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις με την παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων/συνεδρίων, σε μεγάλο βαθμό.

Ως προς τη συσχέτιση της πεποίθησης ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης σχετίζεται με τα εσωτερικά κίνητρα των εκπαιδευομένων όπως η ενθάρρυνση από τον εκπαιδευτή με τη πεποίθηση ότι η διαρροή εκπαιδευομένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια, όπως το κόστος και ο διαθέσιμος χρόνος, οι απαντήσεις καταγράφονται στο παρακάτω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα.

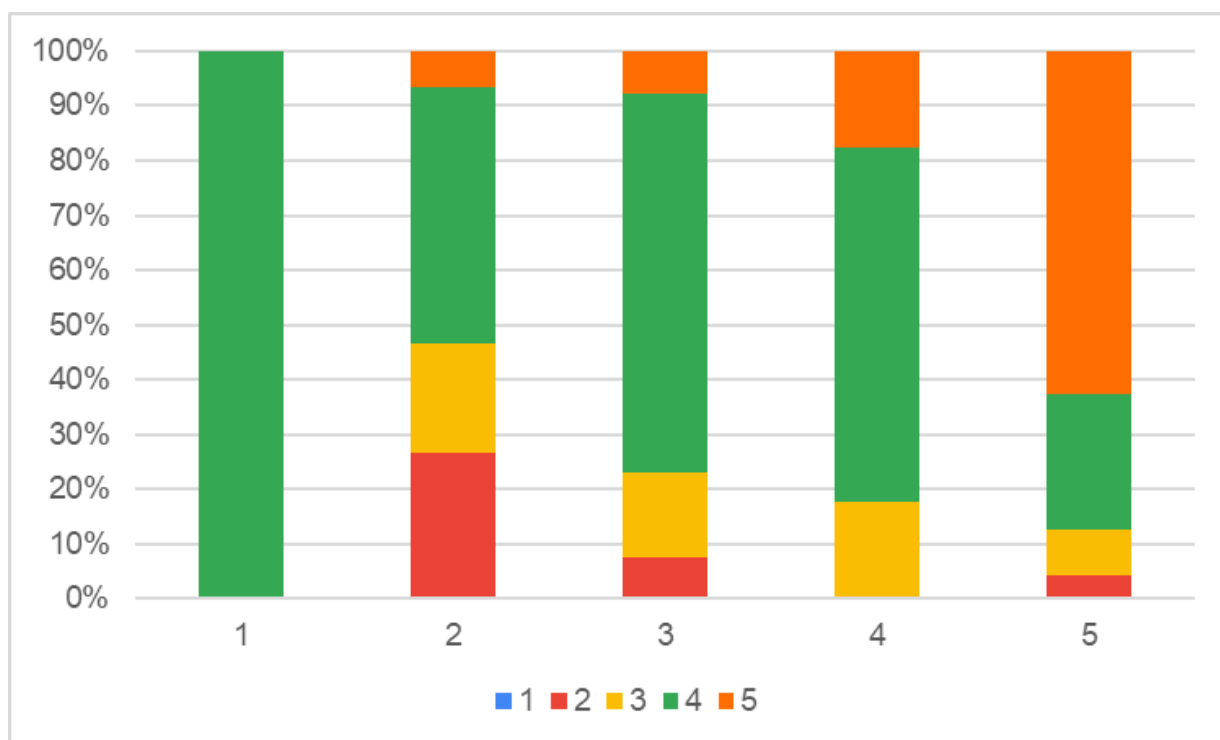
Γράφημα 51 Συσχέτιση δήλωσης ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης σχετίζεται με εσωτερικά κίνητρα με τη δήλωση ότι η διαρροή εκπαιδευομένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια.

Όπως φαίνεται υπάρχει σαφής συσχέτιση της απάντησης 5 στην πρώτη δήλωση με τις απαντήσεις 2 έως 5 στην δεύτερη δήλωση. Καθώς αυξάνεται η πεποίθηση ότι η διαρροή εκπαιδευομένων σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια, αυξάνεται και η πεποίθηση ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης σχετίζεται με εσωτερικά κίνητρα των εκπαιδευομένων. Άρα ένα πρώτο συμπέρασμα είναι ότι οι ισχυρές πεποιθήσεις ότι τα εσωτερικά κίνητρα λειτουργούν ως

αιτία ολοκλήρωσης των προγραμμάτων και οι πεποιθήσεις ότι τα εξωτερικά εμπόδια ως αιτία διαρροής εκπαιδευόμενων συσχετίζονται θετικά.

Ωστόσο παρατηρούμε ότι αν η απάντηση 4 στην δήλωση 1 δεν μεταβάλλεται σε σχέση με την απάντηση στη δήλωση 2. Αυτό σημαίνει ότι αν η πεποίθηση ότι τα εσωτερικά κίνητρα λειτουργούν ως αιτία ολοκλήρωσης των προγραμμάτων, τότε αυτή δεν συσχετίζεται με την πεποίθηση περί εξωτερικών εμποδίων ως αιτία διαρροής.

Τέλος, παρουσιάζεται η συσχέτιση του γνωστικού υποβάθρου των εκπαιδευόμενων και των προηγούμενων εκπαιδευτικών τους εμπειριών, με άξονα τη δεκτικότητα τους όσο αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Γράφημα 52 Συσχέτιση δεκτικότητας εκπαιδευόμενων ως προς τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα με προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες και δεκτικότητας με το γνωστικό τους υπόβαθρο.

Στο παραπάνω στοιβαγμένο ραβδόγραμμα παρουσιάζεται η πιθανή συσχέτιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις δηλώσεις «Η δεκτικότητα των εκπαιδευόμενων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες» και «Η δεκτικότητα των εκπαιδευόμενων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο».

Καθώς ισχυροποιείται η πεποίθηση των συμμετεχόντων ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων για τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο παρατηρούμε ενίσχυση της πολύ ισχυρής πεποίθησης ότι σχετίζεται και με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες (απαντήσεις 5) και μείωση της αντίστοιχης λιγότερο ισχυρής πεποίθησης (απαντήσεις 4). Ταυτόχρονα η μέτρια πεποίθηση ως προς το ίδιο δεν μεταβάλλεται (απαντήσεις 3). Η πρώτη ράβδος από αριστερά, που αντιστοιχεί στην απάντηση 1 (100% απάντηση 4) δεν λαμβάνεται υπόψη γιατί ο απόλυτος αριθμός των συμμετεχόντων που έδωσαν αυτή την απάντηση είναι πολύ μικρός.

Συμπερασματικά, η πολύ ισχυρή πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες συσχετίζεται θετικά με την πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο.

Δε συμβαίνει το ίδιο με την μετρίως ισχυρή πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες, η οποία δεν συσχετίζεται με την πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο.

Δηλαδή, όταν ενισχύεται η πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο:

- Η ισχυρή πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες γίνεται πιο ισχυρή.
- Η μέτρια πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες παραμένει μέτρια.

7. Συμπεράσματα, συζήτηση, περιορισμοί, προτάσεις για έρευνα

7.1 Εισαγωγή

Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα τα οποία εξάγονται μετά τη στατιστική επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων, που προέκυψαν από την έρευνα. Ακολουθεί σχετική συζήτηση συγκρίνοντας τα ερευνητικά αποτελέσματα με τα στοιχεία που διατυπώνονται στο θεωρητικό μέρος. Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

7.2 Συμπεράσματα

Οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί αποτελούν ανοικτά συστήματα, που βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση με το εξωτερικό τους περιβάλλον (Λευθεριώτου, 2014). Συνεπώς, και οι εκπαιδευτές ενηλίκων απαιτείται να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος και στις νέες εκπαιδευτικές ανάγκες, που προκύπτουν από αυτές τις αλλαγές. Υπό το πρίσμα αυτών των απαιτήσεων, η εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί αναγκαιότητα και οι εκπαιδευτές ενηλίκων μέσω του κριτικού στοχασμού (Καραλής, 2016) και στη συνέχεια της επαναπλαισίωσης των αντιλήψεων τους θα πρέπει να υπερβούν τις συνηθισμένες εκπαιδευτικές τους πρακτικές και να αναδυθούν ως σύγχρονοι δάσκαλοι, οι οποίοι θα καθοδηγούν, θα εμπνέουν και θα εμπνυχώνουν τους εκπαιδευόμενους, προωθώντας την ομαδικότητα και τη συνεργατική μάθηση.

Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια έχει ως στόχο τη διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσας εκπαίδευσης σχετικά με την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων και πιο συγκεκριμένα σχετικά με την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL. Επιπρόσθετα, στόχο της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της επίδρασης των δημογραφικών παραγόντων στη διαφοροποίηση των παραπάνω αντιλήψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων.

Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από τον παραπάνω στόχο, διενεργήθηκε στατιστική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν από δείγμα 100 εκπαιδευτών ενηλίκων,

που εργάζονται στον τομέα της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης, η οποία οδήγησε στα ακόλουθα αποτελέσματα:

Από την περιγραφική ανάλυση προκύπτει ως απάντηση στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά στον αν είναι απαραίτητη η εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων, πως η πλειοψηφία των εκπαιδευτών ενηλίκων επιμορφώνονται συχνά και παρακολουθούν επιμορφωτικές δράσεις, οι οποίες προάγουν την καινοτομία στην εκπαίδευση και ότι αναμφίβολα η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενίσχυσε τη χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων. Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά στο βαθμό στον οποίο θα μπορούσαν οι εκπαιδευτές ενηλίκων να εντάξουν μια καινοτόμο εκπαιδευτική προσέγγιση στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων διάκειται θετικά. Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζει το γεγονός ότι ενώ υποστηρίζουν την εκπαιδευτική καινοτομία, ένα μεγάλο ποσοστό επιθυμεί να διδάσκει την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του διδακτικού εγχειριδίου. Αναφορικά με το ερώτημα αν οι εκπαιδευτές ενηλίκων με βάση τις υπάρχουσες γνώσεις τους για την προσέγγιση CLIL, θα ήταν πιθανό να την εντάξουν στη διδασκαλία τους και αν η συγκεκριμένη προσέγγιση θα ήταν κατάλληλη για τη διδασκαλία και άλλων ξένων γλωσσών, εκτός της αγγλικής, ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων απαντά θετικά και επιπλέον δεν θεωρεί αποτρεπτικό το γεγονός ότι η προσέγγιση CLIL απαιτεί προετοιμασία από την πλευρά των εκπαιδευτών ενηλίκων. αν και παρατηρείται και μια σχετική διασπορά στις απαντήσεις, αλλά επίσης προκύπτει ότι ο μέσος όρος δεν γνωρίζει σχετικά με τη δυσκολία, που παρουσιάζει η αναζήτηση υλικού για την εφαρμογή του CLIL στις ξένες γλώσσες.

Σύμφωνα με την περιγραφική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων, επίσης, αποδεικνύεται ότι στο ερώτημα, που αφορά στην αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών τεχνικών που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και συγκεκριμένα στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών, ενώ η πλειοψηφία των εκπαιδευτών θεωρεί αποτελεσματικές τις τεχνικές, που ήδη εφαρμόζονται, ταυτόχρονα υποστηρίζει ότι η εισαγωγή της καινοτομίας και της προσέγγισης CLIL καθιστούν την εκμάθηση των ξένων γλωσσών σε ενήλικες πιο ενδιαφέρουσα και πιο αποτελεσματική και επικροτούν τη χρήση της τεχνολογίας στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά στο βαθμό, στον οποίον συσχετίζεται η εκπαιδευτική διαδρομή και εμπειρία των εκπαιδευτών ενηλίκων με τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους, λαμβάνει θετικές απαντήσεις ως προς το ότι οι νεότεροι

εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων συγκριτικά με τους πιο έμπειρους εκπαιδευτές και ταυτόχρονα υποστηρίζεται ότι η εφαρμογή του CLIL προϋποθέτει εμπειρία στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από τον εκπαιδευτή. Στο ερευνητικό ερώτημα που αφορά σε ποιο βαθμό τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους, οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ότι η τάση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων για αυτοκαθορισμό, η προτίμηση τους για βιωματικούς τρόπους διδασκαλίας και η έλλειψη χρόνου επιδρά καταλυτικά στη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες μεθόδους. Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία υποστηρίζει ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευόμενων ενηλίκων αναφορικά με την καινοτομία σχετίζεται και με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες, όπως και με το γνωστικό τους υπόβαθρο και ταυτόχρονα θεωρεί ότι η ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι συνυφασμένη με εσωτερικά κίνητρα, ενώ η διαρροή από τα προγράμματα σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια, όπως το κόστος και η έλλειψη χρόνου.

Στη συνέχεια, στο επόμενο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στο αν είναι αποτελεσματική η εφαρμογή της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε εκπαιδευτικές ομάδες ενηλίκων, οι ερωτηθέντες υποστηρίζουν ότι η εκμάθηση των ξένων γλωσσών είναι πιο γρήγορη σε ενήλικες μέσω της προσέγγισης CLIL, ότι η προσέγγιση CLIL μπορεί να εφαρμοστεί επιτυχώς σε ομαδικά, αλλά και σε ατομικά μαθήματα και ότι προσφέρει διαρκή ανατροφοδότηση στον εκπαιδευόμενο και ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες στην έρευνα δε θεωρούν ότι η ομοιογένεια ή η ανομοιογένεια μιας εκπαιδευτικής ομάδας παίζει σημαντικό ρόλο για την επιτυχημένη εφαρμογή της προσέγγισης. Στα δύο τελευταία ερευνητικά ερωτήματα, που σχετίζονται με την επιθυμία των ερωτηθέντων να επιμορφωθούν επιπρόσθετα για την προσέγγιση CLIL και αν στο μέλλον είναι πιθανό να μετασχηματίσουν τη στάση τους, η πλειοψηφία ανταποκρίνεται θετικά.

Το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα αφορά στο αν οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων αναφορικά με την εκπαιδευτική καινοτομία διαφοροποιούνται με βάση το φύλο, την ειδικότητα, τον τομέα εργασίας τους, την ηλικία, το επίπεδο σπουδών τους και την προϋπηρεσία τους σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Αποδεικνύεται ότι οι γυναίκες εκπαιδύτριες ενηλίκων, οι εκπαιδευτές όλων των ξένων γλωσσών, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου, οι εκπαιδευτές, που εργάζονται τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια εκπαίδευση, αλλά και οι συμμετέχοντες ηλικίας από 41

ως 50 ετών και εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας άνω των 30 ετών υποστηρίζουν σθεναρά την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Αναφορικά με την επαγωγική ανάλυση των δεδομένων, παρατηρείται ότι δεν υπάρχει σαφής συσχέτιση της θεώρησης για το πόσο απαραίτητη είναι η εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων με την προτίμηση να διδάσκουν αποκλειστικά μέσω εγχειριδίου. Ως προς τη συσχέτιση της θεώρησης ότι η χρήση τεχνολογίας είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων με την προτίμηση να διδάσκουν αποκλειστικά μέσω εγχειριδίου, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η θεώρηση ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων εξασθενεί, καθώς ισχυροποιείται η δήλωση που αφορά στην αποκλειστική χρήση του εγχειριδίου. Ανάμεσα στη θεώρηση ότι η εκπαιδευτική καινοτομία είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων και στη θεώρηση ότι η τεχνολογία είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων, παρατηρούμε μια μικρή, αλλά σαφής συσχέτιση των απαντήσεων, καθώς μικρή ενίσχυση της θεώρησης ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη συσχετίζεται με μικρή ενίσχυση της θεώρησης ότι η χρήση της καινοτομίας είναι απαραίτητη στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Επιπλέον, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η δήλωση ως προς την αποκλειστική χρήση του εγχειριδίου αυξάνεται, καθώς αυξάνεται και η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια είναι αποτρεπτικός παράγοντας. Επίσης, παρατηρείται ότι αν η θεώρηση ότι η ανομοιογένεια μιας εκπαιδευτικής ομάδας ενηλίκων είναι αποτρεπτική για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL, είναι είτε πολύ ισχυρή, είτε πολύ ασθενής, τότε δεν γνωρίζουμε αν συσχετίζεται με την πεποίθηση για το αν το CLIL ενισχύει την συνεργασία και την ομαδικότητα.

Ως προς τη στάση των εκπαιδευτών απέναντι στις νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, βλέπουμε μια σχέση του επιπέδου σπουδών με τη συμμετοχή των συμμετεχόντων στην έρευνα σε επιμορφώσεις, μία φορά το χρόνο. Στη δήλωση «Παρακολουθώ σεμινάρια/συνέδρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις», οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ως προς το επίπεδο σπουδών σχετίζονται με το προηγούμενο ερώτημα που αφορά στην επιμόρφωση στις νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις. Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι συμμετέχοντες συνδέουν την επιμόρφωση στις νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις με την παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων/συνεδρίων, σε μεγάλο βαθμό.

Ως προς τη συσχέτιση της πεποίθησης ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης σχετίζεται με τα εσωτερικά κίνητρα των εκπαιδευομένων όπως η ενθάρρυνση από τον εκπαιδευτή

με τη πεποίθηση ότι η διαρροή εκπαιδευομένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια, όπως το κόστος και ο διαθέσιμος χρόνος, παρατηρείται ότι καθώς αυξάνεται η πεποίθηση ότι η διαρροή εκπαιδευομένων σχετίζεται με εξωτερικά εμπόδια, αυξάνεται και η πεποίθηση ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης σχετίζεται με εσωτερικά κίνητρα των εκπαιδευομένων. Συμπερασματικά, οι ισχυρές πεποιθήσεις ότι τα εσωτερικά κίνητρα λειτουργούν ως αιτία ολοκλήρωσης των προγραμμάτων και οι πεποιθήσεις ότι τα εξωτερικά εμπόδια ως αιτία διαρροής εκπαιδευομένων συσχετίζονται θετικά. Αντιθέτως, η πεποίθηση ότι τα εσωτερικά κίνητρα λειτουργούν ως αιτία ολοκλήρωσης των προγραμμάτων δε συσχετίζεται με την πεποίθηση περί εξωτερικών εμποδίων ως αιτία διαρροής.

Τέλος, παρατηρείται ότι η πολύ ισχυρή πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες συσχετίζεται θετικά με την πεποίθηση ότι η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο.

7.2 Περιορισμοί-Προτάσεις για έρευνα

Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια οδήγησε σε ενδιαφέροντα ευρήματα, τα οποία επιβεβαιώνουν τη θετική στάση των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών αναφορικά με τις καινοτόμες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και συγκεκριμένα αναφορικά με την προσέγγιση CLIL. Επιπλέον, εντοπίστηκαν οι διαφοροποιήσεις των αντιλήψεων των συμμετεχόντων σε σχέση με ορισμένους δημογραφικούς παράγοντες. Παρόμοιες έρευνες δεν εντοπίστηκαν στον ελληνικό ή στον ευρωπαϊκό χώρο.

Ωστόσο, τα ανωτέρω συμπεράσματα δεν μπορούν να γενικευθούν στον ευρύτερο πληθυσμό - στόχο, λόγω ορισμένων περιορισμών που τα συγκρατούν στο επίπεδο των ενδείξεων.

Ειδικότερα, το μέγεθος του δείγματος που επιλέχθηκε είναι πολύ μικρό, δηλαδή 100 συμμετέχοντες σε σχέση με τον πληθυσμό των εκπαιδευτών ενηλίκων στον τομέα των ξένων γλωσσών, ενώ και ο τρόπος επιλογής του δείγματος μέσω της μεθόδου της σκόπιμης δειγματοληψίας αναιρεί την αντιπροσωπευτικότητά του (Creswell, 2016).

Επιπρόσθετα, η επιλογή του δείγματος αφορά σε συγκεκριμένο νομό, τον νομό Αττικής, που αποτελεί μικρό υποσύνολο της ευρύτερης επικράτειας, με τις όποιες διαφοροποιήσεις μπορεί να παρουσιάζει σε σχέση με τις υπόλοιπες γεωγραφικές περιφέρειες.

Στους περιορισμούς εντάσσεται, επίσης, το εργαλείο μέτρησης που χρησιμοποιήθηκε, δηλαδή το ερωτηματολόγιο σχετικά με την αποδοχή της εκπαιδευτικής καινοτομίας από τους εκπαιδευτές ενηλίκων.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι αντιληπτό, πως αντίστοιχες μελλοντικές ερευνητικές προσπάθειες θα ήταν σκόπιμο να συμπεριλάβουν συμμετέχοντες από όλη την ελληνική επικράτεια διευρύνοντας σημαντικά το δείγμα τους, τόσο αριθμητικά όσο και ποιοτικά. Επιπλέον, προτείνεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ερευνών υιοθετώντας τη μικτή μεθοδολογική προσέγγιση, δηλαδή την ένταξη των εκπαιδευτών ενηλίκων στο δείγμα μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων με σκοπό να εξαχθούν πιο αξιόπιστα συμπεράσματα.

Τέλος, θα ήταν ιδιαίτερα σημαντική μια μελλοντική έρευνα με το ίδιο αντικείμενο, η οποία θα διερευνά τη θέση των εκπαιδευτών ενηλίκων απέναντι στην προσέγγιση CLIL, ώστε να ερμηνευτεί επαρκέστερα η στάση τους.

Βιβλιογραφία

- Attard- Montalto, S., Walter, L., Theodorou, M., & Chrysanthou, K. (2014). *Εγχειρίδιο CLIL Lifelong Learning Programme*. European Union. Ανάκτηση November 15, 2023, από <https://www.languages.dk/archive/clil4u/book/CLIL%20Book%20GR.pdf>
- Baker, W. (2012, January 1). From Cultural Awareness to Intercultural Awareness: Culture in ELT. *ELT Journal*(66), σσ. 62-70.
- Bloom, B. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: Handbook 1-Cognitive Domain*. New York: Longman.
- Bozdogan, D. (2015). *Technology-enhanced CLIL classrooms. Clil in Foreign Language Education*. Slovakia: Constantine the Philosopher University.
- Cenoz, J., & Gorter, D. (2013). Towards a Plurilingual Approach in English Language Teaching: Softening the Boundaries Between Languages. *TESOL Quarterly*(47).
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching Assessment*. Cambridge, UK: Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Coyle, D. (2008). *A Pedagogical approach from the European perspective*. Berlin: Encyclopedia for language and education.
- Creswell, J. W. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: 'Ιων/'Ελλην.
- Dale, J., & Hyslop-Margison, E. (2010). *Paulo Freire: Teaching for Freedom and Transformation* (Springer εκδ.).
- Diavati, M. (2023, July-August). Sustainable Education. Enhanced CLIL-ing. A Wake-Up Call Transforming English Language Education for Sustainable Learning in the 21st Century. A Case Study From Greece. *U.S.-China Education Review B*, 13(4).
- Eurydice. (2006). *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe*. Brussels: European Commission.
- Fullan, M. (1991). *The New Meaning of Educational Change*. London: Cassell.
- Georgeopoulou-Theodosiou, & Rangoussi. (2015). Content and Language Integrated Learning (CLIL): an experimental study on CLIL compatibility with the modern Greek educational system. *International Conference "Science in Technology" (SCINTE-2015)*. Athens, Greece. Ανάκτηση από http://www.scinte.gr/proceedings/VOLUME_2_SCINTE.pdf
- Gimeno, A., & Seiz, R. (2010). Content and language integrated learning in higher technical education using the inGenio online multimedia authoring tool. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2).
- Illeris, K. (2015). *Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ. Οι πολλαπλές διαστάσεις της μάθησης στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση*. Μεταίχμιο.

- Jarvis, P. (2004, Φεβρουάριος 17). Συνέντευξη με τον καθηγητή Peter Jarvis. (Γ. Κουλαουζίδης, Δημοσιογράφος) Surrey.
- Krathwohl, D. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory into Practice*, 41(4), σσ. 212-218.
- Marsh, D. (1994). *Bilingual Education and Content and Language Integrated Learning*. University of Sorbonne, Paris: International Association for Cross-Cultural Communication.
- Marsh, D. (2012). *Content and Language Integrated Learning (CLIL). A Development Trajectory*. Cordoba: University of Cordoba.
- Marsh, D., & Lange, G. (2000). *Using Languages to learn and learning to use languages*. University of Jyvaaskyla.
- Mezirow, J. (2007). *Η Μετασχηματίζουσα μάθηση* (Πρώτη εκδ.). (Α. Κόκκος, Επιμ., & Γ. Κουλαουζίδης, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (1996). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. (Α. Κόκκος, Επιμ.) ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.
- Stryker, S., & Leaver, B. (1993). *Content-based Instruction in Foreign Language Education*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Vandenberghe, R. (1988). School improvement from a European perspective. *International Journal of Qualitative*(1), σσ. 79-80.
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- White Paper on Education and Training. (1995). Brussels: Official Publications of the European Communities.
- Zapounidis, T. (2021). *Young Learners, Maths, EFL and Chess: With CLIL they all progress. Research Papers in Language Teaching and Learning*. Ανάκτηση από <https://rptl.eap.gr/images/2021/11-01-150-Zapounidis.pdf>
- Ζαρίφης, Γ. (2008). Προϋποθέσεις ενδυνάμωσης των ενηλίκων εκπαιδευομένων και ο ρόλος του κριτικά στοχαζόμενου εκπαιδευτή ενηλίκων. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*(46), σσ. 7-20.
- Καραλής, Θ. (2016). Συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου εκπαίδευση και ανισότητες. Στο Χ. Γούλας, & Π. Λιντζέρης, *Διά βίου μάθηση, επαγγελματική κατάρτιση, απασχόληση και οικονομία. Νέα δεδομένα, προτεραιότητες και προκλήσεις* (σσ. 215-232). Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ & ΙΝΕ ΓΣΕΕ.
- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων* (Τόμ. Β). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων* (Τόμ. Α). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (2016). *Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την αισθητική εμπειρία*. Ανάκτηση Απρίλιος 4, 2023, από https://study.eap.gr/pluginfile.php/152824/mod_resource/content/24/content/chapter0.html

- Κόκκος, Α. (2017). *Εκπαίδευση και Χειραφέτηση*. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Κόκκος, Α. (2017, Μάιος-Αύγουστος). Μετασχηματισμός Δυσλειτουργικών Αντιλήψεων: Διδακτική Μέθοδος για το σχολείο και την εκπαίδευση ενηλίκων. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*(39), σσ. 47-51.
- Κόκκος, Α. (2020). *Διευρύνοντας την Θεωρία Μετασχηματισμού* (Β' εκδ.). (Α. Κόκκος, Επιμ.) Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Κορωναίου, Α. (2010). Ο Ελεύθερος χρόνος των Γυναικών: Προϋπόθεση για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Στο *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Διεθνείς Προσεγγίσεις και Ελληνικές Διαδρομές*. Μεταίχμιο.
- Κουλαουζίδης, Γ. (2008). Μετασχηματίζουσα μάθηση: μια μαθησιακή θεωρία για την εκπαίδευση ενηλίκων. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*(46), σσ. 21-32.
- Κουλαουζίδης, Γ. (2014, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος). Αφιέρωμα στον Jack Mezirrow. Ένα μήνυμα εκ των υστέρων. (Α. Κόκκος, & Δ. Ανδριτσάκου, Επιμ.) *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, σσ. 7-8.
- Κουλαουζίδης, Γ. (2015). Αισθητική εμπειρία και μετασχηματισμός ή προσπαθώντας να συνδέσουμε μια εκπαιδευτική μεθοδολογία με τις θεωρητικές προσεγγίσεις της μετασχηματιστικής εκπαίδευσης. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*(35), σσ. 4-15.
- Κουτούζης, Μ., Αθανασούλα-Ρέππα, Α., Μαυρογιώργος, Γ., Χαλκιώτης, Δ., & Νιτσόπουλος, Β. (2008). *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων* (Τόμ. Α). (Α. Κόκκος, Επιμ.) Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κουτούζης, Μ. (2013). *Διαρροή από τις δομές της Δια Βίου Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ.
- Κυριαζή, Ν. (1999). *Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λευθεριώτου, Π. (2014). *Σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων στην Ελλάδα: η περίπτωση της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης*. Διδακτορική Διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μάνθου, Χ. (2007, Ιανουάριος-Απρίλιος). Το παιδαγωγικό πρόγραμμα του Freire. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*(10), σσ. 22-26.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μαυροσκούφης, Δ. (2003). Η εισαγωγή και η υποδοχή των καινοτομιών στο σχολείο: θεωρητικά ζητήματα και πρακτικά προβλήματα. *Νέα Παιδεία*, 105, σσ. 16-23.
- Μπαγάκης, Γ. (1999). *Εκπαιδευτικές αλλαγές. Πρόγραμμα κινητικότητας και κοινοτικό πλαίσιο στήριξης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπελαδάκης, Ε. (2010). Η συμβολή των ηγετών-στελεχών της εκπαίδευσης στην επιτυχή εφαρμογή των εκπαιδευτικών καινοτομιών. *Διοικητική Ενημέρωση*(53), σσ. 103-111.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (2006). *Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Gutenberg.

- Παπακωνσταντίνου, Γ. (2008). Εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαιδευτική μονάδα: ο ρόλος του διευθυντή. Στο Δ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή*. (σσ. 231-240). Θεσσαλονίκη: ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας* (Τόμ. 2). Αθήνα: εκδ. του ιδίου.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1990). *Στατιστική. Εφαρμοσμένη στις επιστήμες της συμπεριφοράς*. (Τόμ. Α'). Αθήνα: του ιδίου.
- Πατρώνας, Δ., & Παυλάκης, Μ. (2011). *Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.
- Πάυλου, Π., & Ιωάννου-Γεωργίου, Σ. (2008). Η εκπαιδευτική προσέγγιση CLIL και οι προοπτικές εφαρμογής της στη δημοτική και προδημοτική εκπαίδευση της Κύπρου. *10ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας της Κύπρου*. Λευκωσία.
- Ρόντος, Κ., & Παπάνης, Ε. (2007). *Οι τεχνικές του καλού ερωτηματολογίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρη.
- Φραγκούλης, Ι. (2004, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος). Προσωπογραφίες Paulo Freire. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, σσ. 29-30.

Παράρτημα: Ερωτηματολόγιο

Α) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.Φύλο	Άνδρας ☐	Γυναίκα ☐
---------------	---------------------------------	----------------------------------

2.Ειδικότητα	Καθηγητής/-τρια Αγγλικών ☐	Καθηγητής/-τρια άλλης ξένης γλώσσας ☐
---------------------	---	--

3.Τομέας εργασίας	Δημόσια Εκπαίδευση ☐	Ιδιωτική Εκπαίδευση ☐
--------------------------	---	--

4. Επίπεδο σπουδών	Βασικό πτυχίο ☐	Μεταπτυχιακό ☐	Διδακτορικό ☐
---------------------------	--	---------------------------------------	--------------------------------------

5.Ηλικία	<30 ☐	31-40 ☐	41-50 ☐	51-60 ☐	60+ ☐
-----------------	------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	------------------------------

6.Συνολική προϋπηρεσία σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	0-5 χρόνια ☐	6-10 χρόνια ☐	11-20 χρόνια ☐	21-30 χρόνια ☐	30 + χρόνια ☐
---	-------------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	--------------------------------------

Β) ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Παρακαλώ επιλέξτε τον αριθμό που αντιστοιχεί στον βαθμό συμφωνίας σας με τις προτάσεις που ακολουθούν και αφορούν στη στάση σας απέναντι στην εισαγωγή καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων. Συγκεκριμένα, όσο περισσότερο διαφωνείτε με μια πρόταση, τόσο η απάντησή σας θα πλησιάζει το 1 και αντίστοιχα όσο περισσότερο συμφωνείτε, τόσο η απάντησή σας θα πλησιάζει το 5.

1=Διαφωνώ 2=Διαφωνώ λίγο 3=Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ 4=Συμφωνώ λίγο 5=Συμφωνώ

1. Επιμορφώνομαι οπωσδήποτε μια φορά το χρόνο σε νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.	1	2	3	4	5
2. Παρακολουθώ σεμινάρια/συνέδρια που αναδεικνύουν καινοτόμες προσεγγίσεις .	1	2	3	4	5
3. Θεωρώ απαραίτητη την εκπαιδευτική καινοτομία στην εκπαίδευση ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών.	1	2	3	4	5
4. Θα ήθελα να επιμορφωθώ περισσότερο για την προσέγγιση CLIL.	1	2	3	4	5
5. Στα επόμενα μαθήματα μου σε ενήλικες εκπαιδευόμενους θα ήθελα να εντάξω την προσέγγιση CLIL.	1	2	3	4	5
6. Θεωρώ αποτρεπτικό το γεγονός ότι η προσέγγιση CLIL απαιτεί επιπλέον προετοιμασία από την πλευρά του εκπαιδευτή ενηλίκων.	1	2	3	4	5
7. Η προσέγγιση CLIL θα μπορούσε να εφαρμοστεί εξίσου ευκολα στη διδασκαλία και άλλων ξένων γλωσσών και όχι μόνο της αγγλικής γλώσσας.	1	2	3	4	5
8. Αν επί του παρόντος έχετε μία αρνητική ή επιφυλακτική στάση απέναντι στην προσέγγιση CLIL, είναι πιθανό στο μέλλον να μετασχηματιστεί η στάση αυτή;	1	2	3	4	5
9. Η εισαγωγή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια ενθάρρυνε τη χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων;	1	2	3	4	5
10. Θεωρώ αποτελεσματικές τις εκπαιδευτικές τεχνικές, που εφαρμόζονται στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και συγκεκριμένα στον τομέα των ξένων γλωσσών.	1	2	3	4	5
11. Οι νεότεροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων.	1	2	3	4	5
12. Οι πιο έμπειροι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι πιο ανοιχτοί στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων.	1	2	3	4	5

13. Η προσέγγιση CLIL προϋποθέτει εμπειρία στην εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων από την πλευρά του εκπαιδευτή ενηλίκων.	1	2	3	4	5
14. Προτιμώ να διδάσκω την ξένη γλώσσα αποκλειστικά μέσω του εγχειριδίου.	1	2	3	4	5
15. Η αναζήτηση υλικού για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών είναι ιδιαίτερα δύσκολη.	1	2	3	4	5

Γ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Παρακαλώ επιλέξτε τον αριθμό που αντιστοιχεί στον βαθμό συμφωνίας σας με τις προτάσεις που ακολουθούν και αφορούν στη στάση σας απέναντι στην εισαγωγή καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση ενηλίκων. Συγκεκριμένα, όσο περισσότερο διαφωνείτε με μια πρόταση, τόσο η απάντησή σας θα πλησιάζει το 1 και αντίστοιχα όσο περισσότερο συμφωνείτε, τόσο η απάντησή σας θα πλησιάζει το 5.

1=Διαφωνώ 2=Διαφωνώ λίγο 3=Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ 4=Συμφωνώ λίγο 5=Συμφωνώ

1. Πιστεύω ότι η διαρροή εκπαιδευομένων από τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων σχετίζεται κυρίως με εξωτερικά εμπόδια όπως το κόστος και ο διαθέσιμος χρόνος.	1	2	3	4	5
2. Πιστεύω ότι η ολοκλήρωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων από τους εκπαιδευόμενους σχετίζεται κυρίως με εσωτερικά κίνητρα όπως η ενθάρρυνση από τον εκπαιδευτή.	1	2	3	4	5
3. Θεωρώ ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι απαραίτητη στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων.	1	2	3	4	5
4. Η διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους προϋποθέτει την εισαγωγή καινοτόμων προσεγγίσεων.	1	2	3	4	5
5. Πιστεύω ότι η χρήση της προσέγγισης CLIL καθιστά πιο ενδιαφέρουσα τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους.	1	2	3	4	5
6. Η εκμάθηση των ξένων γλωσσών σε ενήλικες εκπαιδευόμενους είναι πιο αποτελεσματική μέσω της προσέγγισης CLIL.	1	2	3	4	5
7. Η εκμάθηση των ξένων γλωσσών είναι πιο γρήγορη σε ενήλικες εκπαιδευόμενους μέσω της προσέγγισης CLIL.	1	2	3	4	5
8. Η προσέγγιση CLIL μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία σε ομαδικά μαθήματα διδασκαλίας ξένων γλωσσών, αλλά και σε ατομικά.	1	2	3	4	5

9. Πιστεύω ότι η προσέγγιση CLIL είναι κατάλληλη μόνο για ομοιογενείς ομάδες ενηλίκων εκπαιδευομένων, οι οποίοι έχουν ακριβώς το ίδιο επίπεδο γνώσης της ξένης γλώσσας.	1	2	3	4	5
10. Η ανομοιογένεια μίας ομάδας εκπαιδευόμενων ενηλίκων θα μπορούσε να αποτελέσει αποτρεπτικό παράγοντα για την εφαρμογή της προσέγγισης CLIL.	1	2	3	4	5
11. Η προσέγγιση CLIL προσφέρει διαρκή ανατροφοδότηση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους.	1	2	3	4	5
12. Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων όπως η τάση για αυτοκαθορισμό και η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, η προτίμηση βιωματικών τρόπων διδασκαλίας και η έλλειψη χρόνου, μπορούν να επηρεάσουν τη στάση τους απέναντι στις καινοτόμες εκπαιδευτικές μεθόδους.	1	2	3	4	5
13. Η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με το γνωστικό τους υπόβαθρο.	1	2	3	4	5
14. Η δεκτικότητα των εκπαιδευομένων ενηλίκων όσον αφορά τα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα σχετίζεται με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες.	1	2	3	4	5
15. Η προσέγγιση CLIL ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ομαδικότητα μεταξύ των εκπαιδευομένων.	1	2	3	4	5

Συνοδευτική επιστολή

Αγαπητοί/ές συνάδελφοι,

Θα ήμουν ευγνώμων, αν συμπληρώνατε το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί και απευθύνεται σε εκπαιδευτές ενηλίκων στον τομέα της ξενόγλωσσας εκπαίδευσης. Με τη συμμετοχή σας θα συνεισφέρετε σημαντικά στην ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας, στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Εκπαίδευση Ενηλίκων» του ΕΑΠ.

Ο στόχος του ερωτηματολογίου είναι να διερευνηθεί κατά πόσο οι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι δεκτικοί και ανοιχτοί στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας και συγκεκριμένα της προσέγγισης CLIL, στην εκπαιδευτική τους πρακτική. Η συμμετοχή στην έρευνα είναι εμπιστευτική και η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου γίνεται ανώνυμα. Οι απαντήσεις σας θα επεξεργαστούν και θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου εκτιμάται στα 10 -15 λεπτά. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας και τον χρόνο σας.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.